

EKONOMİK RAPOR

2 0 1 8

ANTALYA TİCARET BORSASI

Cumhuriyet Caddesi Borsa İşhanı Kat 2

P.K. 101 07040 Antalya /TÜRKİYE

Tel: 0 242 244 26 70, 241 11 25, 241 28 28

Faks: 0 242 241 11 58

<http://www.antalyaborsa.org.tr> antalyatb@tobb.org.tr

**TÜCCAR, MİLLETİN EMERİNİ VE ÜRETİMİNİ KIYMETLENDİRMEK İÇİN
ELİNE VE ZEKÂSINA, EMNİYET EDİLEN VE
BU EMNİYETE LİYÂKAT GÖSTERMESİ GEREKEN ADAMDIR.
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK**

Cumhuriyet Caddesi Borsa İşhanı Kat:2 P.K. 101 07040 Antalya / Türkiye
Tel: 0090 (242) 241 28 28 -0090 (242) 244 26 70 • Fax:0090 (242) 241 11 58
www.antalyaborsa.org.tr • antalyatib@tobb.org.tr

Sunuş

Antalya Ticaret Borsası yönetimi ve ekibi olarak 2018 yılı faaliyetlerimiz; bir taraftan geçmiş faaliyet döneminden gelenler ve diğer taraftan bu yıla ilişkin olanlar kapsamındadır. Ayrıca gelecek faaliyet dönemine hazırlık mahiyetinde olanlar da faaliyetlerimiz kapsamında olmuştur.

2018 yılı; 2017 yılına göre daha zorlu koşullarda ve kaçınılmaz olarak da daha düşük bir büyümeyle geçmiştir. Özellikle yılın ikinci yarısı hepimiz için şok edici dalgalanmalardan ve bozulmalardan ibaret olarak tamamlanmıştır. Her ne kadar 2018 yılında %2.6 gibi çok düşük bir büyümeyi başarmış olsak da özellikle gelecek yıl için beklentilerimizi de bozan bir yılı geride bırakmanın tedirginliği de üzerimizde kalmıştır. Bu yıl da turizmin iyi bir sezon geçirmesine rağmen kentimiz, ülke ortalamasının altında bir performans göstermek zorunda kalmıştır. Bunun iki önemli kaynağı turizmdeki düşük fiyatlar ve tarımdaki büyümememe sorunu olmuştur. Ancak, birlikte hareket etme kültürümüzü canlandırarak, ortak hedefler doğrultusunda takım çalışmasıyla ve grup sinerjisi ile sürdürülebilir nitelikte çalışmalar gerçekleştirdiğimiz ölçüde bu zorlukları aşmayı belirli ölçülerde başarabiliriz.

Ülkemizin dünyaya açılan penceresi olma konumundaki kentimiz, küresel ekonomik koşulların zorlayıcılığından doğrudan etkilenmektedir. Önümüzdeki süreçte giderek zorlaşacağına ilişkin emarelerin arttığı küresel ekonomik ilişkiler, hepimiz için zorlayıcı olacaktır. Burada önemli olan edilgen ve sıradan verilmiş bir rolü oynamak yerine stratejilerimizle, projelerimizle, çalışmalarımızla ve tempomuzla aktif, etkin ve belirleyici rolü üstlenebilmek ve direncimizi yükseltebilmektir.

Borsamız personeline ve hocamız Prof. Dr. Orhan Kuruüzüm'e, bu raporun hazırlanmasındaki emekleri ve katkıları dolayısıyla teşekkürü borç bilirim.

Borsamızın Stratejik İş Planına uygun olan 2018 Ekonomik Raporu'nun ilgilenenlere fayda sağlaması, birlikte sağlıklı, mutlu ve başarılı yıllar dileğimi sizlerle paylaşmak isterim.

Ali ÇANDIR

Yönetim Kurulu Başkanı

ANTALYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU

Başkan : Ali ÇANDIR

Başkan Yardımcısı : Halil BÜLBÜL

Sayman Üye : Cüneyt DOĞAN

Üye : Süleyman ERSAN

Üye : Hüseyin SİMAV

ANTALYA TİCARET BORSASI MECLİSİ

Başkan : **Erdoğan EKİNCİ**
Başkan Yardımcısı : **Abdullah İNAN**
Başkan Yardımcısı : **Murat KÖSEOĞLU**
Katip Üye : **Tuncay ÖZDEN**

Üye : **Ali ÇANDIR**
Üye : **Halil BÜLBÜL**
Üye : **Cüneyt DOĞAN**
Üye : **Süleyman ERSAN**
Üye : **Hüseyin SİMAV**
Üye : **Yusuf KARASU**
Üye : **Nuri BÜYÜKSELÇUK**
Üye : **Muzaffer AYDOĞAN**
Üye : **Sedat EKİCİ**
Üye : **Ragıp GÖK**
Üye : **Ata SÖNMEZ**
Üye : **Adnan İNGEÇ**
Üye : **Süleyman KAÇAROĞLU**
Üye : **Selçuk ÇELEBİ**
Üye : **Hakkı Ergin CİVAN**

ANTALYA TİCARET BORSASI MESLEK KOMİTELERİ

1. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Ahmet YILMAZ
Başkan Vekili	Yusuf SARICALAR
Üye	Yusuf KARASU
Üye	Murat KÖSEOĞLU
Üye	Nuri BÜYÜKSELÇUK
Üye	Ali GÖK
Üye	Mehmet ÖZMEN

2. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Hakan Tayfun AYDIN
Başkan Vekili	Ramazan ÇETİN
Üye	Süleyman ERSAN
Üye	Muzaffer AYDOĞAN
Üye	Ali YILDIRIM

3. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Fevzi ATŞAN
Başkan Vekili	Fatih EKİNCİ
Üye	Erdoğan EKİNCİ
Üye	Cüneyt DOĞAN
Üye	Sedat EKİCİ
Üye	Erhan BÜYÜKKASAP
Üye	Mustafa ÇETİN

4. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Yaşar KOCAOĞLU
Başkan Vekili	İrfan AKBAŞ
Üye	Halil BÜLBÜL
Üye	Hüseyin SİMAV
Üye	Ragıp GÖK
Üye	Cengiz TÜLÜBEN
Üye	Zafer TAN

5. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	İbrahim UYSAL
Başkan Vekili	Ufuk İNGEÇ
Üye	Ata SÖNMEZ
Üye	Adnan İNGEÇ
Üye	Süleyman KAÇAROĞLU
Üye	Şadi BAYRAM
Üye	Kadir ELMAS

6. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Ertan ALTUNDAĞ
Başkan Vekili	Mehmet BULGAN
Üye	Ali ÇANDIR
Üye	Tuncay ÖZDEN
Üye	Selçuk ÇELEBİ
Üye	Ömer OSMAN
Üye	Bora YEĞİN

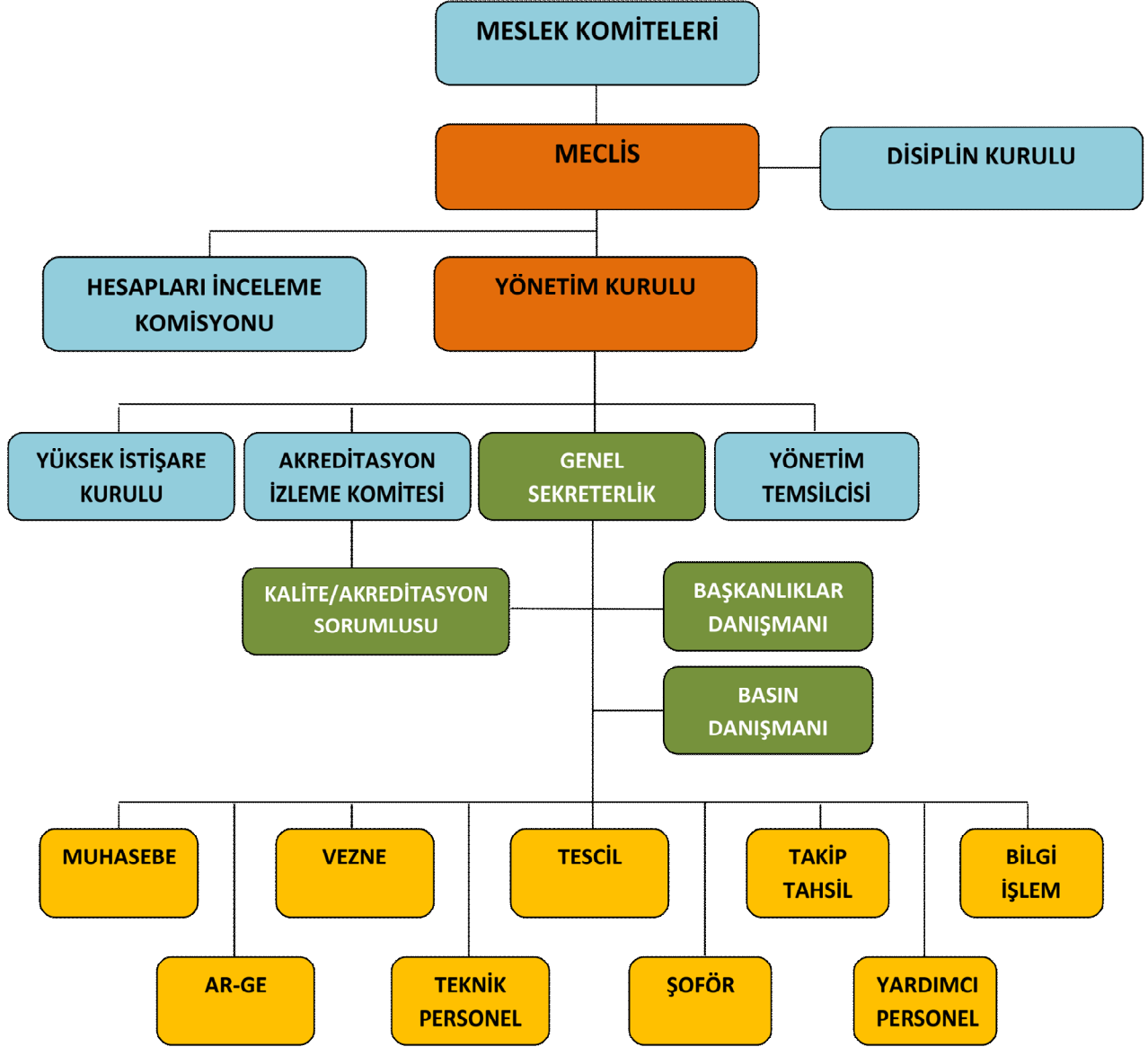
7. MESLEK KOMİTESİ

Başkan	Necmi ALPAGOT
Başkan Vekili	Arif İZMİR
Üye	Hakkı Ergin CİVAN
Üye	Abdullah İNAN
Üye	Şaban ACAR

DİSİPLİN KURULU

Başkan	Burak GÖNEN
Üye	Hasan Tuğrul GENÇER
Üye	Nurettin BABAOĞLU
Üye	Nuri CENGİZ
Üye	Mehmet Ali CAN
Üye	Mehmetcan ÇALIK

ATB ORGANİZASYON ŞEMASI

İÇİNDEKİLER

Sunuş _____	4
Giriş _____	10
1. Küresel Ekonomide Görünüm ve Eğilimler _____	12
2. Türkiye Ekonomisinde Görünüm ve Eğilimler _____	26
3. Antalya Ekonomisi, Tarımsal Üretimi ve Ticareti _____	48
4. Antalya Ticaret Borsası _____	70
4.1. Kuruluş ve Tarihçe _____	70
4.2. Temsil, İmza Yetkisi ve Ehliyet _____	71
4.3. Gelir Kaynakları _____	71
4.4. Yayın Faaliyetleri _____	71
4.5. Borsa Tescilleri _____	71
4.6. Ticaret Borsaları Kotasyonuna Dahil Maddeler _____	72
(Ana Grup İtibariyle)	
4.7. Borsanın İşlem Hacmi _____	74
4.8. Yönetmelik Proje ve Ar-Ge Faaliyetleri _____	75
4.9. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler _____	76
5. 2016 Yılı Hedefleri ve Planları _____	79
Sonuç ve Değerlendirme _____	80

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019 Ver:1.0 10 / 80	
---	--	--	------------------------------------	--

Giriş

2018 Yılı; 2017 yılındaki %7.4 gibi OECD ortalamasının oldukça üzerinde etkileyici bir büyüme performansından sonra %2.6'lık bir gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) büyümesiyle tamamlanmıştır. 2017 yılındaki bu performansta hiç kuşkusuz (GSYH) hesaplama yönteminde ve veri derleme kaynaklarında yapılan değişimlerin de ciddi payı bulunmaktadır. AB uyum çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen bu değişim ile zincirleme endeks yaklaşımı uygulanmaya başlarken diğer taraftan da idari kayıt sisteminden veri derleme yaklaşımı uygulanmaya başlamıştır. 2017 yılındaki Bu büyüme hızlanmasında hiç kuşkusuz küresel ticaret ve ekonomik büyümede yaşanan ivmelenme de olumlu katkıda bulunmuştur.

2018 yılındaki %2.6'lık büyüme, özellikle yılın ikinci yarısında yaşadığımız şok döviz fiyatlamalarının etkisi altında gerçekleşmiştir. Yılın ilk çeyreğindeki %7.4'lük ve ikinci çeyreğindeki %5.3'lük büyümeler, yılın iyi bir performansla geçireceğimize delalet etmekteydi. Nüfusun geneli en azından böyle bir delaleti önemsiyordu. Ancak Kasım, 2017 döneminde başlayan ileri vadeli TL uzlaşmalı döviz ihalelerinde özellikle Nisan ayı vadeli sözleşmeler, USD'de ortalama 4.20 TL fiyatlamalarını gösteriyordu. Yaklaşık 3.5 TL civarında olan o günkü fiyata bakınca Nisan ayından itibaren tedirgin edici bir bekleyişte olanlar da vardı, sayıları az da olsa! Nitekim Haziran ayına geldiğimizde döviz fiyatlamaları geneli rahatsız edici hale gelmeye başlayınca, bildik gerekçeler ortaya atılmaya başlamıştı. Fakat gerçekte, yılın ikinci yarısında yaşadığımız şok edici döviz fiyatlamalarının ilk sinyalleri 2017 Kasım ayındaki ihalelerde verilmeye başlamıştı. Yani az sayıdaki etkisiz insanlar için yılın ikinci yarısında yaşananlar şaşırtıcı değildi! TC Merkez Bankası, 5.Kasım.2018 tarihinden sonra da zaten bu ihale yöntemini uygulamadan kaldırdı.

Bir taraftan etkileri henüz ortadan kalkmayan küresel finans ve ekonomik kriz, diğer taraftan ülkemizin ve kentimizin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar, kentimiz ve sektörümüz için nispi olarak daraltıcı etkiler yapmaya ve zayıflıkları artırmaya devam etmiştir. Ancak 2017 yılı özellikle bir önceki yıl yaşanan % -2.6'lık küçülmeye karşın tarım sektöründe % 4.9'luk bir büyümeye konu olmuştur. Her ne kadar %7.4'lük genel ekonomik büyümenin oldukça altında kalan bir büyüme olmasına rağmen Tarım sektörü, 2017 yılını pozitif bir büyümeyle bitirmeyi başarmıştır.

2018 yılı hem genel ekonomik büyüme hem de tarım sektörü bakımından 2017 yılından çok daha kötü bir büyüme performansı göstermiştir. %2.6'lık ekonomik büyümeye karşılık %1.3'lük bir tarım sektörü büyümesi söz konusu olmuştur. Yani güdük kalmış genel ekonomik büyümenin ancak %1.3 ile yarısı kadar büyüeyebilen bir tarım sektörü performansı söz konusu olmuştur.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 11 / 80

Tarım sektörümüzün genel karakterinde var olan bir dönem iyi büyümeye karşılık ertesi dönem daha kötü bir performans gösterme yapısı son üç yılda da kendisini göstermiştir. Mesela 2018 yılındaki genel büyüme ile arasındaki fark 2017 yılından daha yüksek olmuştur.

Tarım sektörünün tüm olumsuzlara ve zorluklara rağmen kent ekonomisi içine nüfuz etme ve yayılma gücü hala etkisini göstermektedir. Yani kentimizde tarımsal üretim ve ticaret iyi ise hem kent ekonomisi hem de kent istihdamı toplam olarak yükselmektedir.

Kriz ortamından çıkıp büyüme eğilimini sürdürülebilir hale getirme çabalarının özellikle tarımsal ve ticari hayata sayısal yansımaları; Raporun temel konusunu oluşturmaktadır.

İlk bölümde, yukarıda sözü edilen yaklaşımla bir tümden gelim uygulaması ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde IMF,OECD, WTO ve WB gibi uluslararası, TÜİK, DPT, DTM ve HM gibi ulusal kurumların verilerinden ve araştırma raporlarından yararlanılmıştır.

İkinci bölüm Türk ekonomisindeki 2016 yılı görünümü ve eğilimleri kapsamaktadır. Bu kapsamdaki ikincil veriler ve araştırmalar temel alınmıştır.

Üçüncü bölümde, tarımsal yapı ve ticaretteki veriler ve araştırmalar değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Antalya'nın tarımsal yapısı ve ticareti; uluslararası, ulusal ve bölgesel karşılaştırmalarla değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde, Antalya Ticaret Borsası'nın kurumsal ve operasyonel faaliyetlerinin 2017 yılı görünümü değerlendirilmiştir.

Raporun son bölümü olan altıncı bölümde ise 2019 yılı hedeflerine ayrılmıştır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019	
		Ver:1.0	12 / 80	

1. Küresel Ekonomide Görünüm ve Eğilimler:

Uluslararası ticaret ve yatırım hareketliliği, akışkanlığı ve yoğunluğu; küreselleşmenin neresinde olduğumuzun özünü oluşturur. 80’li yıllarda başlayan, 90’lı yıllarda hız kazanan ve nihayet 2000’li yıllarda her boyutuyla hissettiğimiz küreselleşme; özellikle Trump ve benzeri idarecilerin iş başına gelmesiyle başka bir evreye doğru geçmektedir. Bu evre, adına her ne kadar ticaret savaşları dense de özü itibarıyla ticareti ve savaş kendi kurallarından çıkarıp dayatmacı, tehditçi ve güç odaklı bir alan haline getirmeye meylettirmiştir. İlla bir ticaret savaşı ifadesi kullanılacaksa bunun doğru adı kuralsız ticaret savaşı olabilir.

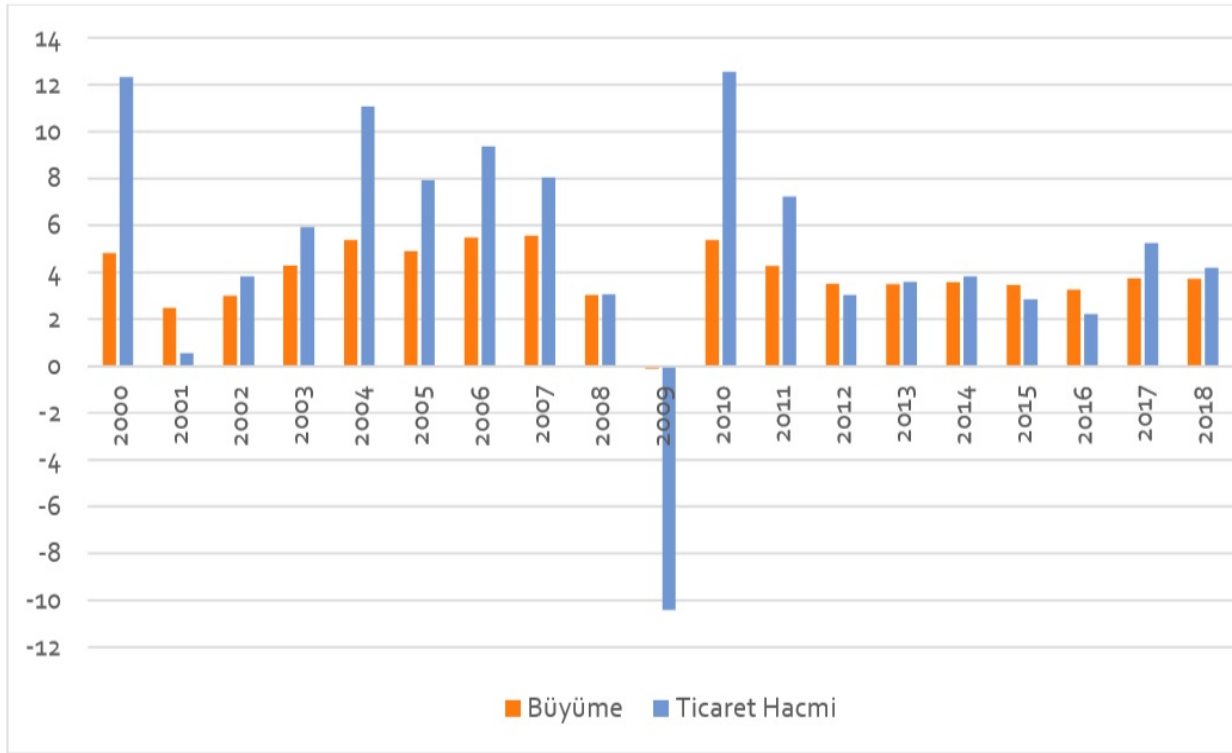
2016 yılının ikinci yarısında hareketlenmeye başlayan dünya ekonomisi, 2017’nin ikinci yarısında hız kazanmıştır. 2017 yılında gerçekleşen dünya büyümesi; gelişmiş ülkelerde gözlenen yatırım toparlanmasına, gelişmekte olan Asya’daki güçlü büyümeye, gelişmekte olan Avrupa’da ekonomik faaliyetlerde görülen kayda değer iyileşmeye ve birçok emtia ihracatçısında gözlenen toparlanmaya bağlı olarak ivme kazanmıştır. Küresel ekonomik faaliyetlerde iyileşme güçlenerek devam etmiş, finansal krizden sonra en zayıf performansın gerçekleştiği 2016 yılında dünyada % 3,2 büyüme olmuştur. 2017 yılında ise büyüme oranı, 2011 yılından sonraki en yüksek değerine ulaşarak % 3,8’e yükselmiştir.

2018 yılı; bir önceki yılın ivmesiyle iyi başlamış ancak özellikle ikinci yarı ile birlikte önce ticarete sonra da diğer alanlara yayılan kötüleşme ile 2017 yılına göre 0.2 puanlık daralmayla tamamlanmıştır. 2018 yılı ikinci yarısından itibaren baş gösteren ticari hareketlilikteki daralmanın tetikçiliğini Trump ABD’si yapmış, özellikle Çin ile ticaretindeki devasa açığı, uluslararası ticaret hukukuna ve rekabetçiliğine göre değil “önce ABD” kuralına göre kapatmaya yönelik uygulamalara girişmiştir. İlerleyen aşamada bu tek taraflı uygulamalar, başka ülkelere de sirayet etmiştir. G. Kore ve Japonya başta olmak üzere.

Küresel ticaret hacmi ile GSYH ilişkisi, son 20 yıllık dönemde iki ana eğilime sahip olmuştur. İlki, ticaretin GSYH’den çok daha hızlı büyüdüğü, ikincisi ise birbirleriyle benzer büyüme oranlarına sahip olduğu eğilimlerdir. 2000-2011 arasındaki dönemde ilk eğilim ağırlıklı olarak geçerliyken 2012-2018 dönemi ise ikinci eğilimin ağırlıklı olarak geçerli olduğu görülmektedir. Şekil-1.1’de gösterilen bu ana eğilimlerin istisnaları ise 2001 ve 2009 yılları olmuştur.

2018 yılı ticaret ve GSYH büyüme oranlarının birbirine yaklaşmasındaki önemli konulardan biri de temel mal ve petrol talebindeki hız kesilmesidir. ABD’nin farklı gerekçelerle Çin, AB, Venezuela ve İran politikaları, hız kesilmesinde önemli rol oynamıştır.

Şekil-1.1. Dünya GSYH Büyümesi ve Ticaret Hacmi Eğilimi.

Kaynak: IMF.

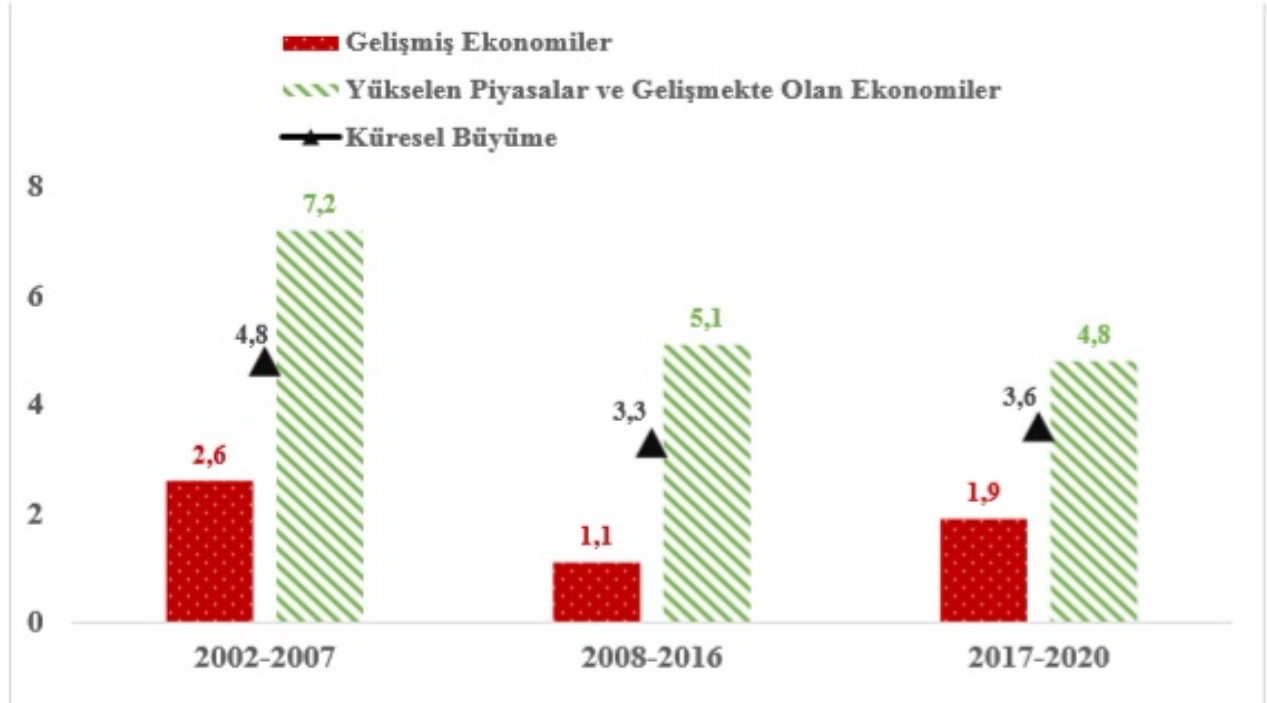
Şekil 1.1. de dikkat çeken bir diğer konu da 2012 yılından itibaren küresel ticaret hacmindeki büyümenin, önceki dönemde %5 civarında olan ortalamasının %3 civarına düşmesidir. Dünya 2000-2008 dönemindeki ortalama yıllık ticaret büyümesinin neredeyse yarısını gerçekleştirebilmiştir. Bununla ilişkili olarak dünya GSYH büyümesi de aynı dönemler itibariyle %4'e yakın düzeyinden %3 civarında bir büyümeye konu olmuştur.

2018 yılında ise 2017 yılındaki ivmesini hem ticarete hem de GSYH'de kaybetmiştir. 2018 yılının özellikle ikinci yarısında yaşanan küresel ekonomik faaliyet ataleti bu gerilemede belirleyici olmuştur. GSYH büyümesinin ticaret büyümesini geçtiği 2001, 2012, 2015 ve 2016 yılları ise genel eğilimin dışına düşen yıllar olmuşlardır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin GSYH büyümelerindeki eğilimler de dönemler itibariyle farklılıklar göstermektedir. Özellikle küresel mal, hizmet ve para hareketliliğinin arttığı, akışkanlığın yaygınlaştığı dönemlerde gelişmekte olan ülkeler, GSYH büyümelerini gelişmiş ülkelere göre çok daha yüksek oranlarda gerçekleştirmişlerdir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki GSYH büyüme farkının dönemler itibariyle karşılaştırmasının yapıldığı Şekil-1.2'de bu durum görsel düzeyde bile fark edilebilmektedir.

Şekil-1.2. Dünya Ekonomisindeki Büyüme Eğilimi (%)

Küresel Büyümede Artış Eğilimi (Yüzde)

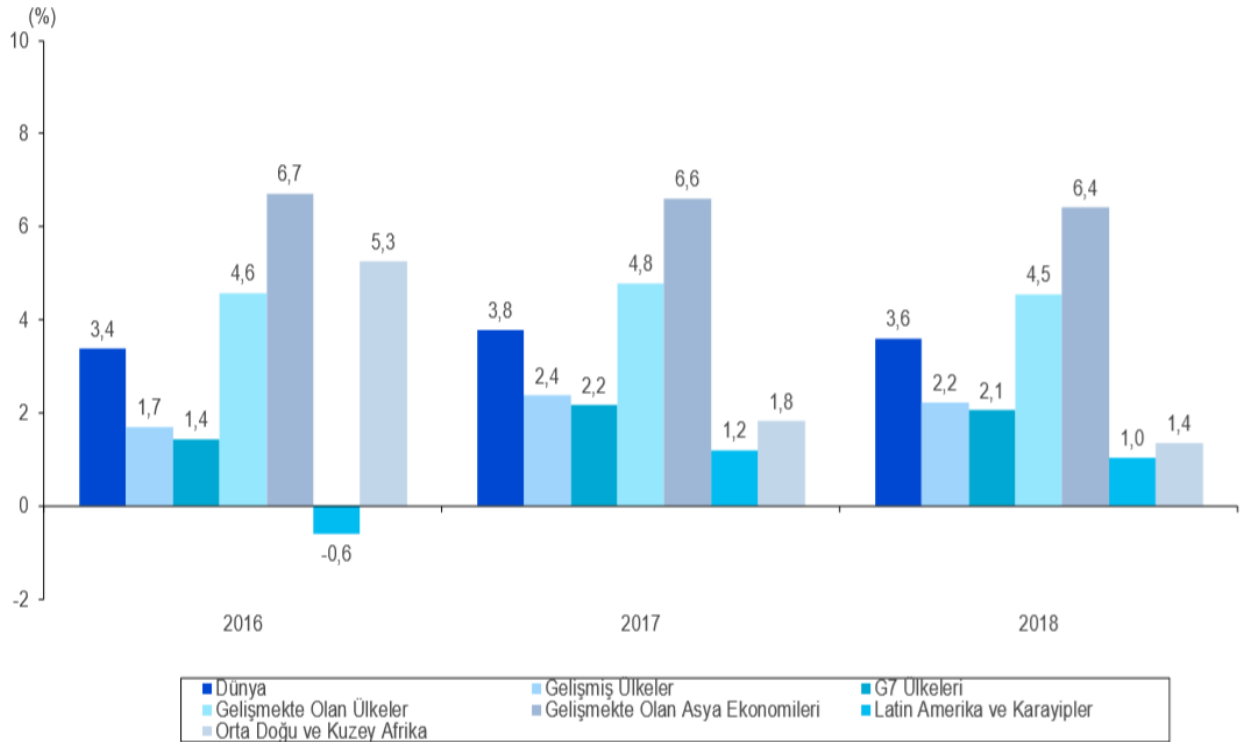
Dünya genelinde parasal genişlemenin rekorlar kırdığı 2008-2016 döneminde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin GSYH büyüme farkı 5 kata yakın seyretmiştir. Bu dönem, iki grup ülkeler arasındaki ekonomik farkın azaltılmasına örnek gösterilecek bir dönem olmuştur. Benzer bir eğilim de 2002-2007 arasında yaşanmıştır. 2017-2020 dönemi ise 2 kattan biraz fazla büyüme farkının yaşanacağını göstermektedir ki özellikle korumacı politikalarla bu tespit daha da pekişmektedir. İki grup ülkeler arasındaki büyüme oranlarının gittikçe birbirine yaklaşan bir eğilim göstermeye başlaması, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurumun korunacağı ve hatta gittikçe açılacağı bir döneme doğru gitmekte olduğumuzun göstergesi olmaktadır.

2018 yılından geriye kalan bir diğer konu da küresel ticaret ve GSYH büyümeleri konusunda gelişmekte olan ülkelerin genel bir homojenlik göstermemekte olduğudur. Yani bu gruptaki ülkeler yaklaşık %5'lik ortalama büyüme ile ifade edilseler bile aslında alt gruplarda bu oran büyük sapmalar göstermektedir. Halbuki gelişmiş ülkeler ekonomik göstergelerde genel olarak daha homojen bir yapı göstermektedirler.

2018 yılı dahil olmak üzere son 3 yıl içinde dünya ve gelişmiş-gelişmekte olan ülkelerdeki GSYH büyümelerini karşılaştırmalı olarak gösteren Şekil-1.3'te bu durum açıkça görülmektedir.

Dünya ekonomisinin son 3 yıllık ortalama büyümesi %3 olurken gelişmiş ülkeler %2 civarında kalmıştır. Dikkat edilirse gelişmiş ülkeler ve G7 birbirine çok yakın değerlere sahip olmuşlardır. Halbuki genel olarak gelişmekte olan ülkeler için ortalama büyüme %4.5 civarında iken mesela gelişmekte olan Asya ülkeleri ortalama %6.5'tan yüksek büyümeyi başarmışlardır. Yani bu grubun büyüme varyansı ciddi düzeyde yüksek olmuştur.

Şekil-1.3. Farklı Ülke Grupları İçin GSYH Büyüme Eğilimleri.

Kaynak: IMF.

Gelişmişlik düzeylerine göre ülke gruplarının ortalama GSYH büyüme hızları, Şekil-1.3'teki gibi farklılaşmalar gösterirken bölgesel olarak da farklılaşmalar göstermektedir. Tablo-1.1'de son 3 yıllık büyümeler için örnek ülkeler ve bölgeler verilirken dünya ortalaması da ek olarak verilmiştir.

2018 yılındaki büyümelerin genel olarak hız kestiği ve bazı ülkeler için bu hız kaybının ciddi boyutta olduğu görülmektedir. Bu tablonun tek istisnası ABD ekonomisi olmuştur. 2017 yılında %2.2 olan büyümesini 2018 yılında %2.9'a yükselterek tüm ülkelerden farklı bir ayrışma göstermiştir. Bunun yanı sıra Türk ekonomisi, büyümesini bir önceki yıl %7.4 olarak gerçekleştirmişken 2018 yılında %2.6 büyüebilmiştir. Bu hız kaybı tablodaki rekor hız kaybıdır. Başka hiçbir ülke bu derecede büyüme hızı kaybı yaşamamıştır. Türk ekonomisinin 2018 yılında görece olarak yaşadığı bu olumsuz ayrışma daha çok kendi iç dinamiklerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo-1.1. Dünya ve Bölgesel GSYH Büyüme Hızları.

Ülke Grupları/Ülkeler	(%)	2016	2017	2018
Dünya		3,4	3,8	3,6
Gelişmiş Ülkeler		1,7	2,4	2,2
ABD		1,6	2,2	2,9
Euro Bölgesi		2,0	2,4	1,8
Almanya		2,2	2,5	1,5
Fransa ⁽¹⁾		1,2	2,2	1,5
İtalya ⁽¹⁾		1,1	1,6	0,9
İspanya		3,2	3,0	2,5
Yunanistan ⁽¹⁾		-0,2	1,5	2,1
Japonya		0,6	1,9	0,8
Kanada		1,1	3,0	1,8
Birleşik Krallık		1,8	1,8	1,4
G7 Ülkeleri		1,4	2,2	2,1
Gelişmekte Olan Ülkeler		4,6	4,8	4,5
Rusya ⁽¹⁾		0,3	1,6	2,3
Türkiye		3,2	7,4	2,6
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri		6,7	6,6	6,4
Çin		6,7	6,8	6,6
Hindistan		8,2	7,2	7,1
ASEAN-5 ⁽²⁾		5,0	5,4	5,2
Latin Amerika ve Karayipler		-0,6	1,2	1,0
Brezilya		-3,3	1,1	1,1
Meksika ⁽¹⁾		2,9	2,1	2,0
Orta Doğu ve Kuzey Afrika		5,3	1,8	1,4

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, April 2019.

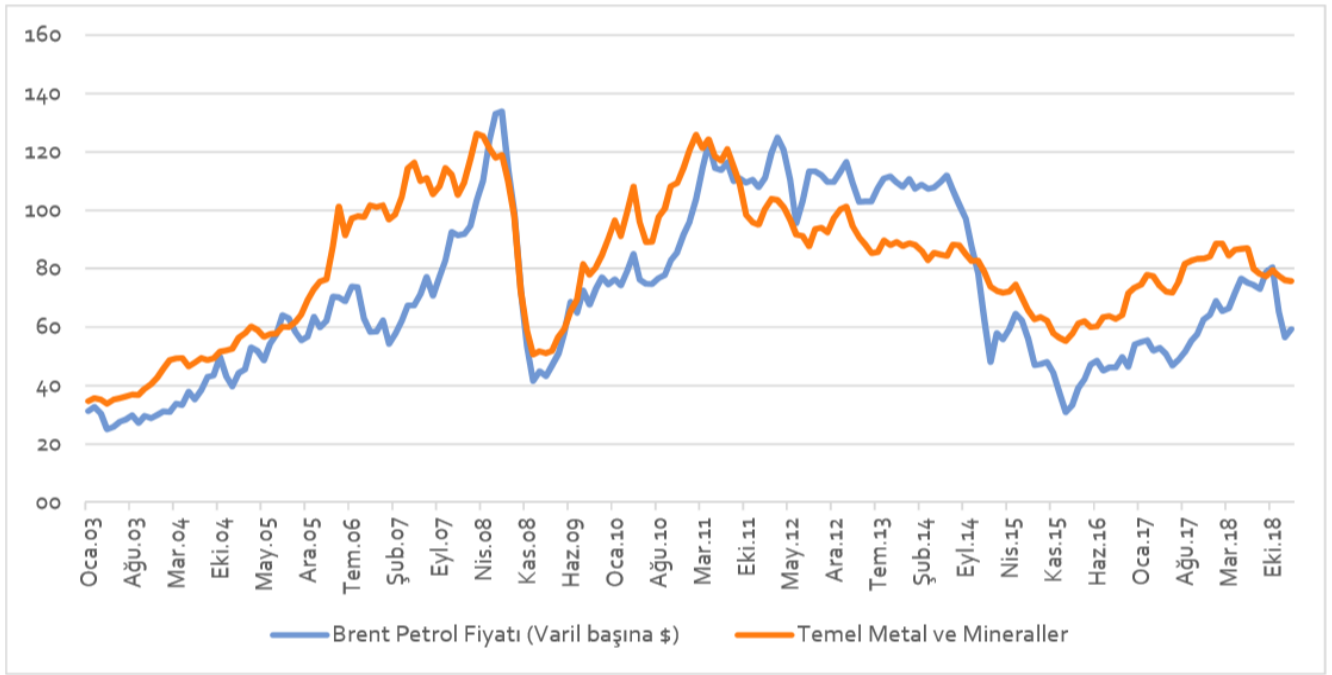
Dünya, bölgesel ve gelişmişlik gruplamasına göre ülkelerin GSYH büyümelerinin küresel mal ve hizmet ticaretinden belirleyici oranda etkilendiği bilinirken ticaretteki son dönem kısıtlayıcı politikaların ekonomik büyüme beklentilerini de olumsuz yönde etkileyeceği kaçınılmazdır.

Küresel kurumların son dönemde yaptığı ekonomik verilere ilişkin güncellemeler her seferinde daha düşük beklentileri yansıtmaktadır. Beklentileri düşüren bir diğer konu da küresel mal ve hizmet talebinin giderek zayıflaması ve buna bağlı olarak ürünlerdeki fiyat düşüşleridir. Nitekim temel mallar sınıfında olan petrol, temel metal ve mineraller grubundaki ürün fiyatları 2018 yılında önceki yıla göre ciddi bir düşüş eğilimine girmiştir.

Şekil-1.4'te bu grup malların küresel fiyat eğilimleri son 6 yıllık geçmişi ile verilmektedir. Burada dikkat çeken önemli bir konu, fiyatların 2005 yılı düzeyine gerilemiş olmasıdır.

Dünya ekonomilerindeki bu gruplandırılmış ortalama büyümeleri doğrudan etkileyen önemli bir göstergenin dünya ticareti ile ilgili olduğu bilinmektedir. Özellikle ticaret hacmindeki ve değerindeki nispi ilişkilerin büyüklükleri, reel ekonomilerin büyümelerine rehberlik eder niteliktedir. Zira hacim, miktar cinsinden büyüklükleri gösterirken değer ise ticaretin parasal büyüklüklerini göstermektedir.

Şekil-1.4. Temel Mal Fiyatlarında Küresel Eğilimler.

Kaynak: Dünya Bankası

Petrolün \$/varil ve metal-mineralin \$/ton birimlerindeki 16 yıllık eğilimini gösteren Şekil-1.4'te dikkat çeken bir diğer konu da petrol fiyatlarının 2011-2014 döneminde metal-minarelleri fiyatlarının üzerinde seyrettiği ve diğer dönem boyunca ise altında kaldığıdır. Bunun tek istisnası 2008 yılı olmuş ve kısa sürede genel eğilime dönmüştür.

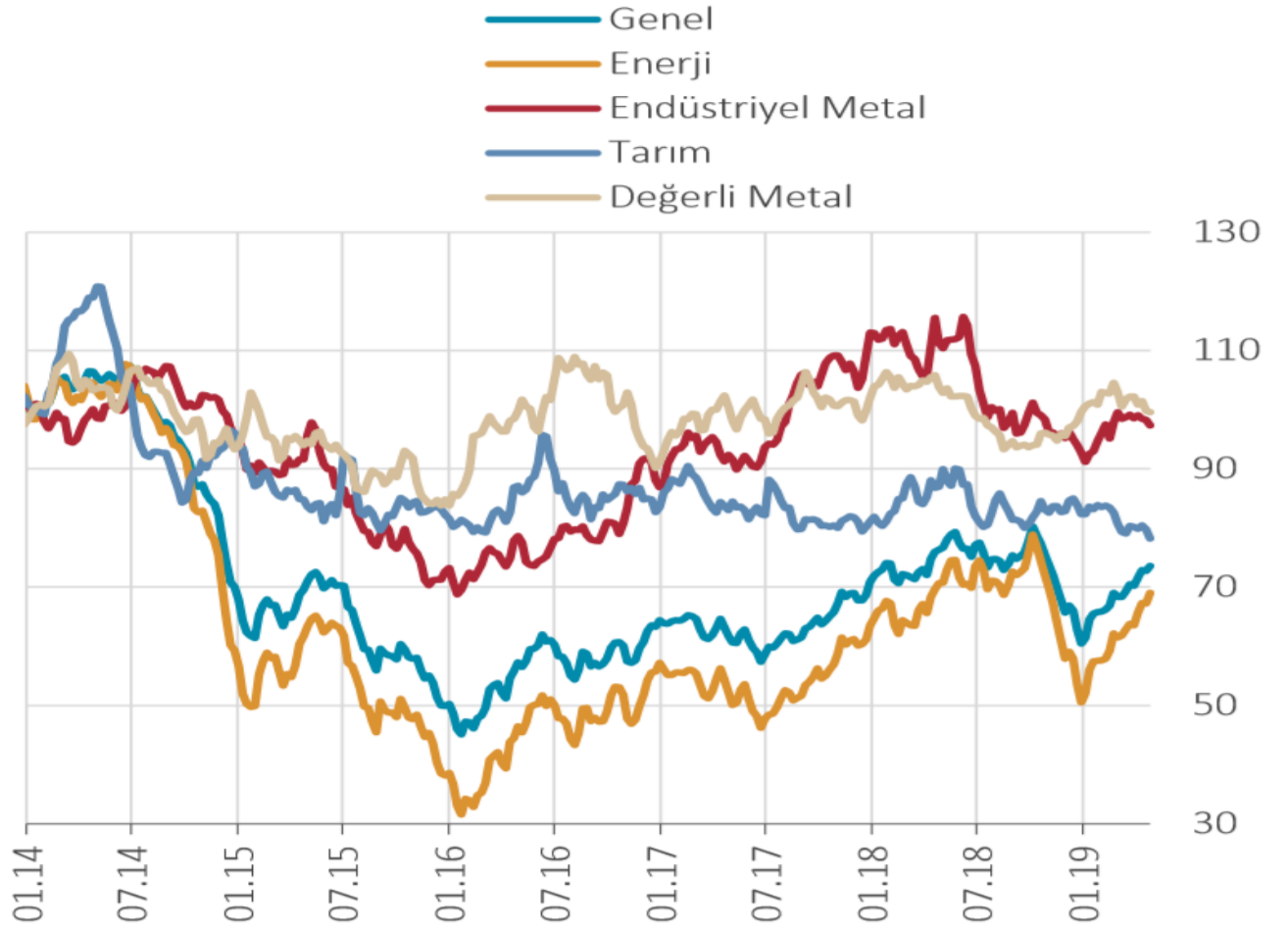
2018 yılı ise küresel temel mal fiyatlarındaki 2014 yılı hızlı düşüşten sonra başlayan yükseliş eğiliminin tekrar ciddi inişe geçtiği yıl olmuştur. Bu inişin önemli nedenleri yukarıda açıklanmıştır.

2008 ve 2014 yıllarındaki hızlı fiyat düşüşlerinin dışında temel mal fiyatları ana eğilim olarak 16 yılda, aslında, %100 oranında artmış gözükmektedir. Aralardaki dalgalanmalara rağmen yaklaşık 30-40 \$'dan 60-80 \$'a yükseliş, 16 yılın başlangıç ve son nokta fiyatları olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılındaki temel malların küresel fiyat düşüşlerine rağmen son tahlilde dönem başı ve sonu itibarıyla yaşanan fiyat artışı, dikkat çekici düzeyde olmuştur.

Küresel piyasalardaki temel mal ticaretinin fiyat eğilimine bir de daha detaylı gruplandırılmış mal fiyatları bakımından bakmak için Şekil-1.5 verilmiştir. Burada toplam mal ticaretindeki genel fiyat düzeyinin yanı sıra enerji, endüstriyel metaller, tarım ürünleri ve değerli metaller sınıflandırması ile 2014 yılı baz alınarak fiyat endeksleri verilmektedir.

Şekil-1.5. Mal Gruplarının Fiyat Endeksi Eğilimi (2014=100)

Kaynak: Bloomberg.

Şekil-1.5, 2014 yılına göre enerji ve genel mal gruplarının fiyatları yaklaşık %30 oranında düştüğünü göstermektedir. Tarım ürünleri fiyatı ise %10 düzeyinde düşmüş ve değerli metallerin fiyatları ise yaklaşık aynı kalmıştır. Sadece endüstriyel metallerin fiyatlarında %10'dan fazla bir yükselme yaşanmıştır.

2019 yılı başlarında ise tarım ürünlerinin fiyatları düşme eğilimi gösterirken diğer malların fiyatları yükseliş eğilimi göstermektedir.

Tablo-1.2. Seçilmiş Ürünlerin Dünya Fiyatları.

Seçilmiş Ürünler	Ölçü ⁽¹⁾	Fiyat			Değişim (%)	
		2016	2017	2018	2017	2018
Buğday	\$/MT	143,2	145,3	186,1	1,5	28,1
Mısır	\$/MT	159,2	154,6	164,5	-2,9	6,4
Pirinç	\$/MT	388,3	399,1	403,1	2,8	1,0
Soya fasulyesi	\$/MT	362,7	358,8	342,5	-1,1	-4,5
Yerfıstığı	\$/MT	1.798,3	1.949,4	2.048,4	8,4	5,1
Ayçiçek yağı	\$/MT	1.009,7	953,0	900,8	-5,6	-5,5
Zeytinyağı	\$/MT	3.978,5	4.529,8	3.911,7	13,9	-13,6
Portakal	\$/MT	1,7	1,5	1,5	-8,6	-2,9
Muz	\$/MT	1.002,4	1.074,2	1.147,7	7,2	6,8
Şeker (Serbest Piyasa)	cts/lb	18,1	15,8	12,3	-12,7	-22,6
Çay	cts/Kg	287,4	362,2	298,3	26,0	-17,7
Kahve (yumuşak aroma)	cts/lb	164,6	152,4	137,4	-7,4	-9,9
Kahve (sert aroma)	cts/lb	94,3	104,1	88,3	10,4	-15,2
Pamuk	cts/lb	74,2	83,6	91,4	12,6	9,3
Yün (23 Mikron)	cts/Kg	1.017,1	1.089,2	1.519,2	7,1	39,5
Kauçuk	cts/lb	74,5	90,8	70,4	21,9	-22,4
Alüminyum	\$/MT	1.604,2	1.967,7	2.108,5	22,7	7,2
Bakır	\$/MT	4.867,9	6.169,9	6.529,8	26,7	5,8
Nikel	\$/MT	9.595,2	10.409,6	13.114,1	8,5	26,0
Çinko	\$/MT	2.090,0	2.890,9	2.922,4	38,3	1,1
Demir	\$/MT	58,6	71,1	70,1	21,5	-1,4
Ham petrol (Brent)	\$/bbl	44,0	54,4	71,1	23,5	30,6
Ham petrol (Batı Teksas)	\$/bbl	43,2	50,9	64,8	17,8	27,2

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, April 2019.

(1): lb=0.4536 Kg, bbl(varil)=159 lt, MT: Metrik Ton

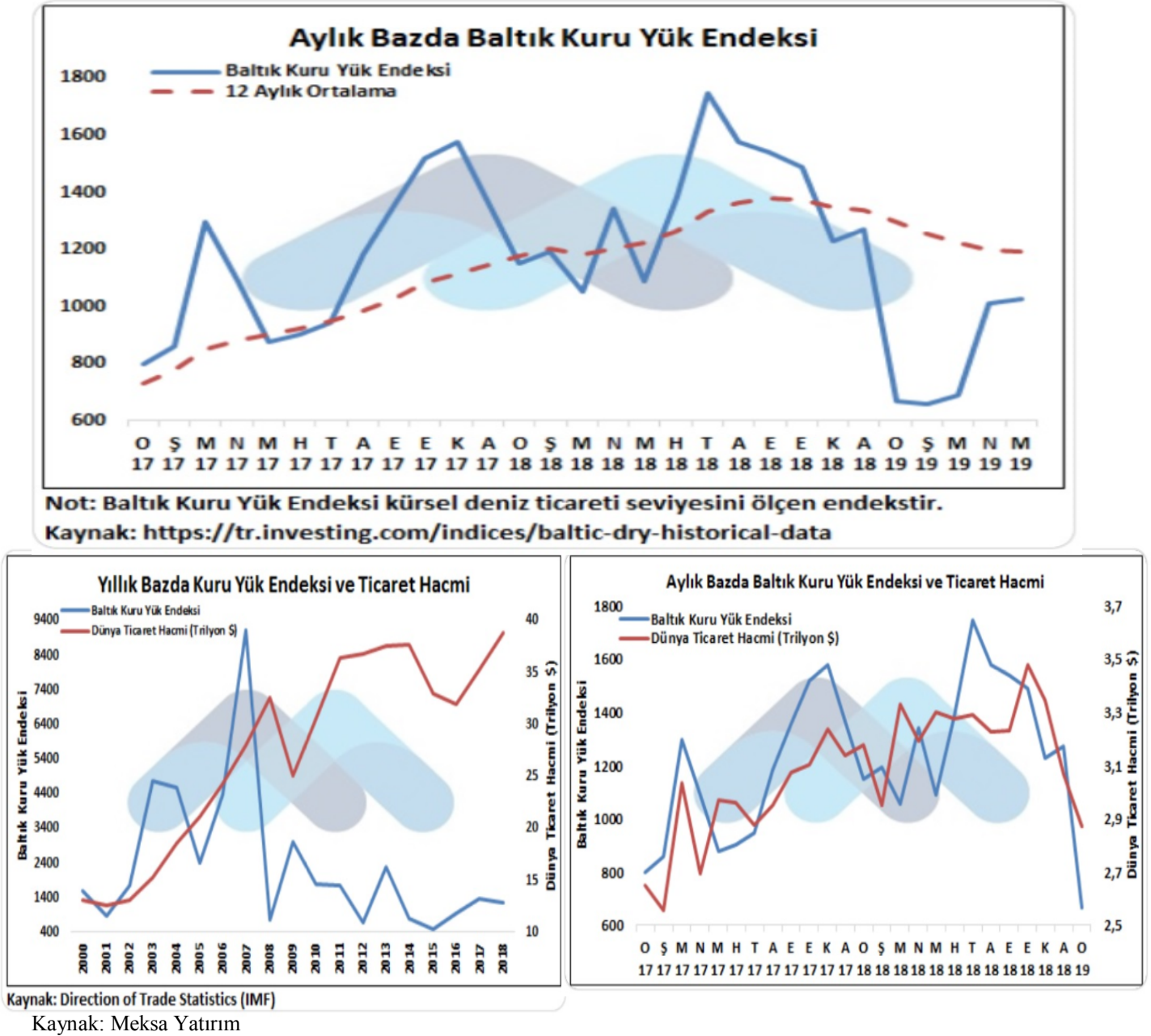
Kaynak: TOBB 2018 Ekonomik Raporu

Gruplandırılmış malların fiyat eğilimleri daha önce verilmişken Tablo-1.2’de seçilmiş bazı ürünlerin dünya fiyatları verilmektedir. Buna göre 2018 yılında geçen yıla göre fiyatları en fazla yükselen bazı ürünler; yün, Brent petrol, buğday ve ham petrol olurken fiyatları en fazla düşen ürünler ise şeker, kauçuk, çay ve kahve olmuştur.

Seçilmiş ürünler cinsinden dünya fiyatı % -1.4 düzeyinde düşen demirin ülkemizdeki astronomik yükselişi dikkat çekici olmuştur.

Küresel ticaretin temel göstergelerinden biri olan Baltık Kuru Yük Endeksi, ticaretin hayati bölümlerinden birini oluşturan taşımacılık büyümesi eğilimini göstermektedir. Ticaret hacmindeki büyüme düşüklüğünü destekleyen bir eğilim burada da görülmektedir.

Şekil-1.6. Baltık Kuru Yük Endeksi ve Dünya Ticaret Hacmi Eğilimi.

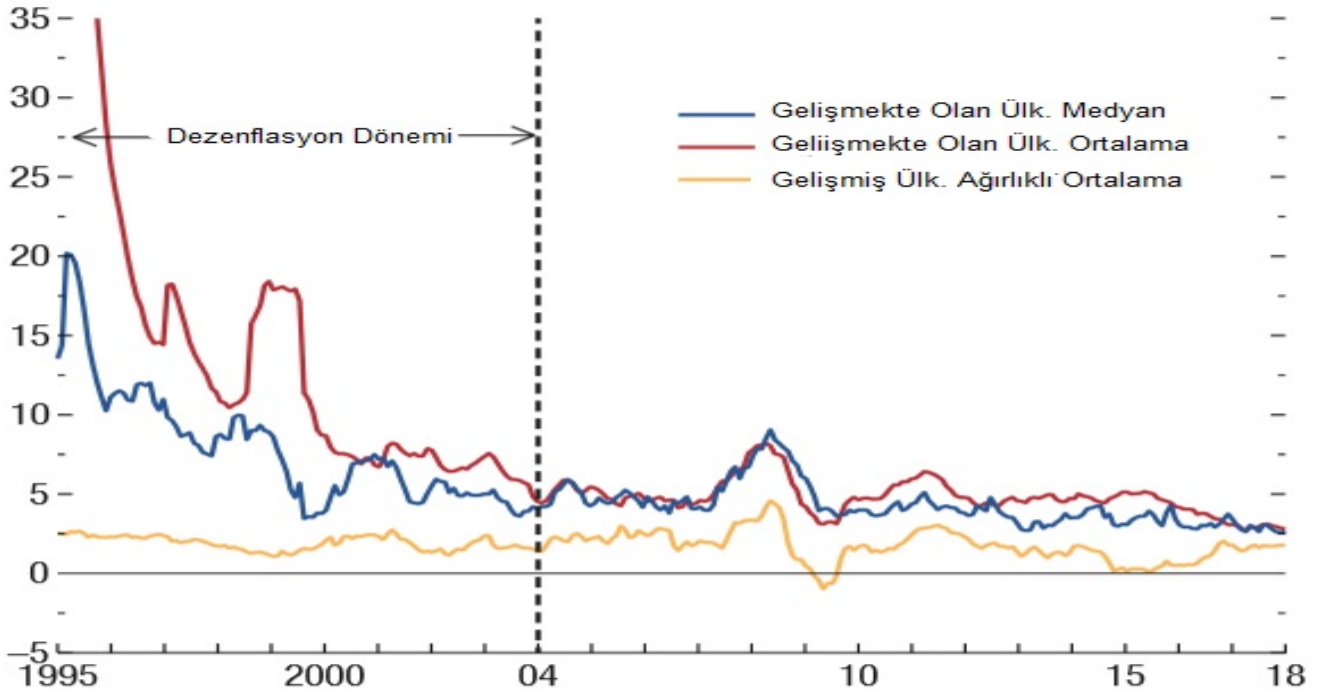

Baltık kuru yük taşımacılık endeksi ve dünya ticaret hacmi eğilimlerinin farklı boyutta olsalar bile çok benzer bir yapıda olması, Şekil-1.5'teki üç çizimde de hem yıllık hem de aylık bazda doğrulanmaktadır.

Küresel ticaretin genel ve temel mallar itibariyle farklı tarihler ve baz yıllar için fiyat eğilimleri birlikte incelendiğinde görülmektedir ki, ticaretteki dalgalanmalar ekonomik büyümedeki dalgalanmalar üzerinde doğrudan etkilere sahip bulunmaktadır. Özellikle küresel ticaretin arttığı ve ticaret üzerindeki engellerin azaltıldığı dönemlerde küresel ekonomik büyüme de ciddi artış eğilimine girmektedir. Bu artıştan, gelişmekte olan ekonomiler nispi olarak daha fazla yararlanmaktadırlar.

Dünyadaki üretim, ürün, ticaret ve kredi hacimlerinin eğilimleri, gerek birbirleri üzerinde gerek fiyat istikrarı üzerinde doğrudan etkilere sahiptir. Dolayısıyla zaman serisi halinde fiyatlar genel düzeyindeki eğilimlerin de bu değerlendirmeye dahil edilmesinde fayda bulunmaktadır. Şekil 1.7’de 90’lı ve 2000’li yıllara ait gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerdeki enflasyon eğilimleri verilmektedir.

Şekil-1.7. Dünyada Enflasyon Eğilimleri (%).

90’lı yıllarda gelişmekte olan ekonomilerdeki ortalama enflasyon %30’un üzerindeyken özellikle 2010 yılından sonraki ortalama enflasyon %5 civarında seyretmiştir. Bu dönemde gelişmiş ekonomilerdeki ortalama enflasyon ise %3 ve altı düzeyinde seyretmiştir. Ancak burada önemli olan konu, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerdeki ortalama enflasyon ilk kez bu kadar birbirine yaklaşmış durumdadır. Yani 2010 yılından itibaren dünya ekonomileri toplam olarak bir dezenflasyonist ortama girmişlerdir.

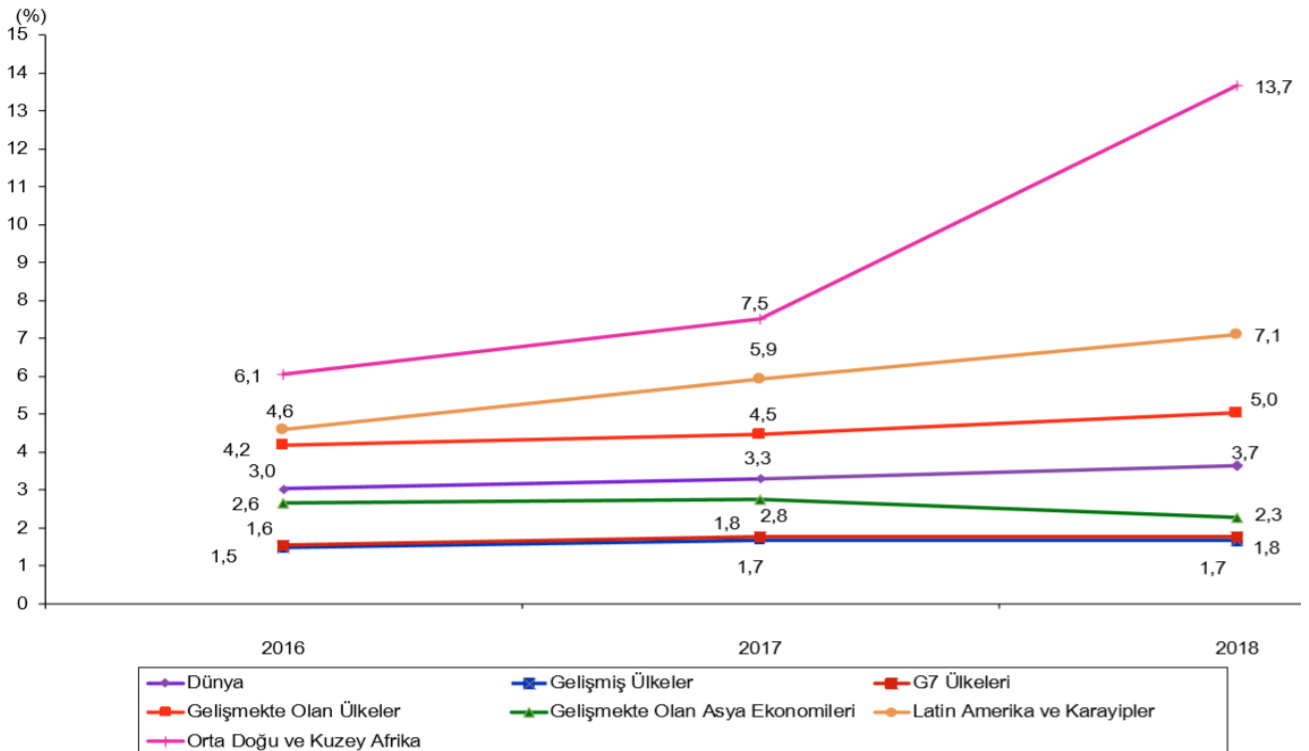
Türk ekonomisi ise bu ortamdan açık ara uzak kalmış ve 90'lı yıllarda kendi grubunun yaklaşık bir kat üzerinde seyreden enflasyonu, 2000'li yıllar boyunca ortalama 3 kat üzerinde bir enflasyonu yaşamıştır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerdeki tüketici enflasyonunun son 3 yıldaki seyri daha ayrıntılandırılmış ülke grupları için Şekil-1.8'de verilmiştir. Buna göre 2018 yılında en yüksek enflasyonu %13.7 ile Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri yaşamıştır. %6.1 ile başlayan 3 yıllık süreç, 2 kattan fazla bir yükselişle sonlanmıştır. Sonraki ülke grubu olan Latin Amerika ve Karayipler ise bu seviyenin yaklaşık yarısı düzeyinde bir enflasyon ile karşı karşıya kalmışlardır.

2018 yılında gelişmiş ülkeler ve G7 ülkeleri, tüketici enflasyonu konusunda 2000'li yıllardaki enflasyon yaratamama eğilimini %2 civarından aşağıda kalan enflasyonları ile devam ettirmişlerdir. Öyle ki tüm parasal gevşemeci ve negatif faizli ortam yaratmalarına rağmen enflasyonları, kendileri için kritik düzey olan %2'nin üzerine çıkaramamışlardır. Bunun temel nedenleri ise yüksek tasarruf eğilimi ve muazzam üretim kapasiteleridir.

Son 3 yıldaki dünya ortalama tüketici enflasyonu ise %3 düzeyinde bir istikrar kazanmış görünmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerin ortalama enflasyonları ise %4.5 civarında olmuştur. Bu dönem içerisinde Türk ekonomisinin yaşadığı ortalama enflasyon ise %15 civarında kalmıştır.

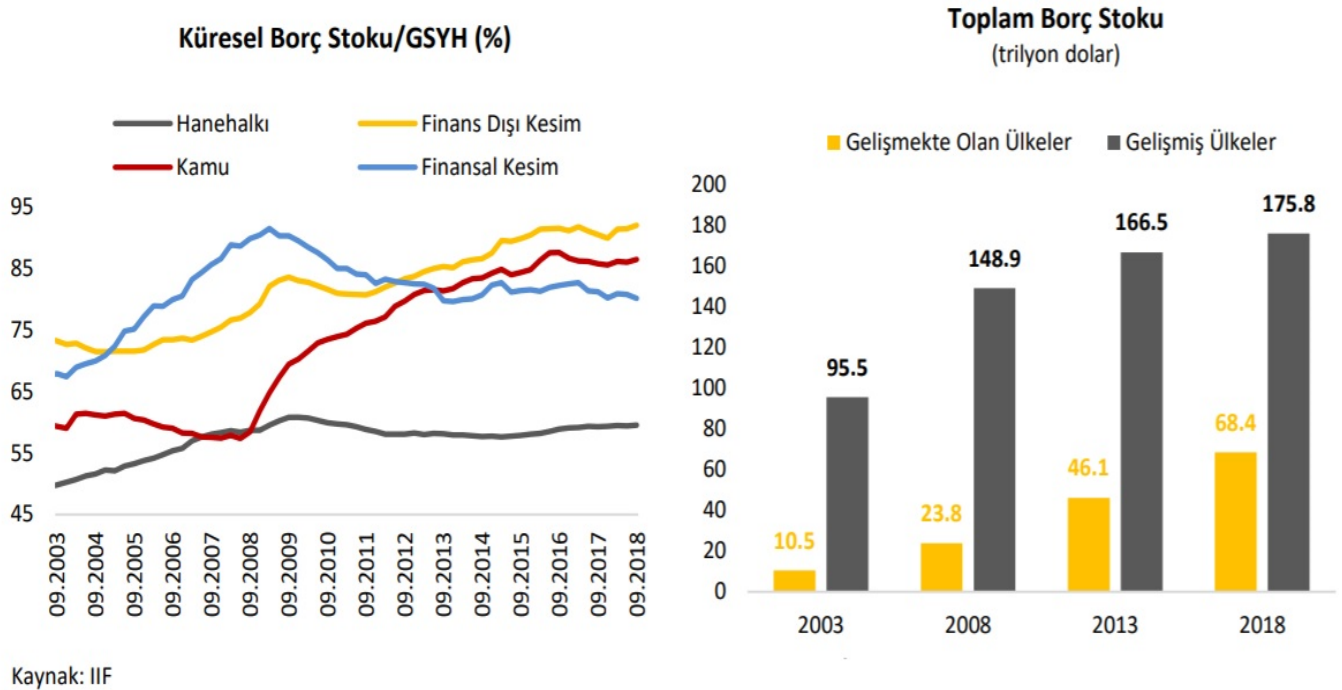
Şekil-1.8. Ülke Gruplarına göre Tüketici Fiyatları Enflasyonu Eğilimleri.

Kaynak: IMF.

Dünya ekonomileri gerek büyüme ve ticaret eğilimleri gerek mal ve hizmet fiyatlarındaki gelişmeler bakımından, geçmişten 2018 yılına kadar sinüzoidal dalgalanmalar yaşamıştır. Bu dalgalanmaların boyutlarının özellikle ticaret hacminde ciddi düzeyde artmış olması, dünyanın bundan sonrası için kendine yeni bir rota çizmedeki kararsızlığına delalet etmektedir. Yani önümüzdeki ufukta acaba daha kararlı bir yaklaşımla sınırlamaları gevşetici bir rota mı yoksa daha sınırlayıcı bir rota mı geçerli olacak? Bu konu 2017 yılında kendisine net bir cevap bulmuş değildi. Ancak 2018 yılı, bu bakımdan şimdilik net bir cevap bulmuş durumdadır. Başını Trump'ın çektiği yeni rota; adına tam da kuralsız ticaret savaşları diyebileceğimiz, ya da güçlü olan her şeyi alır kuralı diyebileceğimiz bir yöne doğru gitmektedir. Öyle ki, küresel ticaret; her hangi bir ülkeye yönelik gümrük duvarı yükseltmenin yanı sıra şirket düzeyine kadar öznelleşmiş durumdadır. 2018 yılının özellikle ikinci yarısından itibaren küresel ticaretin hızla daralmasının nedenlerinden biri de budur.

Şekil-1.9. Küresel Borç Yükümlülüğü ve Stoku.

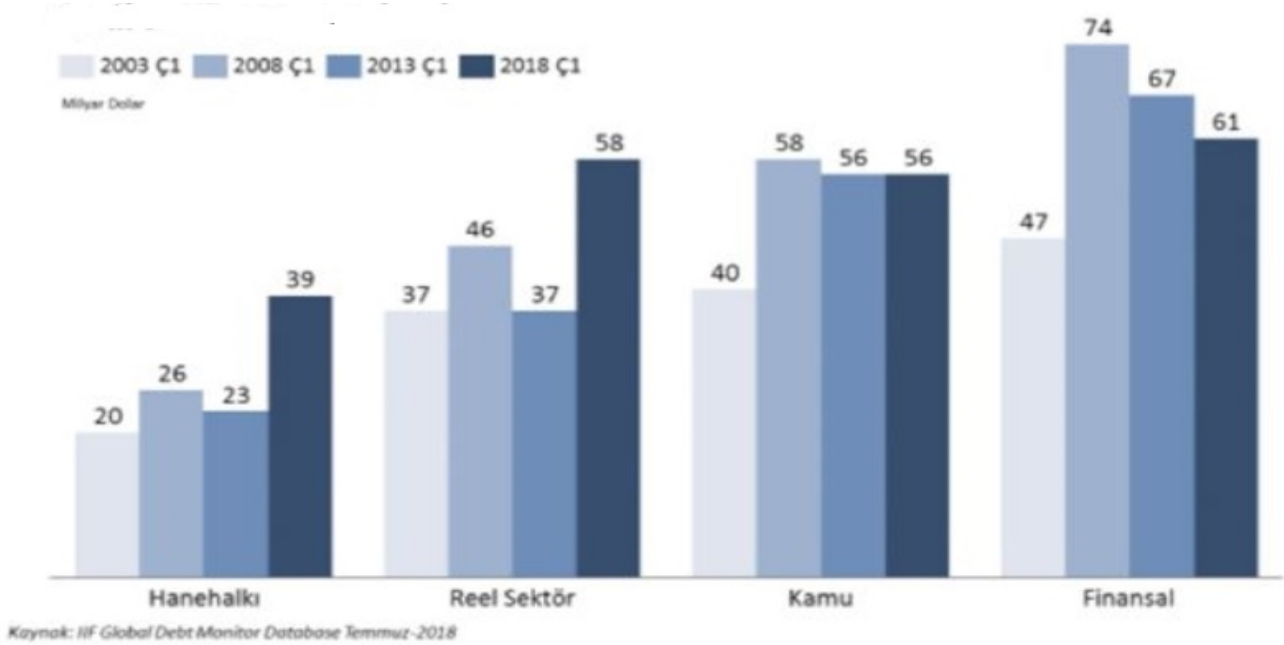

2018 yılı genel olarak böyle bir rota ile geçirilirken finansmana erişim, kredi akışkanlığı ve stoku konularında Şekil 1.9'daki eğilimler söz konusu olmuştur. Buna göre 5'er yıllık dönemler halinde 2003-2018 boyunca gelişmiş ülkeler borç stoklarını 95.5 trilyon USD'den 175.8 trilyon USD'ye, gelişmekte olan ülkeler ise 10.5 trilyon USD'den 68.4 trilyon USD'ye yükseltmişlerdir. Bu gerçekleştirmelerle gelişmekte olan ülkeler borç stoklarını 5 kattan fazla artırmışlardır.

Borç stokunun GSYH'ya oranını gösteren borç yükümlülüğü ise gelişmekte olan ülkeler için de artık ciddi sorun olmaya başlamıştır. Şekil 1.9 ve Şekil 1.10'da farklı kesimler için bu borç yükümlülükleri verilmektedir.

Şekil 1.9'da hanehalkı, kamu, finans ve finans dışı kesimler için borç yükümlülükleri yine 5'er yıllık dönemler için 2003-2018 arasında verilmiştir. 2003 yılında borç yükümlülüğü en yüksek olan finans dışı kesim, 2018 yılında da bu birinciliğini devam ettirmiştir. 2005-2011 yıllarında ise en yüksek borç yükümlülüğü finans kesiminde olmuştur. 16 yıllık dönemde borç yükümlülüğü en fazla artan kesim ise kamu olmuştur.

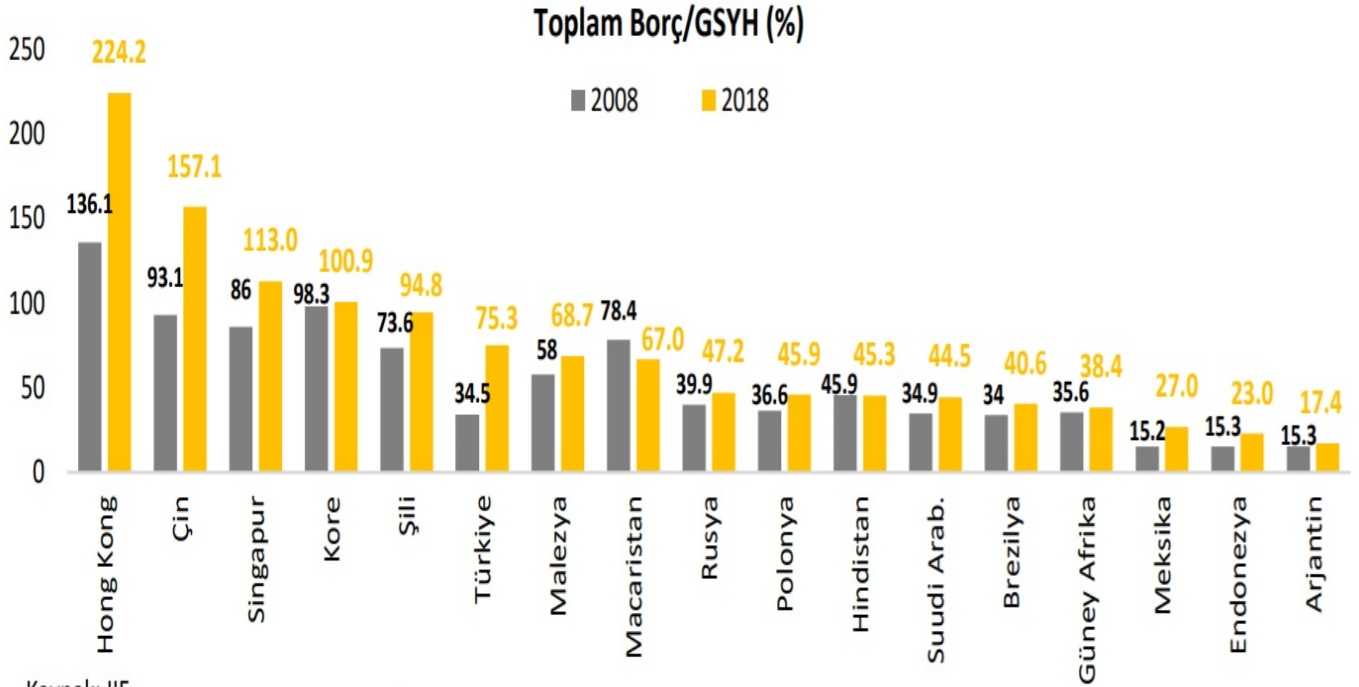
Şekil-1.10. Birinci Çeyrek Dönemler İtibariyle Kesimlerin Borç Yükümlülükleri (milyon \$)

Aynı dönem için bu kez birinci çeyrekler ve hanehalkı, reel sektör, kamu ve finansal sektör bakımından borç yükümlülükleri Şekil 1.10'daki eğilimlere sahip olmuşlardır. Burada ise hanehalkı, borç yükümlülüklerini en fazla artıran kesim olmuştur. Borç yükü 2003 yılında %20 iken 2018 yılında bu oran %39'a yükselmiş ve yaklaşık olarak 2'ye katlamıştır.

Bu dönem içerisinde reel sektör, kamu ve finans kesiminin borç yükü ise ortalama %50 artmıştır. Yani 16 yıllık sürede en çok borçlandırılan kesim, küresel düzeyde hanehalkı kesimi olmuştur. Türkiye'de hanehalkı borç yükü ise %1.8'den %16.5 düzeyine çıkmıştır. Diğer bir deyişle, dünyada diğer kesimlerden 2 kat daha fazla yükselerek 1 kat artan hanehalkı borç yükü, Türkiye'de 8 kattan fazla artmıştır.

Şekil-1.11. Seçilmiş Ülkelerin Borç Yükümlülükleri.

Küresel borç yükümlülüklerine, 11 yıllık dönem için, ülkeler karşılaştırmasıyla baktığımızda ortaya Şekil 1.11'deki görünüm çıkmaktadır. Buna göre 2008-2018 döneminde borç yükümlülüğünü en fazla artıran ülke açık ara Türkiye olmuştur. Bu dönemde %34.5'tan %75.3'e çıkan borç yükü, rekor bir artıştır.

Bizden sonraki sırada ise Meksika gelmektedir. Bu görünümde en dikkat çekici ülke ise Macaristan olmuştur. Borç yükünü %78.4'ten %67'ye indirmeyi başaran ülke dışında çizimdeki hiçbir ülke borç yükünü azaltamamıştır.

Hindistan, Kore ve Güney Afrika gibi ülkeler ise 11 yıllık dönemde borç yükümlülüklerini benzer tutmayı başarmışlardır.

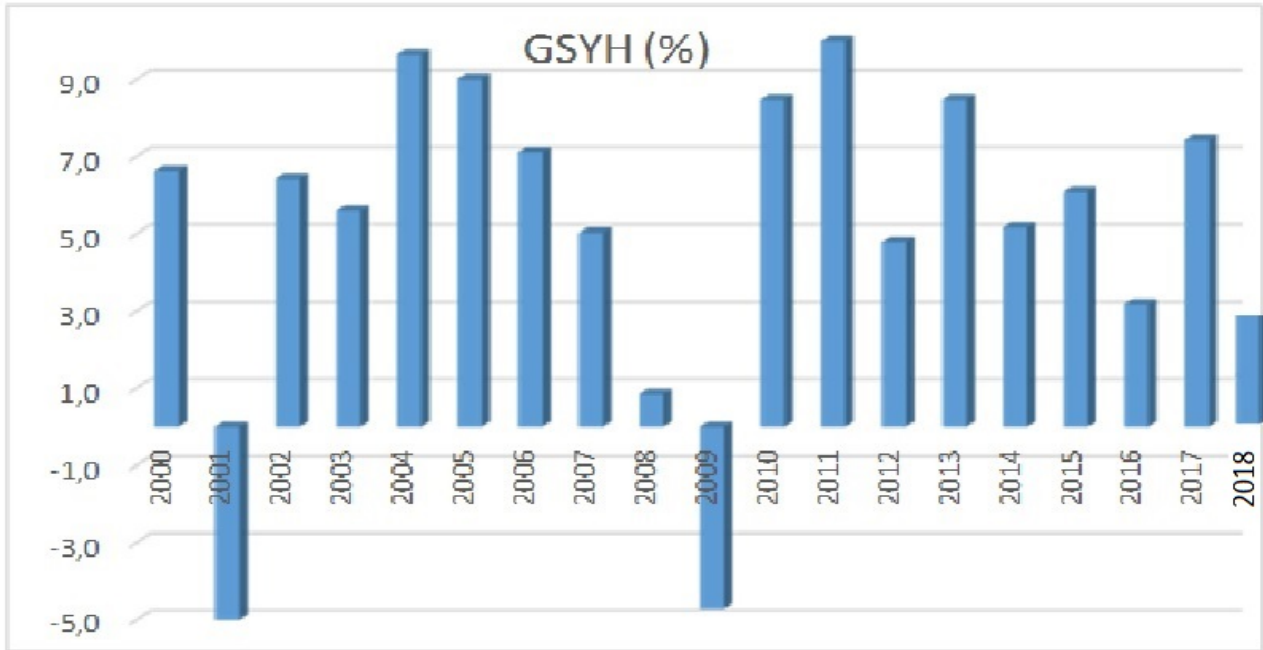
2008 yılında sadece Hong Kong %100'ün üzerinde bir borç yüküyle karşı karşıya iken 2018 yılında 4 ülke %100'ün üzerinde bir borç yüküyle karşı karşıya kalmışlardır.

2. Türkiye Ekonomisinde Görünüm ve Eğilimler:

2018 yılında Türkiye gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) büyümesi %2.6 ile 2009 yılından sonraki en düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Yılın ilk yarısında oldukça yüksek seyreden büyüme, ikinci yarıda çok hızlı bir düşüş göstermiş, son çeyrekte ise negatif büyüme yani küçülme söz konusu olmuştur.

2000-2018 dönemi ekonomik büyüme eğilimi şekil 2.1’de verilmiştir. Bu eğilimin oldukça zikzaklı bir yapıya sahip olduğu, üst üste artan istikrarlı bir yapıda olmadığı ve ortalama %5’in altında bir genellemeye sahip olduğu görülmektedir. 2017 yılındaki %7.4’lük büyüme, her ne kadar o yıl değiştirilen büyüme hesaplama yöntemi ve veri kaynak yapısından da kaynaklansa, oldukça yüksek bir büyüme olmuşken 2018 yılındaki ciddi düşüş dikkat çekici olmuştur. Çünkü Türk ekonomisi, dünya genelinden ve gelişmekte olan ülke ortalamasından çok daha kötü bir performans göstermiştir.

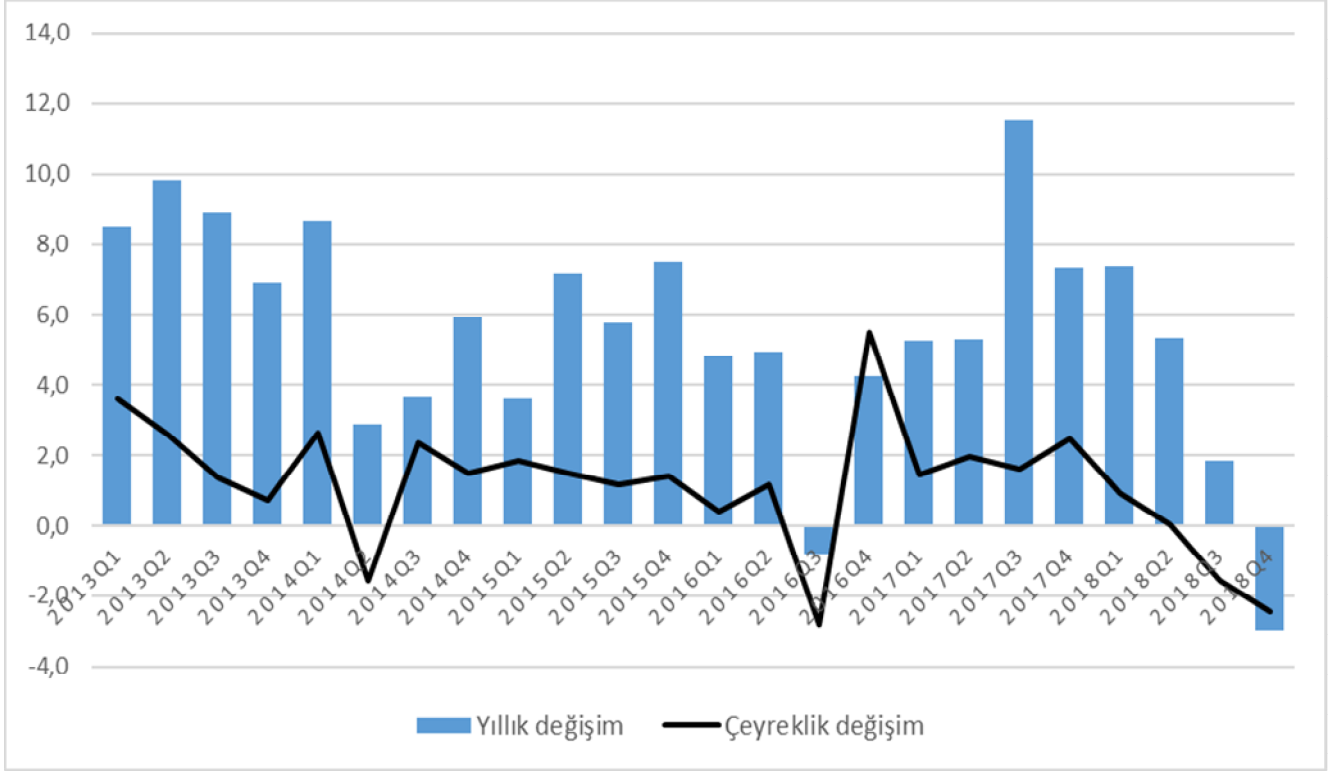
Şekil-2.1. Türk Ekonomisinin Büyüme Eğilimi (%)

2001 ve 2009 yıllarındaki küçülmelerin hem küresel hem de ulusal düzeydeki bozulmaların sonucu olduğu bilinmektedir. Ancak 2001 yılı sonrası düzelmeye, 2009 yılı sonrası düzelmeye göre daha istikrarlı ve yüksek düzeyli olduğu görülmektedir. Küresel finansal krizin etkilerinin uzun bir süredir yapışkan bir hal alması ve yapısal reformlar konusunda etkisiz ve isteksiz kalınması bu durumun temel kaynaklarını oluşturmaktadır.

Türk ekonomisinin 2013-2018 dönemindeki çeyrek dönemlere göre büyüme performansı iki açıdan Şekil 2.2’de verilmektedir.

Şekil-2.2. Bir önceki çeyreğe ve geçen yılın aynı çeyreğine göre GSYH büyüme oranları.

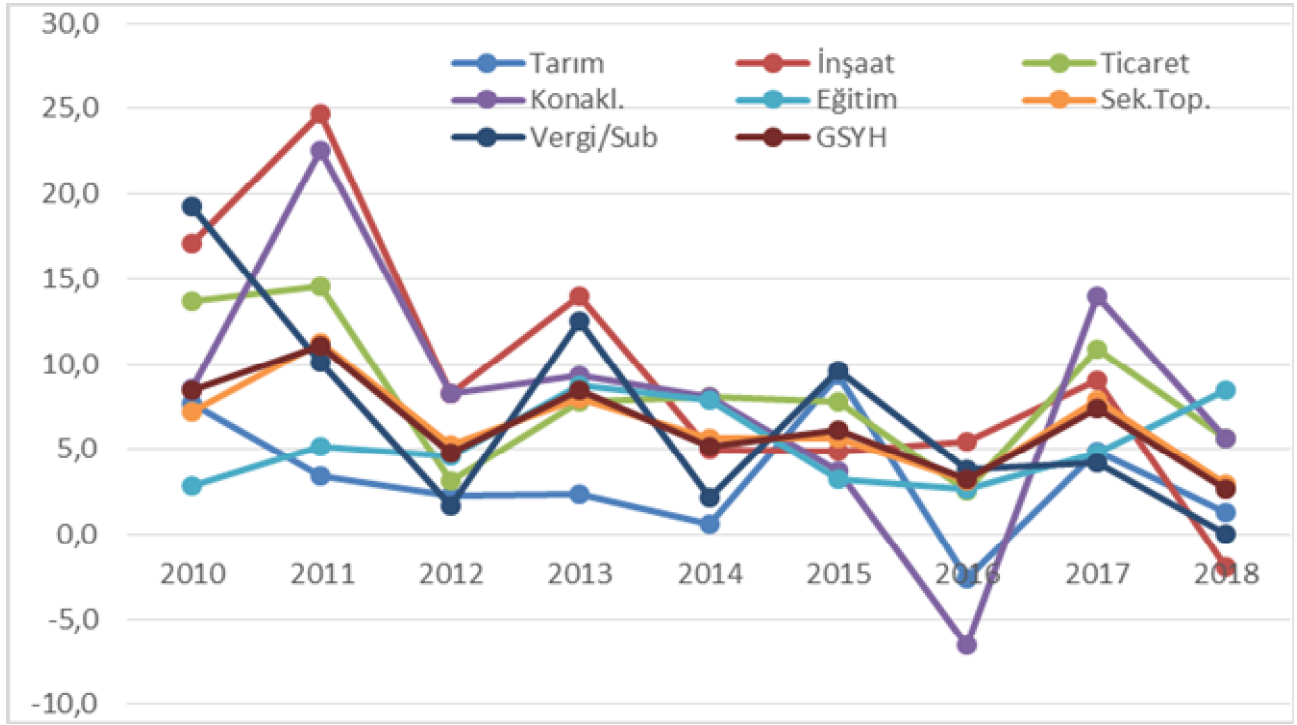
Kaynak: TÜİK, Betam

Buna göre çubuk çizimler, bir önceki yılın aynı dönemindeki büyümeye göre değişimi, çizgi çizim ise bir önceki çeyrek büyümeye göre değişimi göstermektedir.

Son 6 yıl içerisindeki en yüksek yıllık değişim, 2017 yılı 4. çeyreğinde, en düşük yıllık değişim ki -3 civarındadır, o da 2018 yılı 4. çeyreğinde olmuştur. Tabii bunlar yıllık değişimlerdir. Yani bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yaşanan değişimlerdir.

Şekilde çizgi çizim ile gösterilen değişimler ise hatırlanacağı üzere bir önceki çeyreğe göre yaşanan değişimlerdir. Buradaki değişimler çok daha oynak gözükmemekte ve daha uzun süreli negatif değişimlere konu olmaktadır. Mesela 2016 yılı 4. Çeyreğinden itibaren ciddi bir düşüş eğilimi bariz şekilde gözükmemektedir. Ayrıca 2018 yılı çeyreğinden itibaren negatif bölgede seyretmektedir. Yani üç çeyrek boyunca küçülme söz konusu olmuştur. Bu da bir ekonomik durgunluk göstergesidir.

Şekil-2.3. Türkiye Ekonomisi Seçilmiş Sektörel Büyümler (%)

Şekil 2.3'te; tarım, inşaat, ticaret, konaklama, eğitim gibi seçilmiş 5 adet reel sektör, tüm sektörler toplamı (Sek.Top.), vergi ve sübvansiyonlar (Vergi/Sub) ile nihai gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) rakamları, 2010-2018 dönemi için % büyüme olarak verilmiştir.

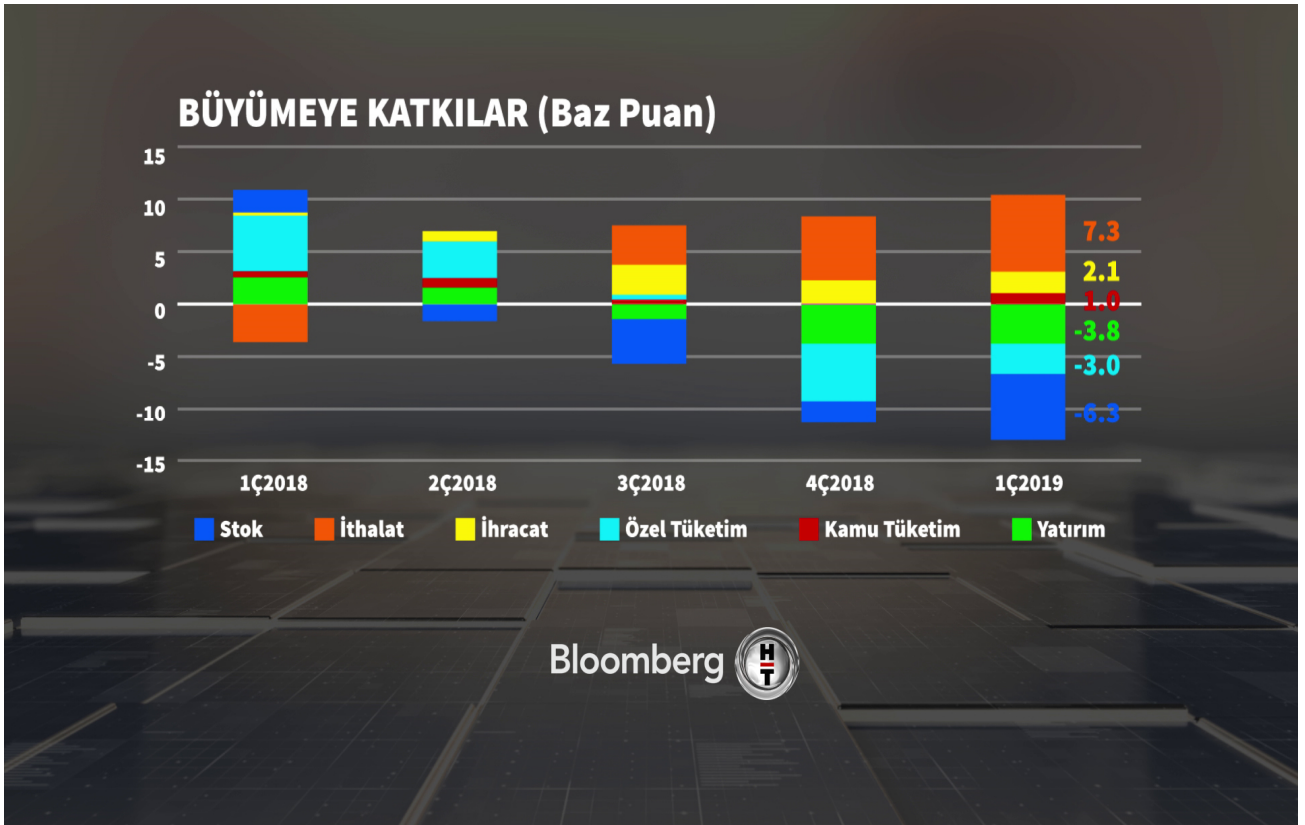
Dokuz yılı kapsayan dönemde büyümenin en oynak olduğu kesim, açık ara inşaat olmuştur. Öyle ki, büyümenin dalga boyu % 4.9 ile % 24.7 arasında oynaklık göstermiştir. Keza konaklama ve yeme içme kesimi de benzer bir oynaklığı % -6.5 ile % 22.5 arasında göstermiştir. 8 yıllık dönemde 5 kattan fazla oynaklık gösteren bu sektörlerin en iyi ve en kötü yıllarına bakarsak göreceğiz ki, en iyi olduğu 2011 yılında genel ekonomi de rekor büyüme göstermiştir. En kötü yıllar olan 2012 ve 2016 yıllarında da genel ekonomik büyüme, ortalamanın altında kalınan yıllar olma özelliği göstermiştir. Yani bu iki sektör ile genel ekonomik büyüme arasında güçlü bir ilişkinin olduğu gözükmemektedir. Büyüme oynaklığı en yüksek iki sektörle bu kadar yakın ilişki içinde olan genel büyüme performansı gelecek için bünyesinde ciddi bir risk barındırmaktadır.

Eğitim kesimi ise bu 9 yıllık dönemde oynaklığı en az olan yani büyüme varyansı en düşük olan kesim özelliği göstermiştir. En iyi ve en kötü yılları arasında 3 kattan az bir oynaklık söz konusu olmuş ve genel ekonomik büyüme ile de düşük ilişkiye sahip olmuştur. Ayrıca tarım sektöründen sonraki en düşük büyümeleri sağlayan kesim de eğitim olmuştur.

Tarım sektörü bu 9 yıllık dönemde genel ekonomik büyüme ile düşük ilişki içinde bulunmuş ve nispi olarak düşük bir büyüme performansı göstermiştir. Örneğin genel ekonomik büyümenin % 11.1 ile rekor kırdığı 2011 yılında tarım sektörü sadece % 3.4 büyüebilmiştir. Diğer taraftan bu sektörler ve genel ekonomi büyümesi içerisinde en düşük büyüme de % -3 ile tarım sektöründe gerçekleşmiştir. Buna rağmen kendi içindeki büyüme oynaklığı konusunda oransal olarak diğer tüm sektörlerden çok daha yüksek bir dalga boyuna sahip olmuştur. Öyle ki, en düşük büyümesi ile en yüksek büyümesi arasında 6 katlık bir fark söz konusudur. Diğer sektörlerden genel olarak daha düşük bir büyüme gösterirken oynaklıkta bu kadar yüksek bir orana sahip olması tarımın çok ciddi sorunlarının olduğunun bir göstergesidir. Tarımdaki bu oynaklık, iklim ve mevsim dalgalanmalarıyla açıklanabilecek durumu epeyce aşmış durumdadır. Daha detaylı değerlendirmeler Bölüm 3 ve Bölüm 4'te yapılmıştır.

Türkiye ekonomisinin 2010 ve 2018 dönemindeki sektörel büyüme performansı toplu bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda dikkat çeken en önemli husus, oynaklığı yüksek bir dönemden geçmiş olduğumuz yönündedir. Öyle ki, yıldan yıla oynaklığın nispi düşük olduğu GSYH da bile %100'ü aşan oynaklık söz konusu olmuştur.

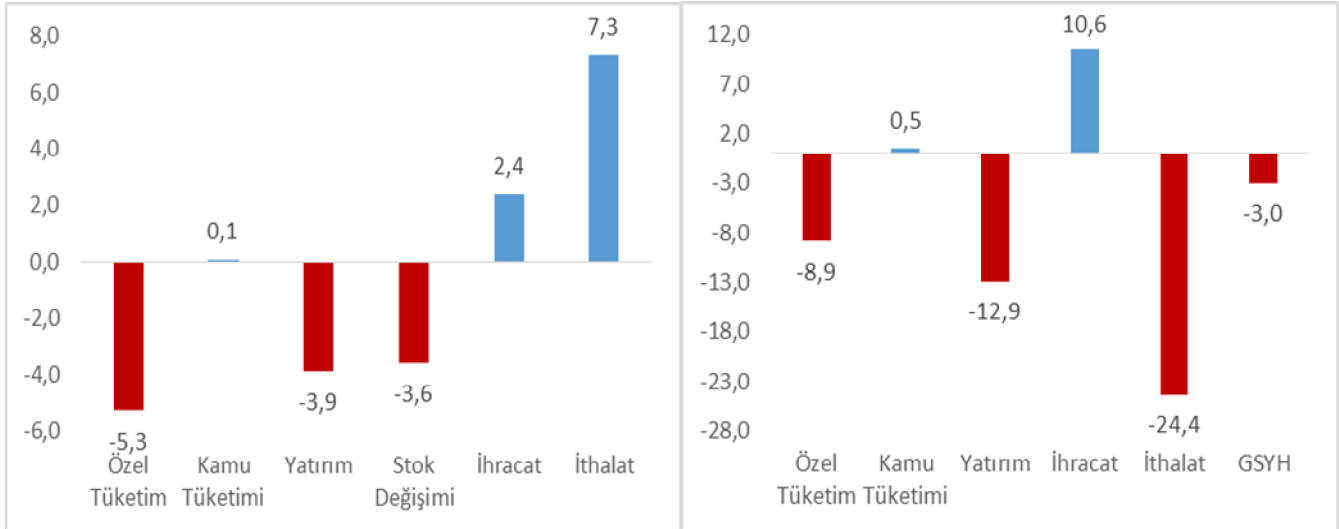
Şekil-2.4. GSYH Büyümesine Katkılar.

GSYH eğilimi genel olarak bu yapıya sahipken özellikle büyümenin kaynaklarının incelenmesinde fayda vardır. Böylece büyümeye hangi bileşenlerin ne düzeyde katkı verdiği nispi ölçülerle açıkça görülebilir.

2018 yılı 4 çeyreği ve 2019 ilk çeyreği itibariyle GSYH büyümesine 6 alt bileşenin sağladığı katkılar, Şekil 2.4'te verilmiştir. Burada dikkat çeken en önemli konu; 2018 yılının son 3 çeyreğinde ve 2019 yılı ilk çeyreğinde giderek hızla eriyen stoklardır. Stok kalemi bu 4 çeyrek boyunca art arda giderek büyüyen oranlarda negatif katkı sağlamış yani ekonomiyi küçültücü etki yaratmıştır. Bir diğer önemli konu da üçüncü çeyrekteki özel tüketimin hızla düşmesi olmuştur. İthalat hala büyümeye ciddi katkı sağlamaktadır. Bunun tek istisnası 2018 ilk çeyreği olmuştur. Kamu tüketiminin, büyüme üzerinde bir katkıya sahip olmaması ise 2018 yılının dikkat çekici yönlerinden biri olmuştur. Burada bir diğer önemli konu da yatırımların özellikle son 3 çeyrekte büyümeye negatif katkı vermesidir. Yani ekonomiyi küçültücü etki yaratmasıdır.

Şekil-2.5. GSYH alt kalemlerinin 2018 4. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyümeye katkıları (sol şekil) ve büyüme oranları (sağ şekil)

Kaynak: TÜİK, Betam.

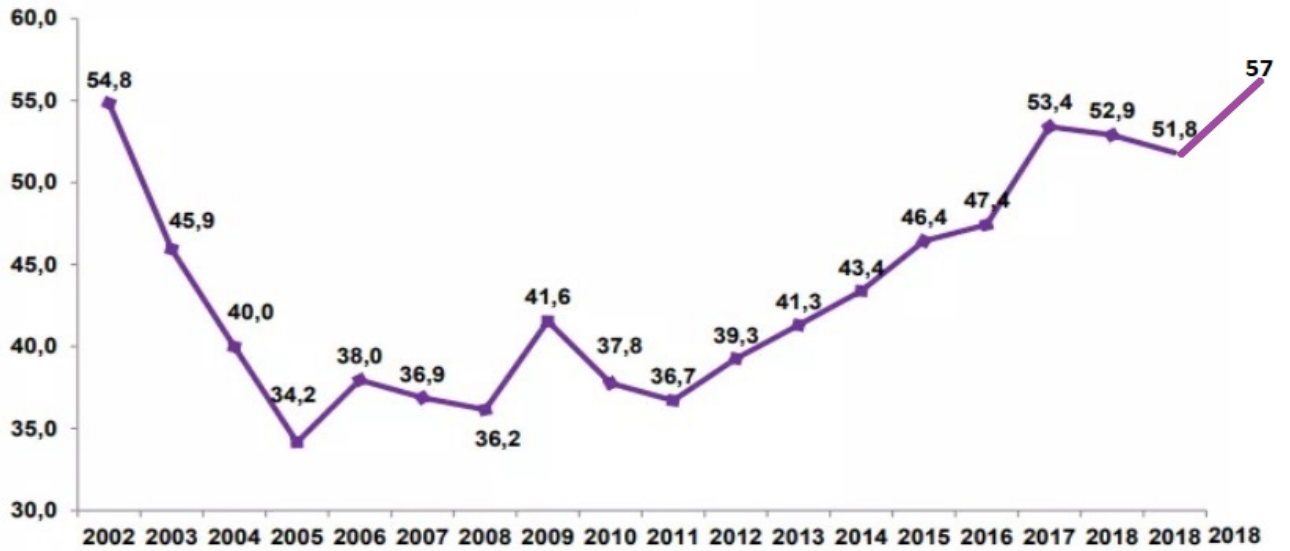
Şekil 2.5'te ise bu kez 2018 dördüncü çeyreğindeki küçülmenin kaynakları verilmektedir. Sağ taraftaki çizimde sadece ihracat pozitif bir büyümeye sahipken diğer sektörler ciddi küçülmeler yaşamışlardır. Sol çizimde ise bu kez sektörlerin büyümeye katkı düzeyleri verilmektedir.

Burada da özellikle dış ticareti pozitif katkısı söz konusu olmuştur.

2018 yılı itibariyle büyüme ve büyümeye katkılar bu yönde seyrederken her ikisi için de önemli belirleyici olan borçlanma eğilimleri de genel olarak hızlı büyüyen bir yapıda olmuştur. Öncelikle toplu bir gösterge olarak dış borçların GSYH'ye oranındaki değişimi incelendiğinde Şekil 2.6 dikkat çekmektedir.

Türkiye'nin borçlanma eğilimi özellikle 2008 küresel finans krizinden sonra dünyada yaşanan parasal genişlemeci politikaların yarattığı fırsatla ciddi boyutta yükselmiştir. Nispeten düşük maliyetli olan bu borçlanma iştahı hem TL hem de yabancı para cinsinden ciddi boyutta artmıştır. Bu referans tarihinden sonra tüketim eğilimimiz de borçlanma iştahına paralel olarak artmış, dış ticarete ihracatın ithalatı karşılama oranı hızla azalmıştır.

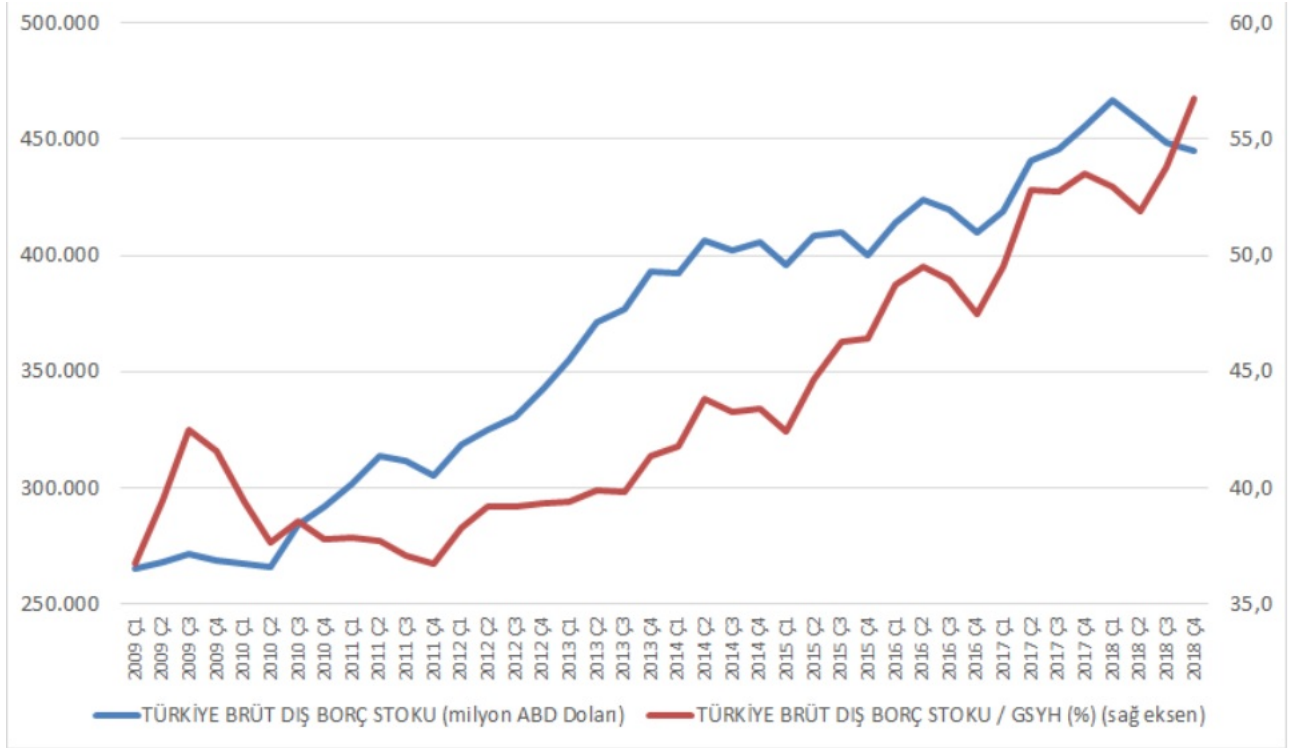
Şekil-2.6. Borçların GSYH'ya Oranı (%)

Toplam borç stokunun GSYH'ya oranlarındaki değişim eğilimi, Şekil 2.6'da olduğu gibidir. 2002 yılında toplam borç / GSYH oranı %54.8 iken 2005 yılına kadar sistematik olarak azalmış, 2009 yılına kadar yükselme eğilimi gösterdikten sonra iki yıl süreyle devam eden azalmadan sonra sistematik bir yükseliş süreci başlamıştır.

2018 yılı itibariyle toplam borç yükümlülüğümüz, 2002 yılının üzerine çıkmıştır. Özellikle 2009 yılı krizinden sonraki borç yükü eğilimini çeyrek dönemler itibariyle daha detaylı görmek amacıyla Şekil 2.7 verilmiştir. Bir tarafta toplam brüt dış borç miktarı verilirken diğer tarafta da brüt dış borcun GSYH oranı verilmektedir.

Şekil-2.7. Brüt Dış Borç Eğilimi.

Burada dikkat çeken konulardan biri, nominal olarak (miktar cinsinden) dış borcun azaldığı 2018 yılında, borç yükü hızlı bir artış göstermiştir. Bu durum mevcut borçlanmanın ekonomik büyümeye etkisinin azalmasıyla açıklanabilir. Nitekim başka göstergelerle de bu tespit doğrulanmaktadır. Büyümeye katkısı olmayan ya da azalan borçlanma olarak da ifade edebileceğimiz bu durum, 2009 yılından itibaren çeyrek dönemler itibariyle gösterilen çizimde hiç 2018 yılı kadar keskin olmamıştır.

2018 yılında 470 milyar USD civarında bir miktara çıkan brüt dış borç, yılın sonunda 450 milyar USD'nin altına gerilemesine rağmen dış borç yükümlülüğü, %57'nin üzerine çıkmıştır. Halbuki bu oran yıl başında %51 civarında bulunmaktaydı.

Türkiye'nin dış borç miktarı, özellikle 2010 yılı 2. çeyreği ile 2014 yılı 2. çeyreği arasında emsali görülmemiş bir artış hızıyla yükselmiştir. Bu dönemde 260 milyar USD civarında olan borç miktarı dönem sonu olan 2014 yılı 2. çeyreğinde 400 milyar USD'yi aşmıştır. Toplam 4 yılın sonunda brüt dış borç yaklaşık %55 artmıştır. Takip eden dönemde ise borcun artış hızı yavaşlamış ve 2018 yılı sonunda yaklaşık 450 milyar USD'ye ulaşmıştır.

2018 yılı borç / GSYH oranı ise 1990'lı yıllar ortalamasına ulaşmıştır. Ancak bu dönemdeki en önemli fark, iç borç ve dış borç kompozisyonunun tam ters bir dönüşüm geçirmiş olmasındadır. Yani 1990'lı yıllarda dış borç oranı daha yüksekken 2013 – 2018 döneminde bu kez iç borç oranı daha yüksek seyretmeye başlamıştır. Aslında 2001 yılından itibaren iç borç / GSYH oranı, sürekli olarak dış borç / GSYH oranından ciddi düzeyde yüksek seyretmiştir.

Burada önemli bir değişim de borç kompozisyonunda olmuştur. 2002 yılında kamu borcu %30'a yakinken 2018 yılında %15 civarına düşmüştür. Özel sektör borcunun GSYH'ya oranı ise 2002 yılında %20'nin altındayken 2018 yılında bu oran %35'in üzerine çıkmıştır.

Şekil-2.8. Dış Borçlanmanın Dağılım Eğilimi (%).

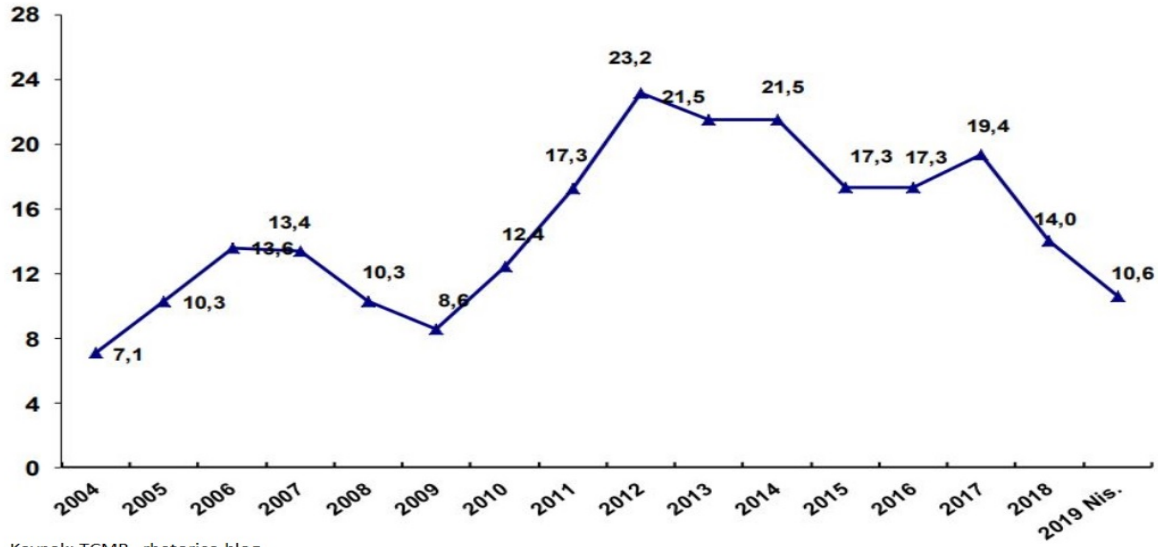
Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

2002 yılında %45.5 olan dış borç GSYH oranında en büyük pay, 27.3 puanla kamu kesimine aitti. 2018 yılında bu borçlanmanın payı %15'e düşmüş, %5.2 olan finansal kesimin payı %18'e yükselmiş ve %13 olan reel sektörün payı ise %20 civarına çıkmıştır. Bu oransal değişimler, 2018 yılında yaşanan kur krizinde kaçınılmaz olarak doğrudan ve en şiddetli biçimde reel sektörü etkilemiştir.

Borçlanmanın yanı sıra ülkemiz kredi hacmindeki ve mevduat miktarındaki ilişkiler de önemli bir yere sahiptir. Özellikle ülkedeki kredi/mevduat oranı, yerli tasarruflarımızın kullandığımız kredileri karşılama düzeyini görmemiz bakımından önemi bulunmaktadır. Çünkü kullandığımız kredilerin ne kadarının dış tasarruflarla karşılandığının da bir göstergesidir, bu gösterge aynı

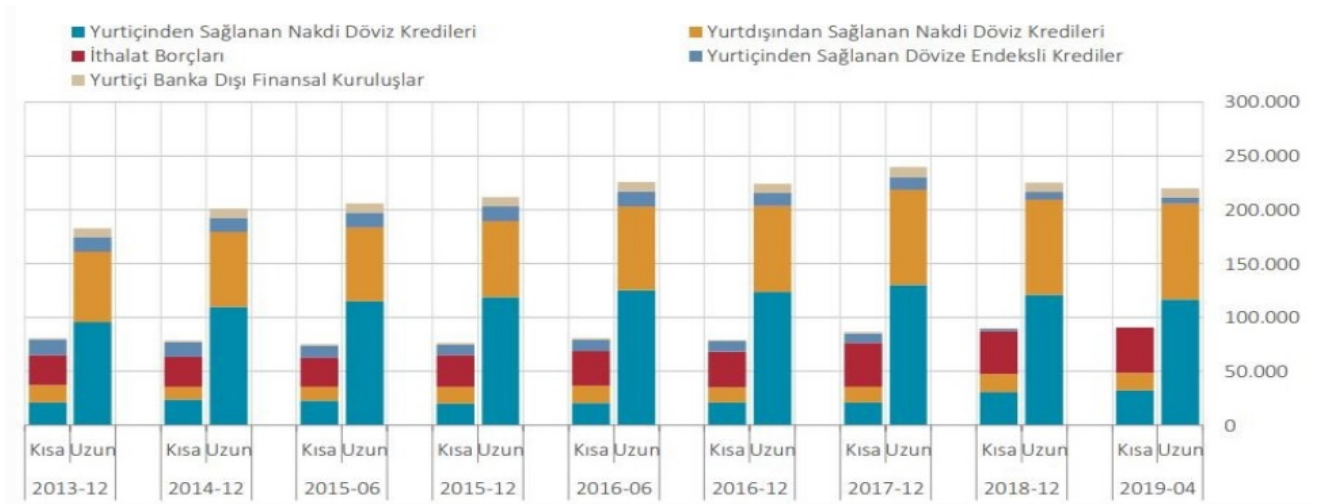
zamanda dış borç eğiliminin de bir yansıması olacaktır. Türkiye'nin iç borç kompozisyonu içindeki yabancı payı da keza benzer bir konuma sahiptir. Şekil 2.9'da bu kompozisyondaki yabancı payı eğilimi 2012 yılından bu yana ciddi bir düşüş göstermektedir. Tarihi yüksekliği %23.2 olan yabancı payı, 2018 yılında %10.6'ya düşmüş durumdadır.

Şekil-2.9. İç Borçlardaki Yabancı Payı. (%)

Kaynak: TCMB, rhetorica.blog

Şekil-2.10. Vadelerine ve Kaynaklarına Göre Krediler. (milyon USD)

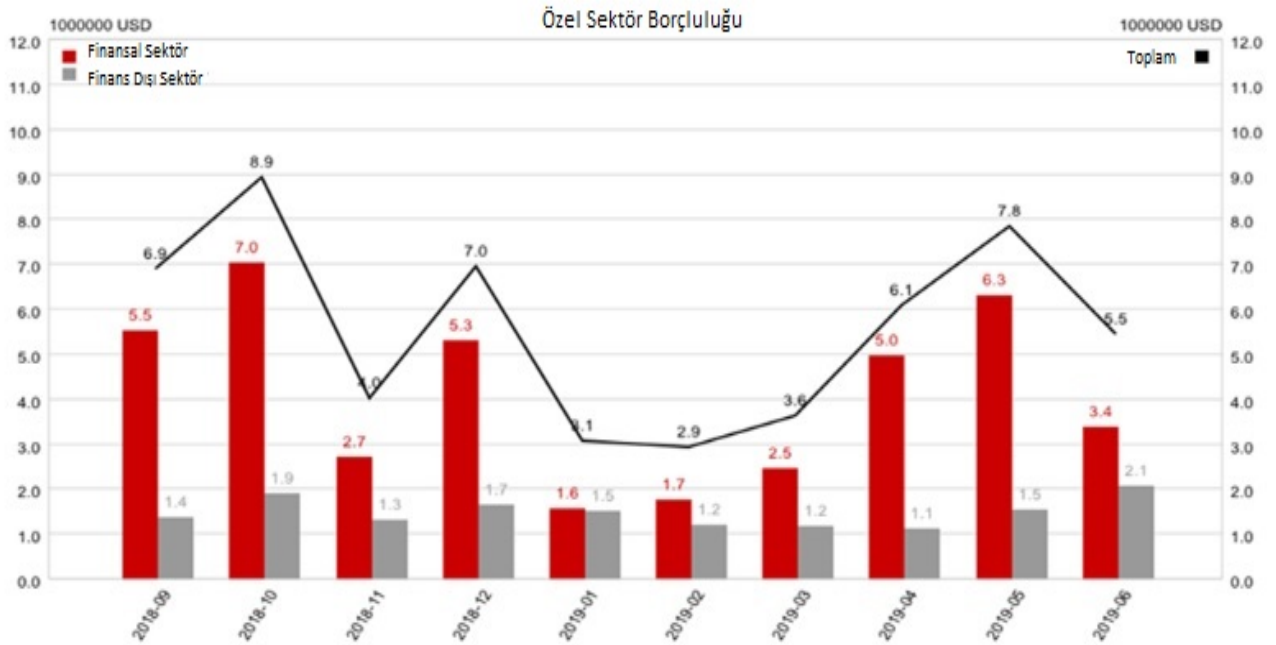

Yedi yıllık dönemde kısa ve uzun vadeli kredi kompozisyonunun elde edilmiş kaynaklarına göre dağılımı verilmektedir. 2017 yılındaki toplam yükseliş ve ardından net kredi ödeyen bir yıl olarak 2018 ve 2019 ilk çeyreği dikkat çekicidir.

Bir diğer bir dikkat çekici konu da yurt içinden sağlanan nakit döviz ve dövize endeksli kredilerdeki hacim artışı olmuştur. Keza yurtiçi banka dışı finansal kaynaklardan sağlanan kredilerde de ciddi artış söz konusudur. Kredilerin vade yapısında ise aradan geçen yedi yılda ciddi bir değişiklik olmamıştır. Yaklaşık %40 kısa ve %60 uzun vadeli kredi yapısı dönem boyunca benzer kalmıştır.

2018 yılı ve 2019'un ilk yarısı itibariyle finansal kesimin ve finans dışı kesimin borç miktarları Şekil 2.11'de verilmiştir. Buna göre 2018 yılı Kasım ayından itibaren dalgalı ama azalan eğilimli bir borç düzeyi söz konusu olmuştur.

Şekil-2.11. Özel Sektör Borç Hacmi.

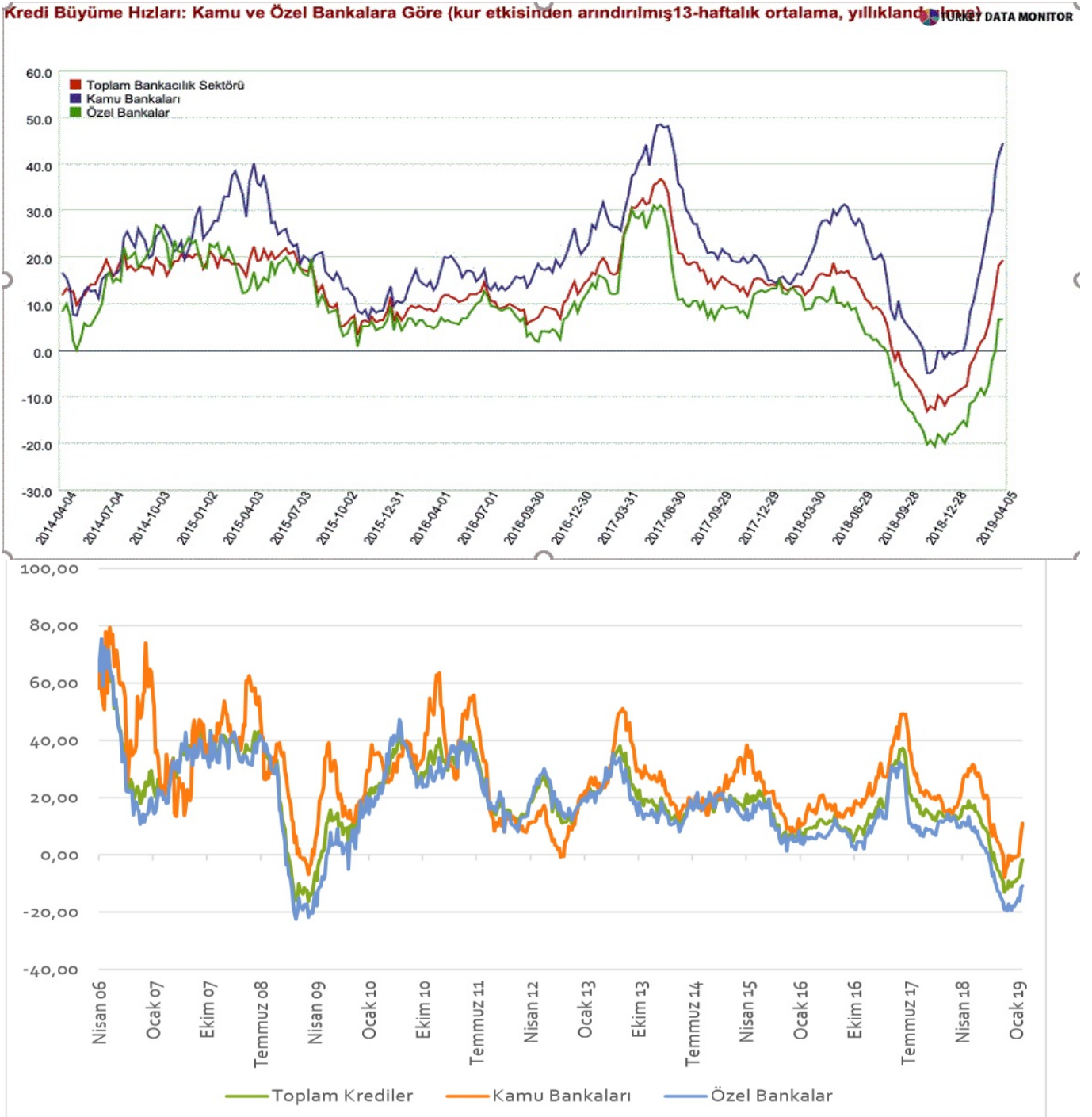
Finansal sektörün borçlanma eğilimi 2018 yılı boyunca ve 2019 başında azalma yönünde ilerlerken reel sektör olarak da ifade edilen finans dışı kesimin borçlanma eğilimi, finans kesimi gibi hareket etmemiş, aksine belirli düzeyde artmaya devam etmiştir.

Özel sektörün ve bireylerin önemli kredi sağlama kaynağı olarak banka kesiminin kredi verme eğilimi kamu ve özel bankalar ayırımıyla Şekil 2.12'de verilmektedir. Şeklin ilk çiziminde 2014-2019 ilk çeyreği dönem olarak tanımlanmışken ikinci çizimde ise daha uzun vadeli bir geçmiş ile verilmiştir. Bu iki çizim bizlere yakın vade ve daha uzun vade geçmiş veri setiyle bankaların kredi verme isteklerini veya kredi büyüme oranlarını farklı odaklanmalarla vermektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 2006-2018 döneminde bankaların kredi verme eğilimi toplam olarak azalma eğiliminde olmuştur. Özellikle 2009 krizi ve 2012 kredi kısıtlaması dönemlerinde bu azalmalar hız kazanmıştır.

Şekil 2.12'nin ilk çiziminde bankacılık kesiminin 2014-2019 ilk çeyreği dönemindeki kamu ve özel bankalar eliyle yarattığı kredi verme hızları verilmektedir. Bu dönem boyunca sistematik olarak kamu bankaları en hızlı büyüyen kredilendirme sürecini yaşamışlardır. Kamu bankalarının kredi büyüme hızları hiçbir zaman, özel bankaların gerisinde kalmamıştır. Özellikle 2015, 2017 ve 2018 yıllarında kamu bankalarının kredi vermedeki büyüme hızları, özel bankaların 3 katına yakın farkla yukarıda seyretmiştir.

Şekil-2.12. Kredi Büyüme Hızları.

Şekil 2.12'nin alt çizimi ise 2006-2018 dönemini yani daha uzun bir geçmiş vadeyi dikkate almaktadır. Bu çizimden de gördüğümüz gibi 2007, 2010 ve 2012 yıllarında bu kez özel bankaların kredi vermedeki büyüme hızları, kamu bankalarının üzerinde seyretmiştir. Yani uzun vadeli geçmişte eğilim, kısa vadelidekine benzer seyretmemiştir. Genel ekonominin koşulları bu yıllar için hatırlanırsa özel bankaların hangi koşullarda kredi vermede daha iştahlı davrandıkları tespit edilebilir.

Şekil-2.13. Kredi-Mevduat Eğilimi.

Kredi ve Mevduat Stoku (reel, yıllık, %)

TURKEY DATA MONITOR

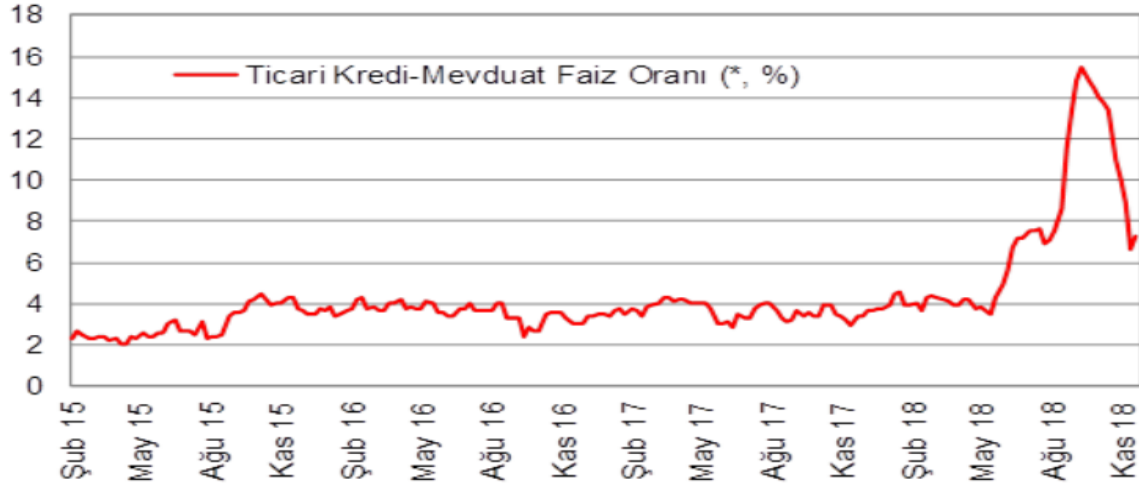

2008-2018 dönemini kapsayan vadedeki kredi mevduat stokları büyüme ilişkisi Şekil 2.13'te verilmiştir. Buna göre büyük ölçüde kredi stok büyümesi, mevduat stok büyümesinin üzerinde seyretmiştir. Doğal olarak aradaki fark banka kesiminin aldığı kredilerle büyük ölçüde finanse edilmiştir. Bu eğilimin istisnaları ise 2009 kriz yılı ve 2018 yılı olmuştur.

Her iki yılın arasındaki en önemli fark ise 2009 kriz yılında mevduat stok büyümesi hızı hiçbir şekilde negatif düzeye inmemiş ve minimum %5 düzeyini korumuştur. Ancak 2018 yılında mevduat stoku büyüme hızı % -5 düzeyine düşmüştür. Bu düşüş, çizim dönemi içindeki rekor mevduat küçülmesini de yaşatmıştır.

Kredi mevduat ilişkisindeki bu değişimin önemli kaynaklarından biri de her ikisine uygulanan faiz oranlarının oranında yatmaktadır.

Şekil-2.14. Kredi Faizi Mevduat Faizi Oranı Eğilimi

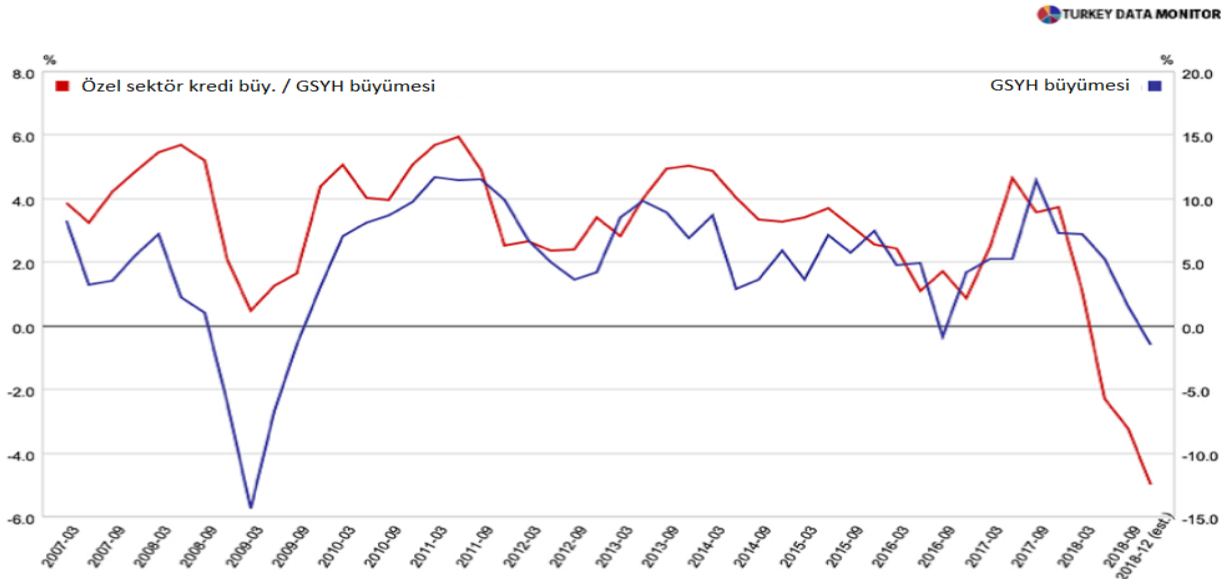

Kaynak: TCMB, Ziraat

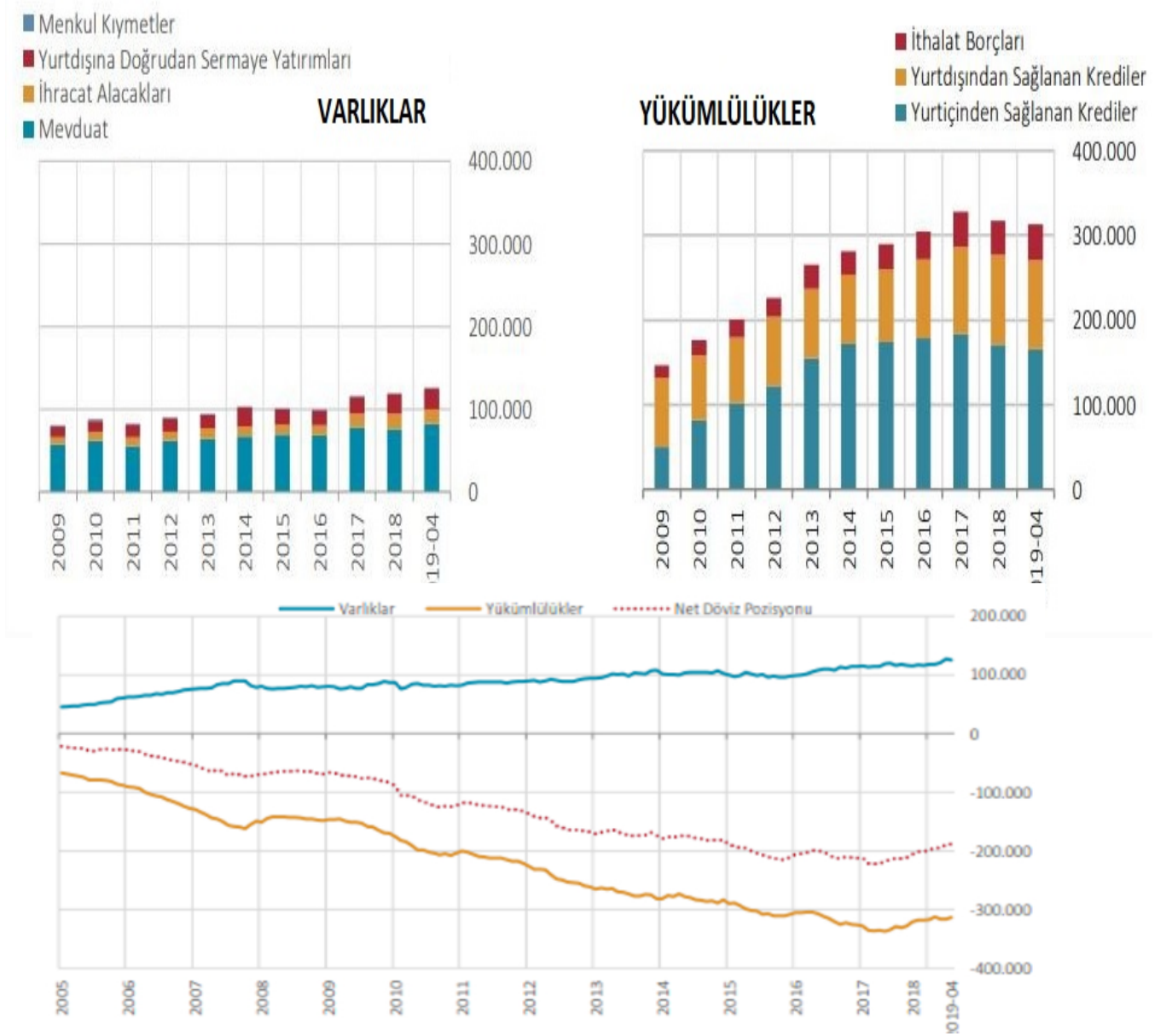
Şekil 2.14'te kredilerden alınan faiz ile mevduata verilen faiz oranı verilmektedir. 2002 yılında bu oran 0.5'in altındayken 2017 yılında bu oran 2'yi aşmış durumdadır. Yani mevduat faizleri bu dönemden sonra cazibesini kaybetmiş durumdadır. Mevduat yoluyla tasarruf eğiliminin giderek düşmesinin nedenlerinden biri de bu değişimdir.

Kredilerin büyümesi ile GSYH büyümesi arasındaki oransal ilişki de reel ekonomideki kredi ve büyüme ilişkisi bakımından önemli bir yapısal göstergedir. Yani kredi kullanma eğilimi ile GSYH büyümesi eğilimi arasındaki duyarlılık ya da etkileme derecesi eğilimi bakımından önem taşımaktadır.

Şekil-2.15. Özel Sektör Kredileri ve GSYH Büyümeleri Eğilimi

Şekil-2.16. Varlık-Yükümlülük ve Net Döviz Pozisyonu Eğilimleri. (milyon USD)

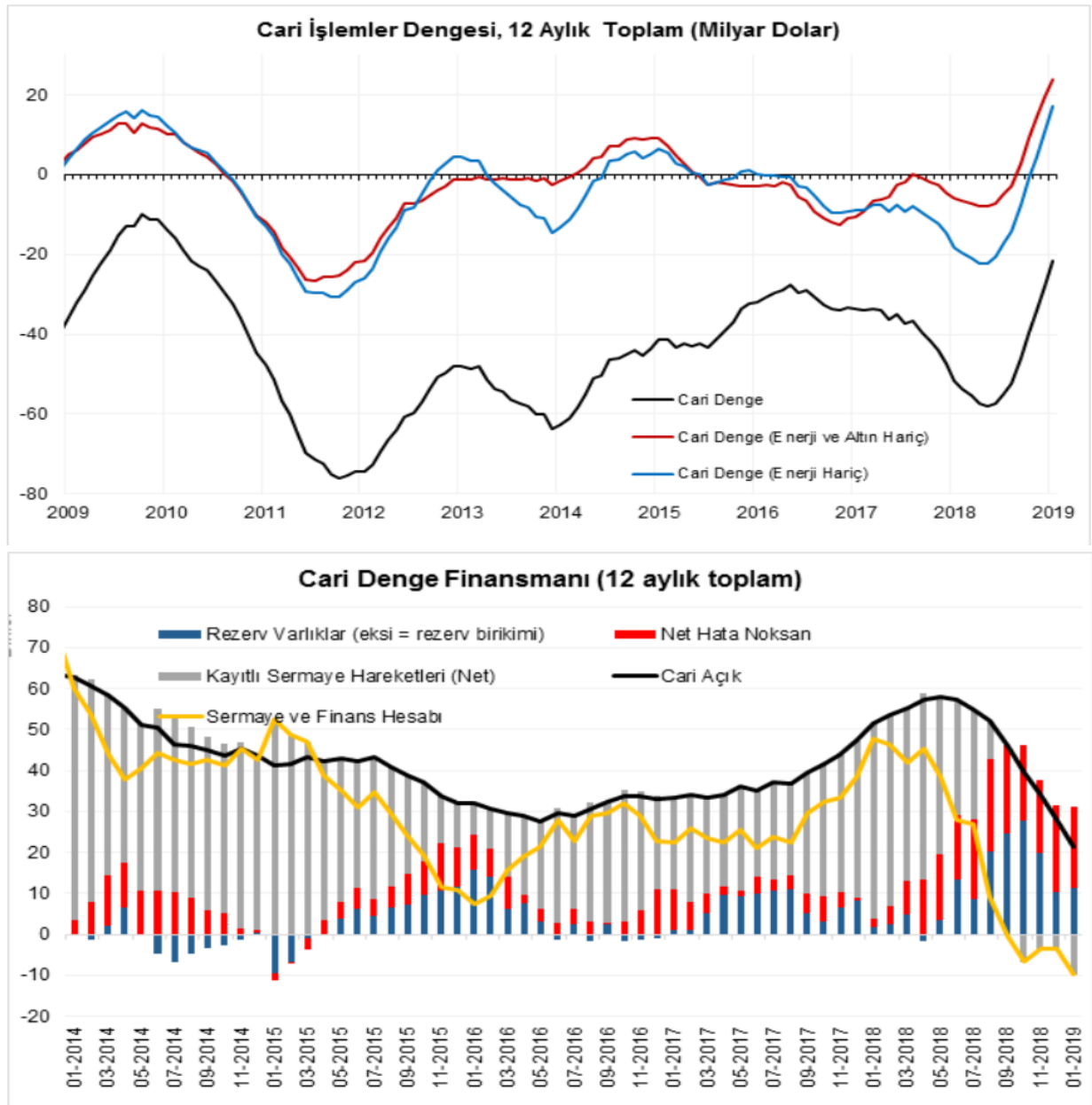

Şekil 2.16'nın ilk çizimi milyon USD cinsinden varlıklarımızı ve yükümlülüklerimizi 2009-2019 ilk çeyreği döneminde göstermektedir. Burada ilk dikkat çeken konu, 10 yıllık dönemde yükümlülük / varlık oranı giderek büyümüştür. Öyle ki, 2009 yılında 1.6 civarındaki oran 2019 ilk çeyreğinde 3'e yaklaşmıştır. Yani varlıklarımızdaki artış hızı, yükümlülüklerimizdeki artış hızının yaklaşık yarısında kalmıştır.

İkinci çizim ise 2005-2019 ilk çeyreği dönemindeki net döviz pozisyonumuzu göstermektedir. Dönem başı ve sonu itibariyle buradaki durum aslında çok daha büyük bir açığı göstermektedir. 2005 yılında neredeyse döviz varlık ve yükümlülük miktarı dengedeyken 2018 yılında 200 milyar USD'lik bir döviz açığı oluşmuş durumdadır.

Döviz açığı, yani döviz gelirlerinin giderlerinden az olduğu durum, bir cari işlemler açığı durumunu anlatır ve esasen bir dengesizlik halidir. Bu dengesizliği ancak alınacak destekle (borçlanmayla) belirli bir dönem için gidermek yani dengeyi o dönem için sağlamak mümkündür. Türk ekonomisi için cari işlemler dengesi, yapısal olarak var olan açığı giderecek ilave borçlanmayla sağlanmaktadır.

Şekil-2.17. Cari İşlemler Açığı ve Finansmanı.

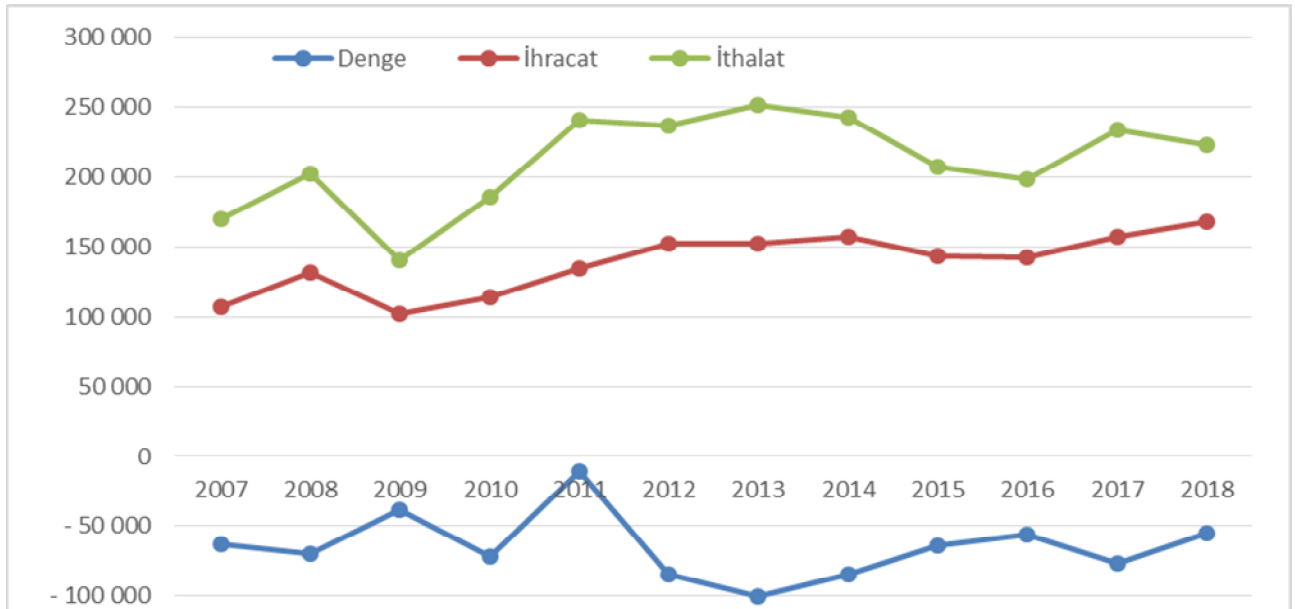
Şekil 2.17'nin ilk çiziminde miktar olarak toplam cari denge ve enerji ile altın hariç cari denge miktarları verilmiştir. Bu ayırım ile farklı açılı cari denge durumları verilmektedir.

Alt çizim ise 2014-2018 arasında aylar itibariyle cari açığın finansman kaynaklarını göstermektedir. Bu dönemde cari açığın dengelenmesi konusunda en dikkat çekici unsur net hata noksan kalemi olmuştur. Özellikle 2018 yılının ikinci yarısından itibaren bu kalemdaki artış rekor düzeyde olmuştur. Dış işlemlerdeki hesap planının dışında kalan yani kaynağı hesap planına uymayan döviz girişlerini anlatan bu kalemdaki artış, cari açığın kapatılmasında önemli rol oynamıştır.

2018 yılının ikinci yarısında yaşanan kur şoku ile döviz harcayıcı faaliyetler hızla daralmış ve döviz sağlayıcı faaliyetler ise belirli oranda artmış ve doğal olarak cari açık hesabı da hızlı bir şekilde düzelmiştir. Ancak bu düzelmenin bedeli olan ekonomik durağanlık kaçınılmaz olmuştur. Eğer uzun vadede cari açık esaslı büyüme modelinden vaz geçilmek isteniyor ve yeni bir ekonomik büyüme modeline geçilmek isteniyorsa bu yeni durumdan asla vaz geçmemek gerekmektedir. Yani bizim için büyümenin esası, cari açık vermek üzerine kurulu olmamalıdır.

Ekonomideki cari işlemler, büyüme, borçlanma ve gelir eğilimlerinin önemli göstergelerinden biri de yaratılan dış ticaret performansıdır. Dış ticaret; ihracat ve ithalattan oluşan iki kalemdir.

Şekil-2.18. Türkiye İhracat ve İthalat Miktarları (milyon USD)

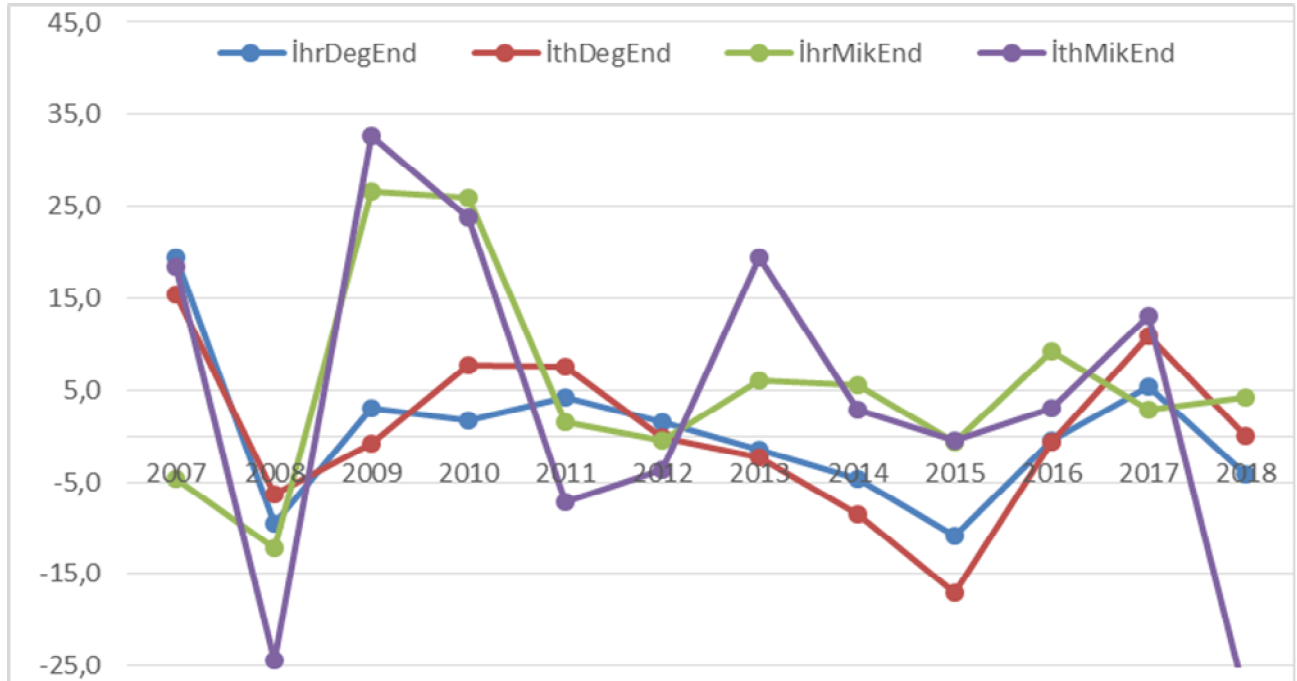
Şekil 2.18’de verilen 2007-2018 dönemindeki ihracat ve ithalat miktarlarının USD cinsinden toplam hacimleri, yaklaşık 300 milyar USD’den 380 milyar USD’ye yükseldiği görülmektedir. Bu yükselişe karşılık ihracat ve ithalat arasındaki açıklık 2007 yılına göre dönem içinde ihracat aleyhine artışlar gösterse de 2018 yılı itibariyle açıklık, 2007 yılı seviyesine yaklaşmıştır.

2007-2018 döneminde dış ticaretteki yıllık % değişim eğilimi gittikçe azalan yönde olmuştur. 2009 yılı krizindeki dış ticaret daralması hariç tutulursa, 2007-2008 döneminde yıllık %30 düzeyinde, 2010-2011 döneminde yıllık %20 düzeyinde, takip eden dönemde ise önce sıfır, 2015 yılından itibaren ise düşük artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

2007-20178 dönemindeki dış ticaretimizin miktar ve değer endekslerindeki eğilimler Şekil 2.19'da verilmektedir.

Dış ticaretteki miktar ve değer endeksleri ve onlardaki değişimler, inceleme yapılan dönem içerisinde dış ticaretin birim miktar başına daha pahalıya mı yoksa daha ucuza mı yapıldığına ilişkin toplu işaretler vermekte yararlı göstergelerdir.

Şekil-2.19. Dış Ticaret Değer ve Miktar Endeksleri Eğilimi. (%)

Şekil 2.19'daki ihracat birim değer endeksi (İhrDegEnd) ve ithalat birim değer endeksi (İthDegEnd) yıllık % değişimleri birlikte değerlendirildiğinde görülmektedir ki, genellikle birlikte (paralel) hareket etmektedirler. 2010 ve 2011 yıllarında ithalat, ihracata göre daha fazla pahalılaşırken 2014 ve 2015 yıllarında ihracat daha pahalı kalmıştır.

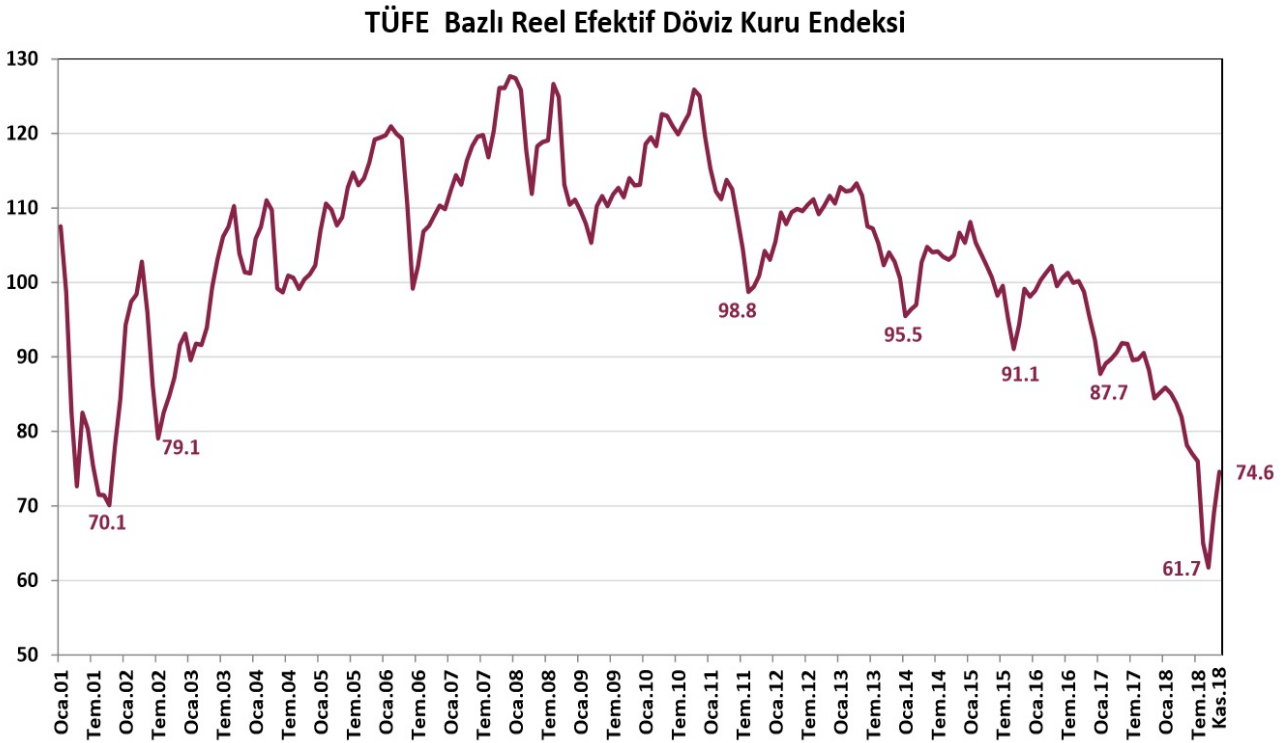
Dış ticaretteki birim miktar endeksleri yani İhrMikEnd ve İthMikEnd, ise 2007-2018 döneminde, değer endeksindeki değişimlere göre daha yüksek bir oynaklık göstermiştir. Birbirlerini sıkça kesen yani paralellik göstermekten nispi olarak uzak bir eğilim içerisinde olmuşlardır.

Miktar endekslerindeki % değişimler arttıkça daha fazla miktarda mal ihraç ya da ithal ettiğimize işaret eder. Miktar endeksleri artarken değer endeksleri düşüyorsa, daha fazla malı daha ucuza ihraç ya da ithal ediyoruz demektir. Bu durum dış ticarete olabilecek en istenmeyen durumdur. 2009 ve 2010 yılları bu duruma en bariz örnek yıllardır. Keza 2013 yılından itibaren sürekli olarak ihracatta bu istenmeyen eğilim geçerliliğini korumuştur.

İthalatta durum ihracattaki kadar aleyhimize değildir. Orada da nispi olarak aleyhimize eğilimler vardır ancak boyutları, ihracatta olduğu kadar gerçekleşmemektedir. Bunun ciddi istisnası ise 2018 yılı ithalat miktar ve değer gerçekleştirmeleridir. 2007-2018 dönemindeki en düşük miktarlı ithalata karşı en yüksek dördüncü maliyetli ithalat gerçekleştirmiş durumdayız. Buna karşılık 2018 yılında ihracat miktar endeksimiz yaklaşık 2 puan artmışken ihracat değer endeksimiz 10 puan düşmüş durumdadır. Yani daha fazla ürünümüzü, çok daha ucuza satmışız.

Dünya ortalamasının üzerinde bir dolarizasyonla yaşamakta olduğumuz bir sır değildir. Böyle bir yapının milli ekonomi üzerindeki ilk ve en büyük etkisi hiç kuşkusuz ülkenin genel fiyatlar seviyesi üzerindedir. Yani ucuz döviz pahalı TL, enflasyonda ciddi ve hızlı düşüşe, aksi durumda ise yükselişe sebep olmaktadır. Bunun örneklerini geçmişte yaşayarak öğrenmiş bulunmaktayız.

Şekil-2.20. TÜFE Bazlı Reel Efektif Döviz Kuru Endeksi

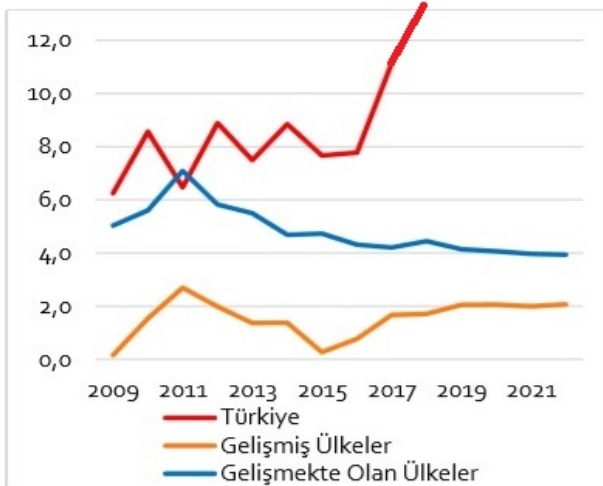
TL'nin dövize karşı ucuz mu? pahalı mı? olduğunun göstergesidir. Diğer bir deyişle TL'nin değer kaybı ya da değer kazanması ile ilgilidir. 2018 yılı endeksi 61.7'ye gerilemiş ve bu düzey 2001 yılı en düşük düzeyi olan 70.1'in bile altına düşüşü yani ucuzlamayı yaşamıştır. Kasım ayında 74.6'ya çıkarak tekrar yükselişe çıkmıştır. Bu endeks düştükçe biliyoruz ki ihracatta fiyat rekabeti kazanmak mümkün olmaktadır. Sattığımız ürünlerin neredeyse tamamının rekabete dayalı sıradan mallar olduğu hatırlanırsa ihracatımızın bu avantajla daha hızlı artması beklenebilirdi ama gerçekleşme böyle olmamıştır.

Ülkemizdeki dolarizasyonun bir diğer önemli yansıması da enflasyon üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileridir. Nitekim 2018 yılı ikinci yarısındaki kur şokunun ilk ve etkileyici etkisi enflasyon üzerinde olmuştur.

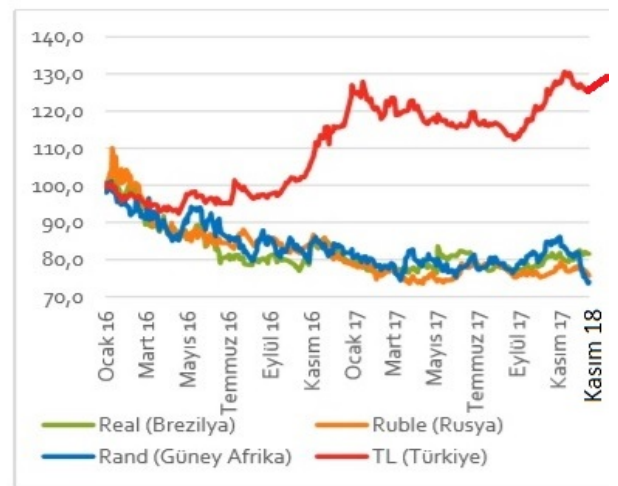
Şekil 2.21'de Türk ekonomisinin gruplar itibariyle enflasyonunun ve döviz fiyatlarının karşılaştırmalı bir zaman serisi verilmektedir. Buna göre 2011 yılında gelişmekte olan ülkeler ortalamasına yakın olan enflasyonumuz, bu tarihten sonra hızla ortalama enflasyonun üzerine çıkmıştır. 2018 yılında ise Dünya Bankası ölçeğinin dışına taşmış durumdadır. TL'deki değer kaybı da benzer ülkelerin para birimlerindeki açık ara fazla olmuştur.

Brezilya, Güney Afrika ve Rusya ile birlikte değerlendirildiğinde, döviz fiyatlarının USD cinsinden yerli para değişimi Türkiye aleyhine seyretmiştir. Bu durum enflasyonist beklentileri de yükseltmektedir.

Şekil-2.21. Dünya ve Türkiye'de Enflasyon Döviz Fiyatı Eğilimleri (%)

Kaynak: World Bank.

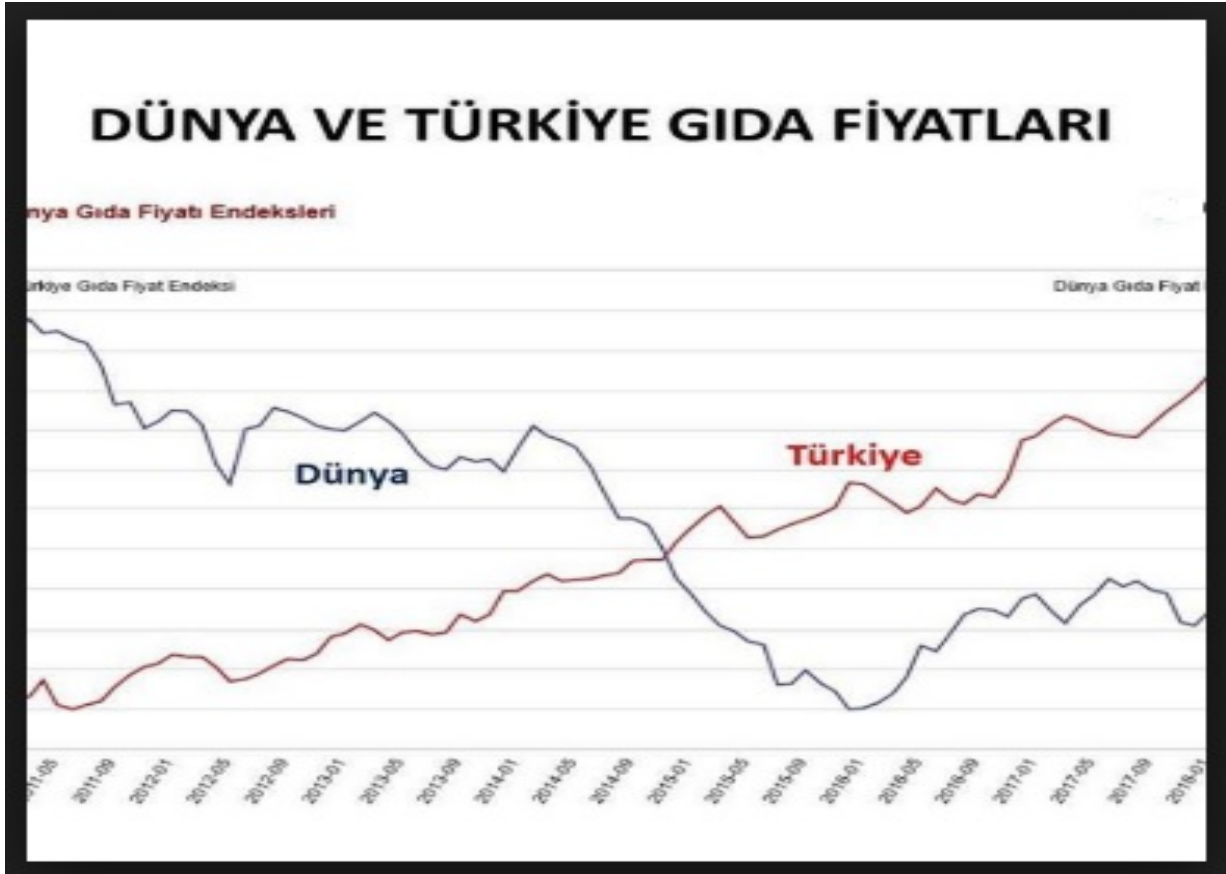
Kaynak: Turkish Data Monitor.

Bir taraftan içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler ortalamasının üzerinde seyreden ve gittikçe olumsuz ayrıışan mevcut enflasyon düzeyi diğer taraftan yine aynı grubun ortalama döviz fiyatlarına göre hızla değer kaybeden TL baskısı, enflasyon açısından olumlu beklentileri

törpülenmektedir. Bunun kaçınılmaz sonuçlarından biri olarak mevcut faiz düzeylerinde de yükselişler söz konusu olacaktır.

Tüketici enflasyonunun (TÜFE) yaklaşık %25’ni oluşturan gıda enflasyonunun dünyadaki ve ülkemizdeki eğilimleri Şekil 2.22’de verilmiştir. Buna göre 2014 yılından itibaren Türkiye gıda enflasyonu, dünya gıda enflasyonunun üzerinde bir seyre sahip olmuştur. Üstelik bu ayrışma hızla ve ciddi boyutta açılmış, 2018 yılında doruk seviyelerine ulaşmıştır.

Şekil-2.22. Dünya Türkiye Gıda Fiyatlarındaki Değişimler

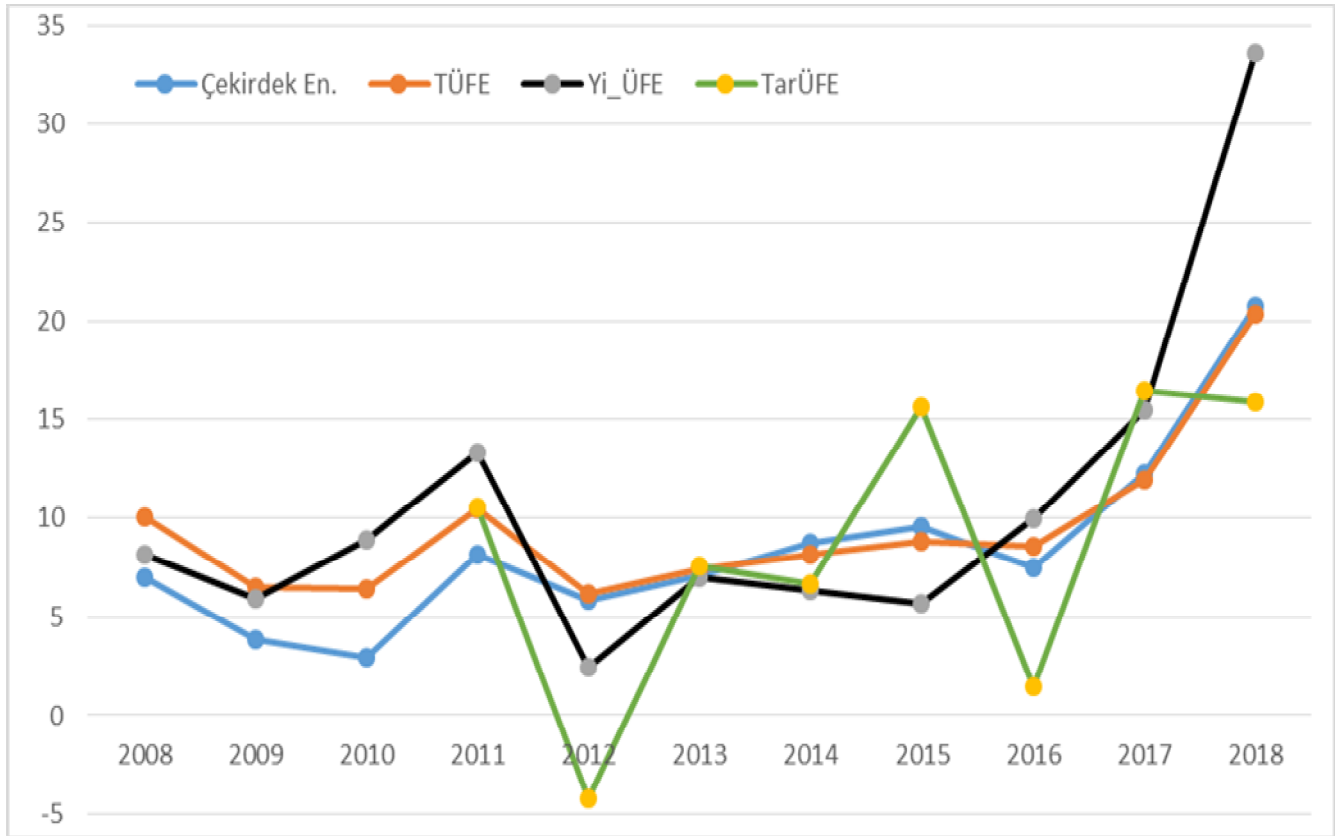

KAYNAK: Turkish Data Monitor

Gıda fiyatlarındaki bu olumsuz ayrışmanın boyutlarını ölçülendirmek bakımından başlangıç ve son değerleri incelediğimizde; dünya gıda fiyatları yaklaşık % -50 düşerken Türkiye’de ise yaklaşık %70 artmış durumdadır. Böylesine tersine bir ayrışmanın yaşanmasının temel ve güncel sebepleri bulunmaktadır. Bunlardan önemli biri, kuşkusuz döviz fiyatlarındaki yükselişlerdir. Diğer de arz kısıtlılığından yani üretim yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Enflasyonumuzun 4 temel bileşenindeki eğilimler Şekil 2.23'te verilmektedir. Bu bileşenler; tüketici enflasyonu (TÜFE), yurtiçi üretici enflasyonu (Yİ_ÜFE), çekirdek enflasyon ve tarımsal üretici enflasyonu (TarÜFE) dir. Bu bileşenler içerisinde 2008 – 2018 döneminde en fazla oynaklık gösteren Yi_ÜFE olmuştur.

Şekil-2.23. Enflasyonların Eğilimi (%)

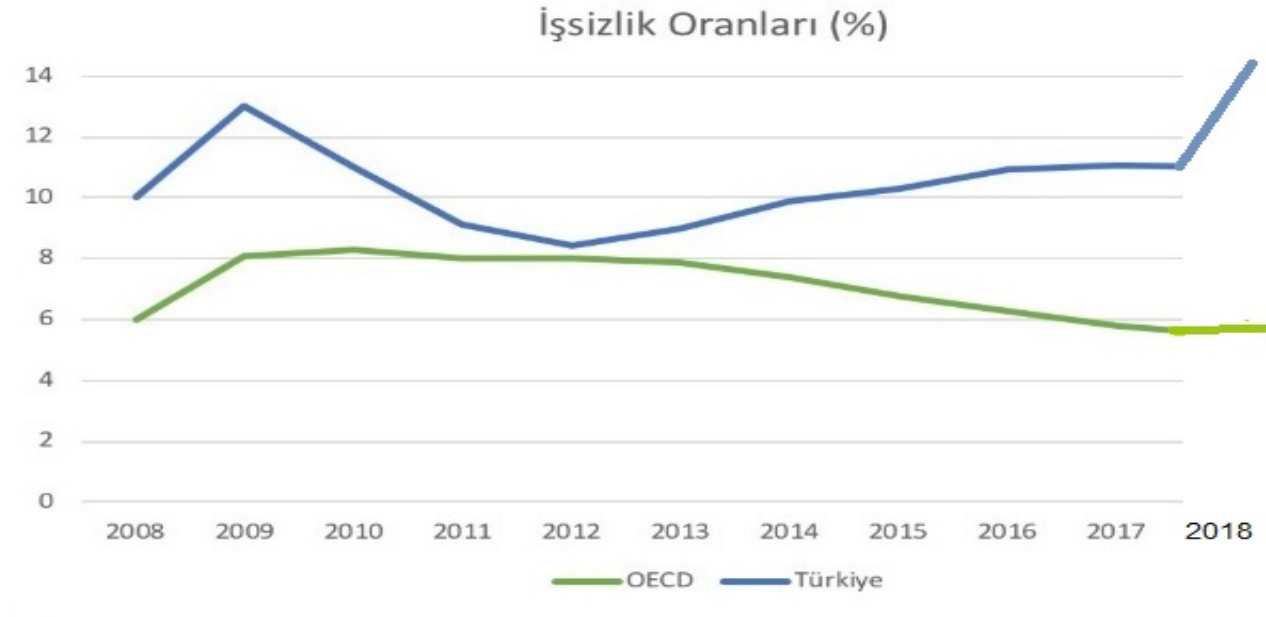

Enflasyondaki ana belirleyicinin ağırlığı ve oynaklığı nedeniyle gıda kalemi olduğunu belirtmiştik, Bu enflasyon bileşeni üzerindeki önemli bir etki, gıdadaki yurtiçi üretici fiyatlarındaki değişimlerdir. Nitekim TÜFE, tarım dışı üretici fiyatları ve gıdanın yurtiçi üretici fiyatları birlikte değerlendirildiğinde bu durum açıkça görülmektedir.

Şekil 2.23'te 2008 – 2018 dönemindeki çekirdek yani kamu kontrolünden ve mevsim etkisinden arı enflasyonu, tüketici (TÜFE) ve yurtiçi üretici (Yi_ÜFE) enflasyonlarının eğilimleri görülmektedir. Buradaki en dikkat çekici durum Yi_ÜFE'nin son 11 yıldır TÜFE'nin büyük ölçüde üzerinde seyretmiş olmasıdır. Yani Yi_ÜFE, sürekli olarak TÜFE'yi ve çekirdek enflasyonunu yukarı çekmiştir.

2016 yılından itibaren Yi_ÜFE ve TÜFE farkı açılmaktadır. 2018 yılında ise bu açıklık rekor kırmıştır. Bunun doğal sonucu olarak çekirdek enflasyon da ilk kez çift haneli rakamlara ulaşmıştır.

Şekil-2.24. Karşılaştırmalı İşsizlik Oranları Eğilimi.

Türk ekonomisi için temel alanlardan biri de istihdam ve işsizlik ile ilgili olan göstergelerdir. Ekonominin hızlı büyüdüğü ya da büyümede zorlandığı her dönemde ilk gündemde olan gösterge grubunda yer alan istihdam ve işsizlik göstergeleri, sadece ülkemiz içindeki eğilimi ile değil aynı zamanda dünyadaki genel eğilimin neresinde olduğu ile de dikkat çeken bir yapısal ekonomik alandır.

Şekil 2.24'te OECD ortalama işsizlik eğilimi ile ülkemizdeki benzer eğilimin karşılaştırması verilmektedir. 2008-2018 dönemindeki eğilimlerde işsizlik oranlarının birbirine en çok yaklaştığı yıl 2012 yılı olmuştur. Bizim açımızdan oldukça önemli olan bu derece yakınlaşma, başka bir yılda ise gerçekleşmemiştir.

Son üç yıldaki karşılaştırmaya bakarsak şimdiye kadar olmadığı kadar işsizlikte aleyhimize açıklık olduğunu görmekteyiz. Üstelik ekonominin %7.4 gibi tüm küresel ortalamalardan çok yukarıda gerçekleşmiş olmasına rağmen 2017 yılında bile işsizliğin hız kesmeden artması ve OECD ortalamasından daha fazla yukarıya çıkması gelecek yıllar bakımından endişe yaratmaktadır. Nitekim 2018 yılının ikinci yarısından sora hızla bozulan ekonomik büyüme rakamları son çeyrekte küçülmeye dönmüş ve işsizlik de buna paralel hızlı bozulmuştur. Bu bozulma 2001 yılı krizindekinden bile kötü olma eğilimindedir.

Türkiye'deki işsizlik oranına en yakın orana sahip bulunan Euro bölgesi işsizlik oranı, son 3 yılda bir puan düzeyinde düşme yaşarken Türkiye işsizlik oranı %13'lük düzeyini aşağıya düşürememiştir.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019 Ver:1.0 48 / 80	
---	--	--	-------------------------------	--

3. Antalya Ekonomisi, Tarımsal Üretimi ve Ticareti.

Antalya ekonomisi, gayrisafi yurtiçi hasıla ve katma değer büyüklüğü itibariyle Türkiye ekonomisinin %3'ü civarında bulunmaktadır. Bu oran 90'lı yıllardan bu yana geçerliliğini korumuş ve bazı yıllarda ise %3.5 düzeyine kadar yükselmiştir.

2003 yılından itibaren farklı bir dönemi yaşayan Türk ekonomisi, belirli ölçülerde büyüme eğilimine sahipken Antalya ekonomisi ortalama olarak bu eğilimin altında bir eğilime sahip olmuştur. Diğer taraftan bu dönemde, geçmişe göre daha az tasarruf, daha fazla borçlanma ve daha yüksek bir ticaret hacmi eğilimine sahip olmuştur. Halbuki Antalya, genel ekonomik karakteri itibariyle;

- ✓ borcuna sadık,
- ✓ kullandığı krediden çok mevduata sahip,
- ✓ entelektüel sermayesi yüksek,
- ✓ net ihracatçı,
- ✓ Turizm ve örtüaltı üretimde başarı hikayeleri olan,
- ✓ Türkiye ortalama büyümesinin üzerinde büyüyen,
- ✓ ortalama göstergeler itibariyle Türkiye'nin 6. sırasında yer alan bir kent idi!

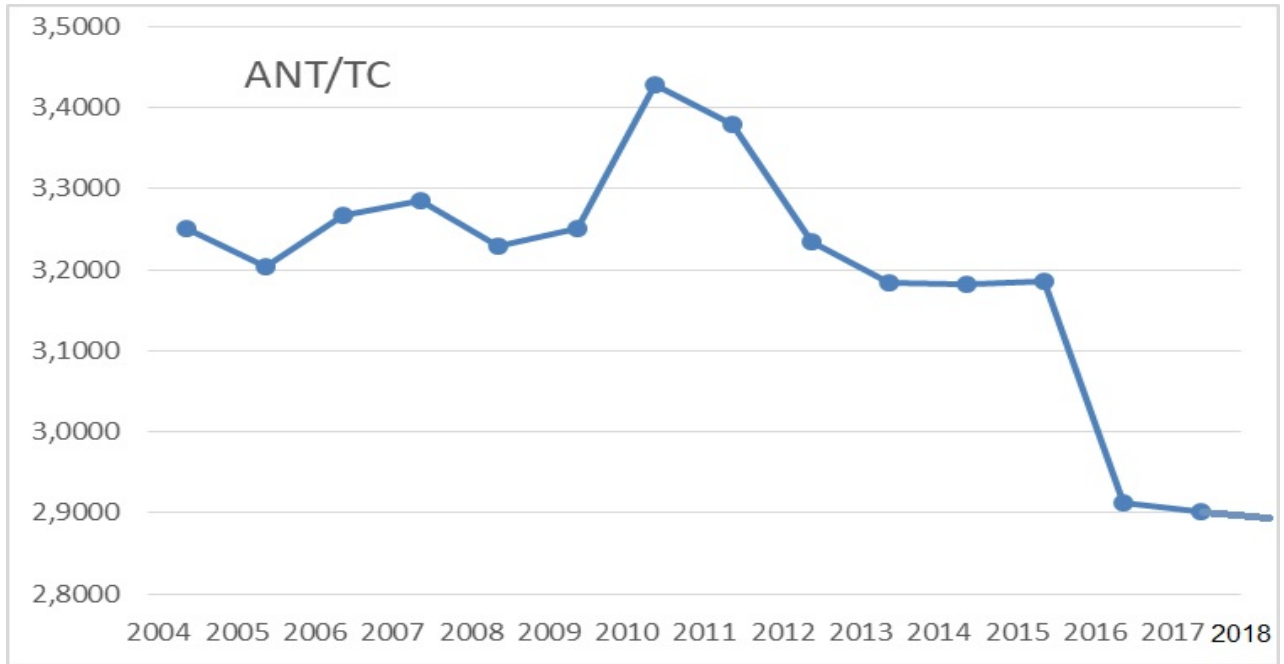
Özellikle 2010 yılından itibaren Antalya, bu ekonomik karakteristiğini hızla kaybetmeye başlamıştır. Büyüme hızındaki ve borçlanma eğilimindeki artış hızının başını çektiği bozulmalar, diğer göstergelere sirayet etmiştir. Son yıllarda Antalya, genel ekonomik göstergelerdeki Türkiye sıralaması yerini kaybetmiş ve 10. sıranın da altına doğru gerilemiştir. Diğer taraftan bu dönemin başlangıcında Türkiye ortalama milli gelirinin üstünde bir gelir üreten Antalya, bu özelliğini de giderek kaybetmiş ve 2018 yılında ortalama gelirin iki basamak altında kişi başına bir gelir üretir duruma gelmiştir.

Antalya ekonomisinin 2003 – 2018 dönemindeki daha dramatik değişim kişi başına gelir ve katma değer eğiliminde olmuştur. 2003 yılında illerin Türkiye sıralamasında 4. sırada yer alan Antalya, 2018 yılında ancak 13. sırada kendine yer bulabilmiştir.

2018 yılı itibariyle 20 milyar USD civarında olduğu tahmin edilen Antalya ekonomisi gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYH) % 65'i hizmet, %8'i tarım ve %17'si ise sanayiden oluşmaktadır. Bu oranları 100'e tamamlayan ise vergi ve sübvansiyonlar genel tanımıdır. Türkiye ekonomisinin sektörel payları ile karşılaştırıldığında Antalya'nın; %53 hizmet, %6 tarım ve %29 sanayi kompozisyonundan oluşan ülke ortalamasından farklılıklar gösteren bir il olduğu anlaşılmaktadır.

Antalya ekonomisinin Türk ekonomisi içindeki payı ortalama olarak yukarıda verilmişken bunun 2004 – 2018 dönemine ait eğilimi Şekil 3.1’de verilmiştir. Bu çizimdeki en dikkat çekici özellik, bu dönem içinde Antalya ekonomisinin Türk ekonomisi içindeki en yüksek payı %3.4 ile 2010 yılı olmuştur. Keza Antalya tarımı için bu dönemdeki en iyi yıl da 2010 yılı olmuştur. Halbuki turizmdeki en iyi yıl 2014 yılıdır. Yani tarımın, kent ekonomisi üzerindeki etkileşimi, nüfuzu ve yayılımı turizmden daha yüksek durumdadır.

Şekil-3.1. GSYH Büyüklüğünde Antalya’nın Oransal Yeri Eğilimi (%)

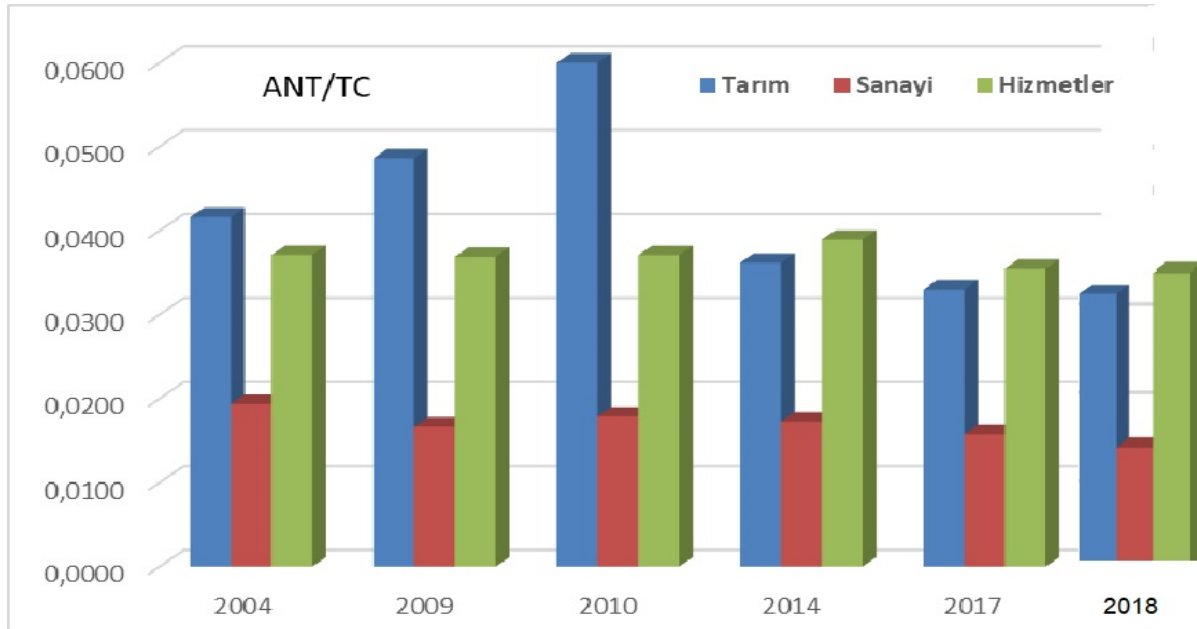
Şekil 3.1’de Antalya ekonomisinin Türk ekonomisi içindeki yerinin eğilimi verilmektedir. 2004-2018 dönemini kapsayan eğilimde yön, genel olarak aşağıya doğru olmuştur. Yani Antalya’nın ekonomik pastadaki payı genel yapısı itibariyle giderek küçülmüştür. 2018 yılında ise en düşük pay olan %2.9 civarına düşmüştür.

15 yıllık dönem Antalya ekonomisi için kayıp yıllar olarak ifade edilebilir. 80’li yıllardaki turizm ve 90’lı yıllardaki örtüaltı üretim başarı hikayelerine, 2000 yıllarda yeni bir başarı hikayesi yazamamanın ya da sahip olduğu baskın alanları yeterince geliştirememenin kaçınılmaz sonucu olarak Antalya ekonomisinin Türk ekonomisi içindeki payı giderek düşmüştür.

Bu dönemde özellikle 2010 yılındaki %3.4’ü aşan payı ile Antalya ekonomisi, Türk ekonomisinden aldığı payı dönemin zirvesine taşıyabilmiş fakat bunu ilerleyen dönemde koruyamamıştır.

Antalya ekonomisi ticaret hacmini nominal olarak artırmış fakat artan ticaretin katma değer yaratma gücü nispi olarak azalmıştır. Yani genel olarak sattığından çok alan bir kent olma özelliğini ciddi boyutta artırmıştır. Ekonominin toplam düzeyindeki bu eğilime karşılık ekonomiyi oluşturan ana sektörlerdeki dağılım Şekil 3.2’de verilmiştir. Buna göre Antalya ekonomisindeki ana sektörlerin Türkiye içindeki payları, 2004-2018 döneminde tarım hariç düşük eğimli bir azalış göstermiştir. Tarım sektörü ise 2004-2010 arasındaki dönemde ülke içindeki payını ciddi bir biçimde artırmış, ancak takip eden dönemi ise yine ciddi bir hızda düşüş ile geçirmiştir. Yani Antalya tarımı son 9 yıl içinde ülke içindeki yerini %6’lardan %3’lere düşürmüştür.

Şekil-3.2. Antalya’nın Sektörel Düzeyde Türk Ekonomisinden Aldığı Paylar.

2004-2018 dönemini kapsayan bu çizimde dikkat çeken diğer bir konu da hizmetler sektöründeki azalan Türkiye payıdır. 2014 yılında en yüksek payını alan hizmetler sektörü takip eden dönemde bu payı koruyamamıştır. Yukarıdaki çizimde 2009 ve 2010 yıllarının arka arkaya alınmasının nedeni ise kriz ve sonrası yıllarda Antalya ekonomisinin yerini görme, krize ve kriz sonrasına nasıl bir tepki verdiğine ilişkin bilgi sahibi olma merakıdır. Görüldüğü gibi kriz yılında daralmanın aksine Türk ekonomisi içindeki payını artırdığı ve kriz sonrası yılda da hızla payını artırmaya devam ettiği tek sektör tarım olmuştur. Antalya’nın lokomotif sektörü olarak adlandırılan turizmin içinde bulunduğu hizmetler sektörü ise duyarsız kalmıştır.

Sanayi sektörü bu dönemde oransal olarak hizmetler sektörü gibi oldukça durağan bir eğilime sahip olmuştur. 15 yıllık dönemde pay dağılımı dalgalanmasında en yüksek oynaklık tarım

sektöründe yaşanmıştır. Tarım sektörünün ekonomi içindeki pay eğiliminin bu derece dalgalı olmasının doğal sonucu olarak sektörün zor dönemlerdeki direnç gücü giderek zayıflamıştır.

Antalya'nın 2004-2018 dönemindeki ekonomik performansını, diğer illerin performanslarıyla karşılaştırınca da nispi olarak görmek mümkündür. Tablo 3.1'de ilk 25 ilin milli gelir üretme performansları 2004 – 2017 dönemindeki eğilimi ile verilmektedir.

Tablo-3.1. Ekonomik Performans İller Sıralamasında Antalya'nın Eğilimi.

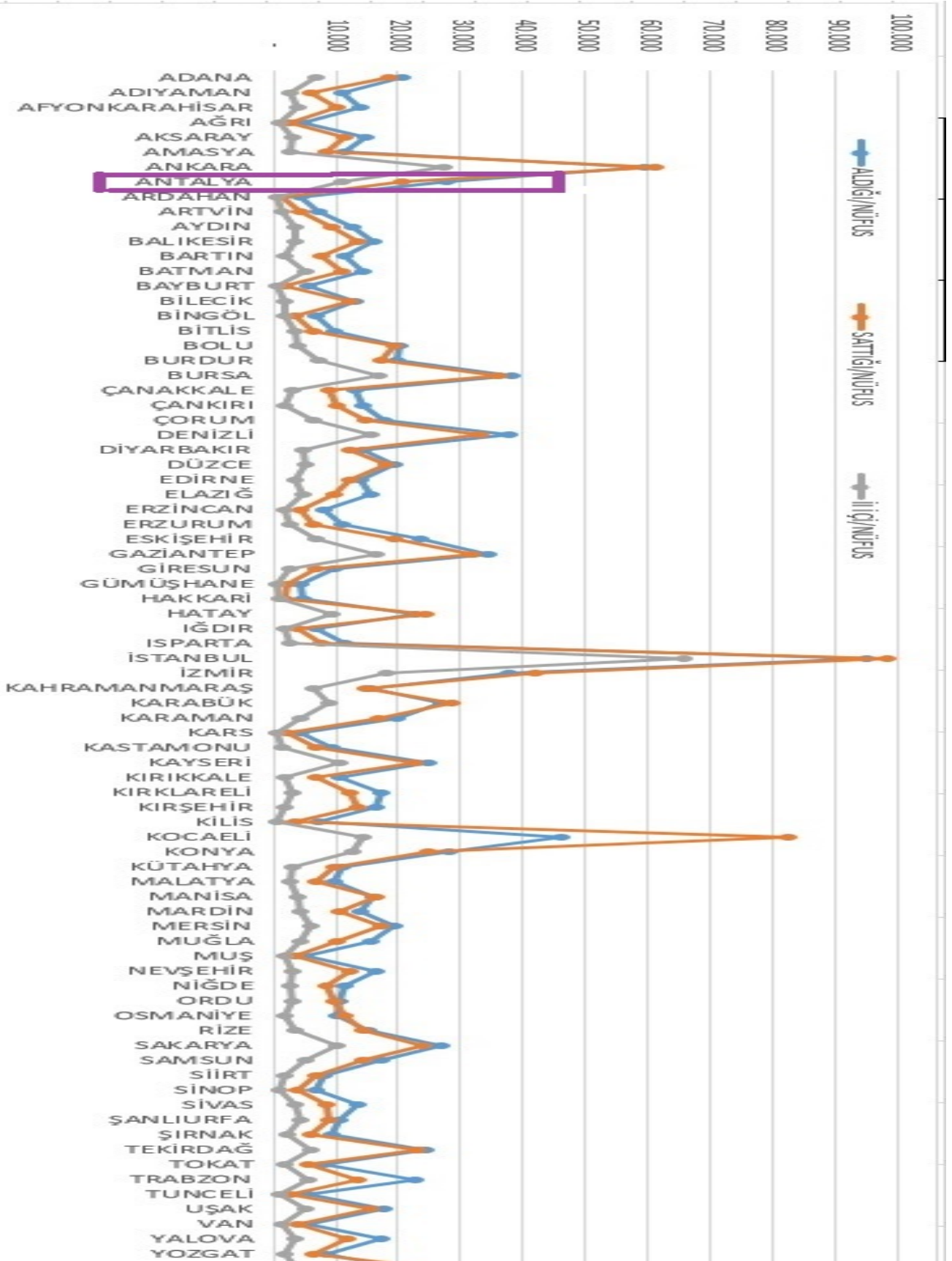
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul
2	Ankara	Ankara	Kocaeli	Ankara	Kocaeli	Ankara	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli
3	Kocaeli	Kocaeli	Ankara	Kocaeli	Ankara	Kocaeli	Ankara	Ankara	Ankara	Ankara	Ankara	Ankara	Ankara	Ankara
4	Tekirdağ	Tekirdağ	Antalya	Antalya	Bilecik	Bilecik	Antalya	Tekirdağ	Tekirdağ	Bilecik	Tekirdağ	Tekirdağ	Tekirdağ	Tekirdağ
5	Antalya	Antalya	Tekirdağ	Tekirdağ	Tekirdağ	Antalya	Tekirdağ	Antalya	Bilecik	Tekirdağ	Bilecik	Bilecik	Bilecik	İzmir
6	İzmir	İzmir	İzmir	Bilecik	Antalya	Tekirdağ	Bilecik	Bilecik	İzmir	İzmir	İzmir	İzmir	İzmir	Bursa
7	Bolu	Bilecik	Bilecik	İzmir	İzmir	Bolu	Bolu	İzmir	Antalya	Bolu	Bolu	Bolu	Bursa	Bilecik
8	Bursa	Bolu	Bursa	Bursa	Bursa	İzmir	İzmir	Bolu	Bolu	Antalya	Bursa	Bursa	Yalova	Yalova
9	Bilecik	Bursa	Bolu	Bolu	Bolu	Bursa	Kırklareli	Bursa	Bursa	Bursa	Antalya	Antalya	Bolu	Eskişehir
10	Muğla	Muğla	Muğla	Eskişehir	Eskişehir	Eskişehir	Bursa	Kırklareli	Kırklareli	Eskişehir	Eskişehir	Yalova	Eskişehir	Bolu
11	Eskişehir	Eskişehir	Eskişehir	Muğla	Muğla	Muğla	Muğla	Muğla	Eskişehir	Kırklareli	Yalova	Eskişehir	Kırklareli	Türkiye
12	Kırklareli	Kırklareli	Kırklareli	Kırklareli	Kırklareli	Kırklareli	Çanakkale	Eskişehir	Muğla	Yalova	Kırklareli	Kırklareli	Antalya	Kırklareli
13	Denizli	Çanakkale	Çanakkale	Yalova	Çanakkale	Çanakkale	Eskişehir	Çanakkale	Çanakkale	Muğla	Muğla	Muğla	Türkiye	Antalya
14	Çanakkale	Türkiye	Türkiye	Çanakkale	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Yalova	Yalova	Türkiye	Çanakkale	Türkiye	Çanakkale	Çanakkale
15	Türkiye	Yalova	Yalova	Türkiye	Yalova	Yalova	Yalova	Türkiye	Türkiye	Çanakkale	Türkiye	Çanakkale	Muğla	Muğla
16	Yalova	Denizli	Denizli	Denizli	Burdur	Burdur	Burdur	Burdur	Erzincan	Karaman	Denizli	Düzce	Sakarya	Sakarya
17	Burdur	Burdur	Manisa	Burdur	Denizli	Balıkesir	Edirne	Denizli	Manisa	Denizli	Karaman	Sakarya	Manisa	Denizli
18	Karaman	Manisa	Sakarya	Sakarya	Sakarya	Manisa	Balıkesir	Sakarya	Denizli	Sakarya	Sakarya	Karaman	Denizli	Manisa
19	Sakarya	Karaman	Burdur	Kayseri	Manisa	Karaman	Artvin	Edirne	Sakarya	Erzincan	Manisa	Manisa	Düzce	Karaman
20	Kayseri	Kayseri	Kayseri	Karaman	Karaman	Edirne	Denizli	Erzincan	Burdur	Manisa	Düzce	Denizli	Karaman	Düzce
21	Manisa	Sakarya	Balıkesir	Manisa	Balıkesir	Sakarya	Tunceli	Balıkesir	Düzce	Kayseri	Edirne	Burdur	Tunceli	Tunceli
22	Balıkesir	Balıkesir	Düzce	Balıkesir	Kayseri	Denizli	Sakarya	Kayseri	Edirne	Düzce	Burdur	Kayseri	Burdur	Kayseri
23	Edirne	Edirne	Edirne	Düzce	Düzce	İsparta	Erzincan	Artvin	Kayseri	Burdur	Kayseri	Edirne	Kayseri	Artvin
24	İsparta	İsparta	Artvin	Edirne	Artvin	Erzincan	Kayseri	Düzce	Karaman	Edirne	Erzincan	Rize	Edirne	Rize
25	Düzce	Düzce	Karaman	Artvin	Edirne	Artvin	Manisa	Tunceli	Balıkesir	Tunceli	Rize	Trabzon	Rize	Balıkesir

Yukarıdaki tabloda mavi renk ile Antalya ve turuncu renk ile Türkiye ortalaması sıralamaları verilmektedir.

Antalya'nın diğer illerle milli gelir üretme konusundaki 2004 – 2017 dönemine ait eğilimi genel olarak aşağıya doğru olmuştur. Bu tablo da yukarıda yapılan değerlendirmeleri teyit etmektedir. Yani bu dönem Antalya ekonomisi için kötü, başarısız ve nispi olarak gerileyen bir ekonomi olmuştur.

Tablonun 2004 yılı sıralamasına bakılırsa görülmektedir ki, Antalya 5. sırada ve Türkiye ortalama milli gelir sıralamasının 10 basamak üzerinde yer alan bir il iken 2017 yılında 13. sıraya gerilemiş ve Türkiye ortalamasının da 2 basamak altına düşmüştür. Başlı başına bu eğilimi bile Antalya'nın bu dönemdeki ciddi kayıplarını ve istikrarlı düşüşünü göstermektedir. Bu dönemde son başarılı yıl, yukarıdaki göstergelerde de işaret edildiği gibi 2010 yılı olmuştur. Yani son 7 yıldaki düşüş, hem sürekli hem de hızlı gerçekleşmiştir.

Şekil-3.3. İllerarası Ticarete Antalya'nın Konumu (TL).

Şekil 3.3'te yer alan ticaret rakamları; illerin birbirleriyle olan ticaretleri ve kendi içlerinde yaptıkları ticaret hacmini göstermektedir. Mavi çizgiyle gösterilen ticaret, illerin diğer illerden aldığı mal ve hizmetlerin kişi başına oranlarını ifade ederken turuncu çizgiyle gösterilen illerin diğer illere sattığı mal ve hizmetlerin oranlarını ifade etmektedir. Gri çizgi ile gösterilen ise illerin kendi içinde yaptığı mal ve hizmet ticaretini ifade etmektedir.

İllerarası ticaret verilerinden hesaplanan bu konumlandırma, diğer iller ile yaptığı ticaret ve il içinde yapılan ticaret hacminin nispi konumlandırmasıdır.

İllerin kişi başına ticaretindeki dağılımın gösterildiği Şekil 3.3 incelendiğinde görülmektedir ki, iller kendi içlerinde yaptıkları ticaretin birkaç katını diğer illerle yapmaktadırlar.

İstanbul, Ankara ve Kocaeli illeri, diğer illere aldığından çok daha fazla mal ve hizmet satmaktadırlar. Trabzon, Yalova, Elazığ ve Kırklareli illeri ise diğer illere sattığından çok daha fazla mal ve hizmet almaktadırlar. Diğer illerin ortalaması ise genel olarak illerarası ticarete aldığı ve sattığı mal ve hizmetler birbirine yakındır.

İllerin nüfuslarıyla oranlanmış yani kişi başına ticaretlerinde dikkat çeken diğer bir konu da, il içi ticaret durumlarıdır. Buna göre illerimizi üç ana sınıfta gruplamak mümkün görülmektedir. Birinci grupta, illerin 3 te 2 si bulunmaktadır ve kişi başına iç ticaretleri 5 bin TL veya daha düşük düzeydedir. İkinci grupta ise geriye kalan 3 te 1 ilin 2 si hariç tamamı 10 – 20 bin TL arasında bir iç ticaret yapmaktadırlar. Üçüncü grupta da söz konusu iki il olan İstanbul ve Ankara illeri yer almakta ve iç ticaretleri 20 bin TL nin üzerinde bulunmaktadır.

İl içi ticaret hacmi görüldüğü gibi illerarası ticarete göre son derece zayıf seyretmektedir. Önemli bir bulgu olarak bu durum, illerin ileride illerarası ve uluslararası ticaretlerini geliştirme potansiyelini de geriye düşürmektedir. İl içindeki zayıf ve sığ bir ticari piyasanın varlığı, ekonomik zorluk ya da darboğaz dönemleri için direnç kaybını artırıcı etki yaratmaktadır. Bu nispi sığlık, illerin bir taraftan ekonomik gelişme ve büyüme ivmelenmesi bakımından atalet yaratırken diğer taraftan da zor zamanlara direnme gücünü zayıflatmaktadır.

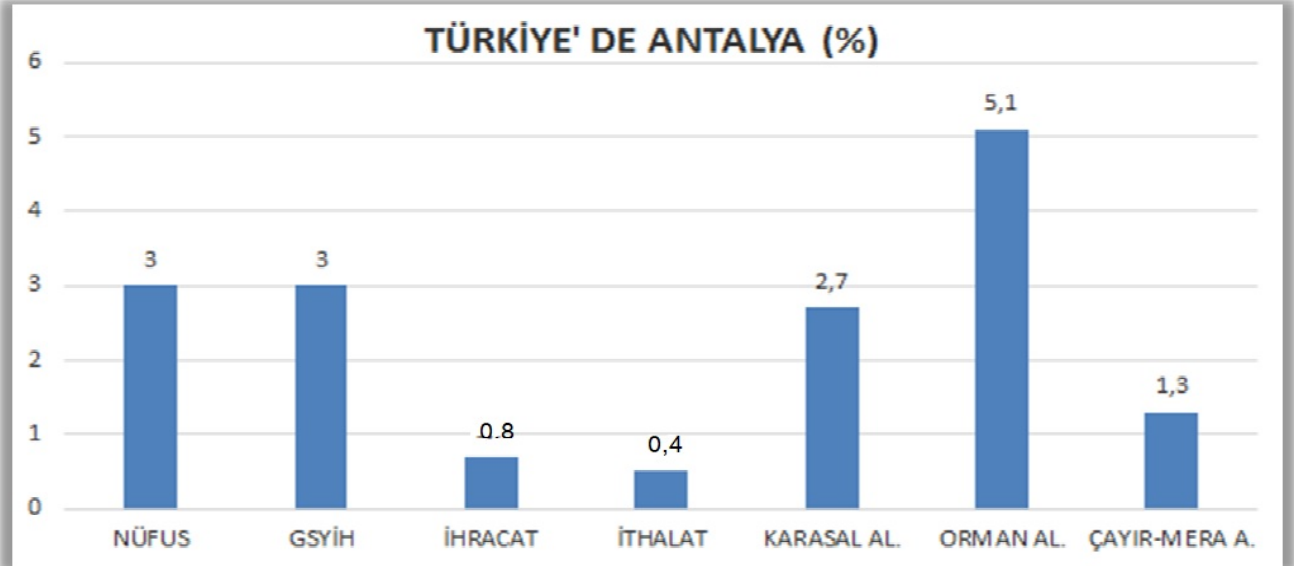
Antalya'nın genel ticari durumu ise daha çok ikinci gruba uygun düşmektedir. İl içi ticareti 10 bin TL civarında seyrederken diğer illere sattığı mal ve hizmet hacmi 20 bin TL ve diğer illerden aldığı mal ve hizmet miktarı ise 30 bin TL civarında seyretmektedir. Yani özetle illerarası ticaretinin beşte biri kadarlık bir iç ticarete sahip bulunmaktadır.

Antalya'ya özgü koşulları (iç ve dış tatil kenti olması, tarım ağırlıklı olması, yaşlılığın nispeten yüksek olması, ...vb faktörler) dikkate alındığında bile oldukça düşük bir iç ticaret hacmi söz konusu olmaktadır.

Antalya'nın stratejik planlamalarında mutlaka bu zayıflığı dikkate alınmalı ve giderici politikalar üretilmelidir.

Antalya; fiziki ve ekonomik alanlar itibariyle Türkiye'nin özellikli kentlerinden biridir. Uzun bir süredir Antalya Türk ekonomisi içerisinde yaklaşık %3'lük bir paya sahip olmuştur. Ancak ihracattaki yeri bu ortalamaya uygun olmayıp % 0.7 civarında seyretmektedir. İthalatta ise % 0.5'lik bir paya sahip olan Antalya, fiziki paylar itibariyle Türkiye toplamı içerisinde varyansı oldukça yüksektir. Örneğin nüfusun % 3'ünü oluştururken toplam karasal alanın % 2.7'sine ormanlık alanların % 5.1'ine ve çayır-mera alanlarının ise % 1.3'üne sahip bulunmaktadır.

Şekil-3.4. Antalya'nın Türkiye İçerisindeki Yeri (2018).

KAYNAK: Antalya Ticaret Borsası (ATB) ve Antalya Tarım Konseyi (ATAK)

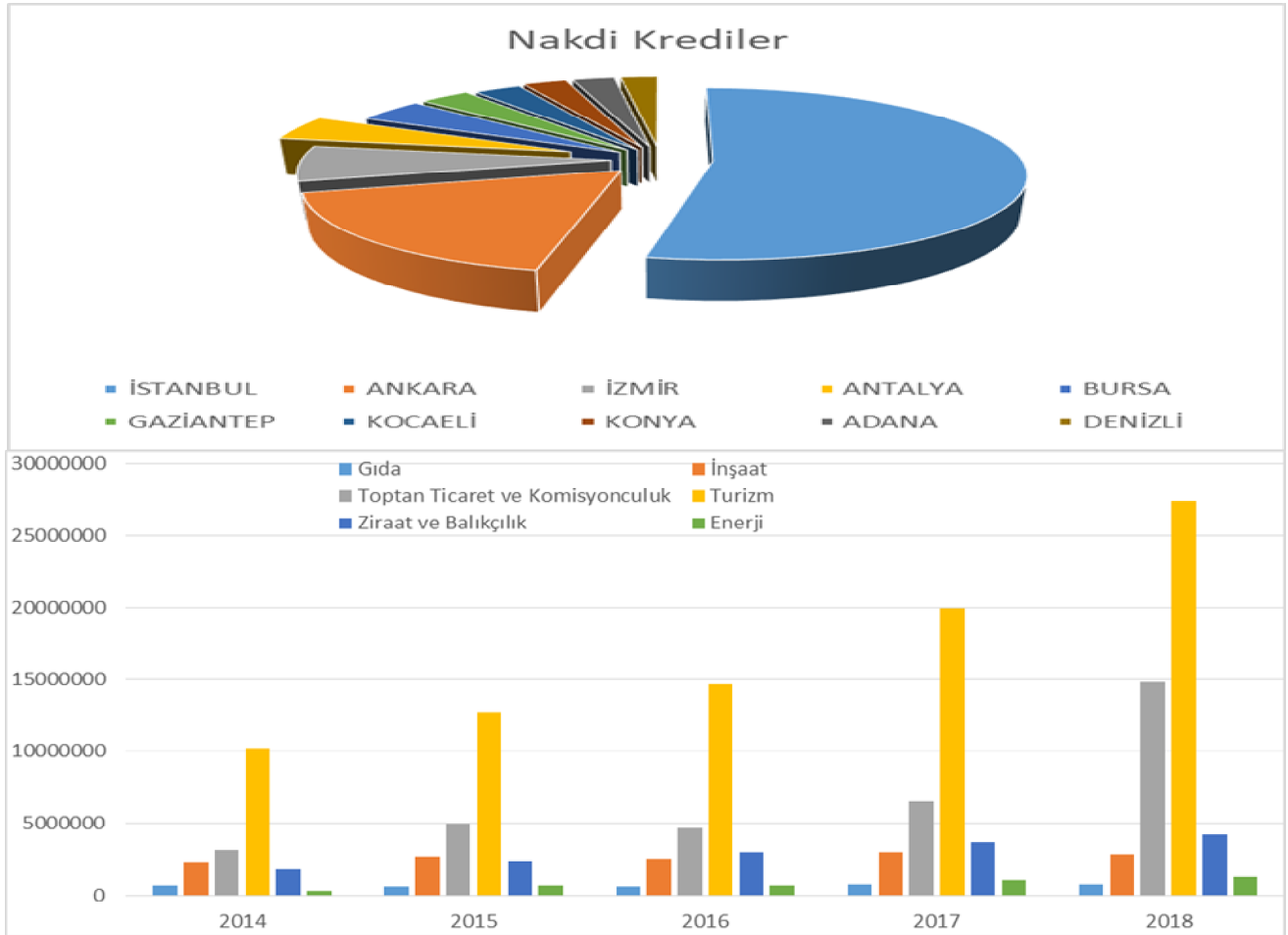
Antalya, yapısal özelliği itibariyle uzun dönem geçmişinde ihracatı, ithalatından ciddi fazla olan bir konuma sahip olmuştur. Ancak son yıllarda bu dış ticaret fazlası giderek azalmaya başlamıştır. Nitekim 2018 yılında bu olumlu fark, negatife dönmüş durumdadır. Bu eğilimle Antalya, dış ticaret açığı verme durumuna düşmüştür.

Antalya'nın ekonomik alandaki en önemli ayırıcı özelliklerinden biri, turizm sektöründeki kapasitesidir. Gerek Türkiye yatak kapasitesi içerisindeki %40'lık payı, gerek sezon uzunluğu itibariyle ortalamanın ciddi dışına düşen bir yapısı vardır.

Sektörel açıdan ortalamanın dışına düşen bir diğer alan da örtüaltı üretimidir. Türkiye'nin %40'na sahip sera kapasitesi ile hem yurtiçi talebi karşılamada hem de ihracat kapasitesinde öncü durumdadır.

Antalya, reel ekonomik büyüklüklerini gerçekleştirebilmek için bu dönemde, öncekilerden çok daha fazla borçlanma ya da kredi kullanma ihtiyacı duymuştur. Öyle ki, kendi yapısal karakteristiğinin bile tersine bir borçlanma ve tasarruf eğilimine sahip olmuştur. Ortalama ekonomik göstergelerle Türkiye 8. si olan Antalya iş dünyası, kullandığı nakdi kredilerde Türkiye 4. sü durumundadır. Kişi başına milli gelir hesaplamalarında ise Türkiye 13. sü durumundadır.

Şekil-3.5. Nakdi Krediler İlk 10 İl (Bin TL, 2018) ve Antalya Sektörel Krediler

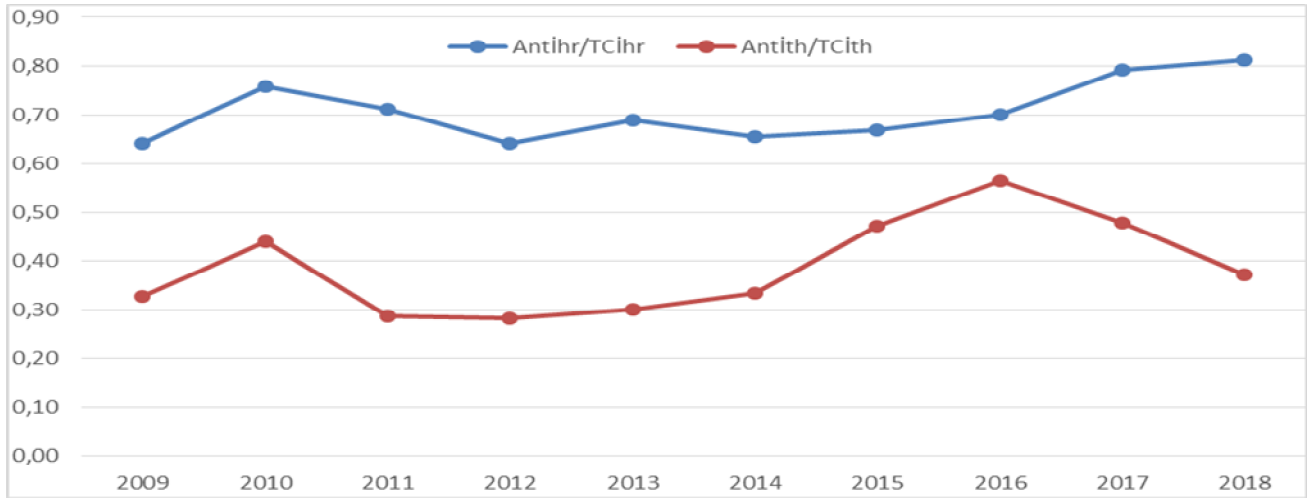

753 milyar TL civarındaki kredi kullanımıyla açık ara başı çeken İstanbul ilk sırada yer alırken Antalya 66 milyar TL civarındaki kredi kullanımıyla İzmir'in ardından 4. sırada yer almıştır. Bu kredi kullanımıyla Antalya, toplam nakdi krediler içerisinde %4 civarında bir payı almış gözükmektedir.

Şekil 3.5'in alt çiziminde ise Antalya'daki sektörel kredi kullanımları 2014-2018 dönemi için verilmektedir. Bu dönemde turizm ve toptan ticaret kullandığı kredi hacimleri itibariyle başı çekmektedir.

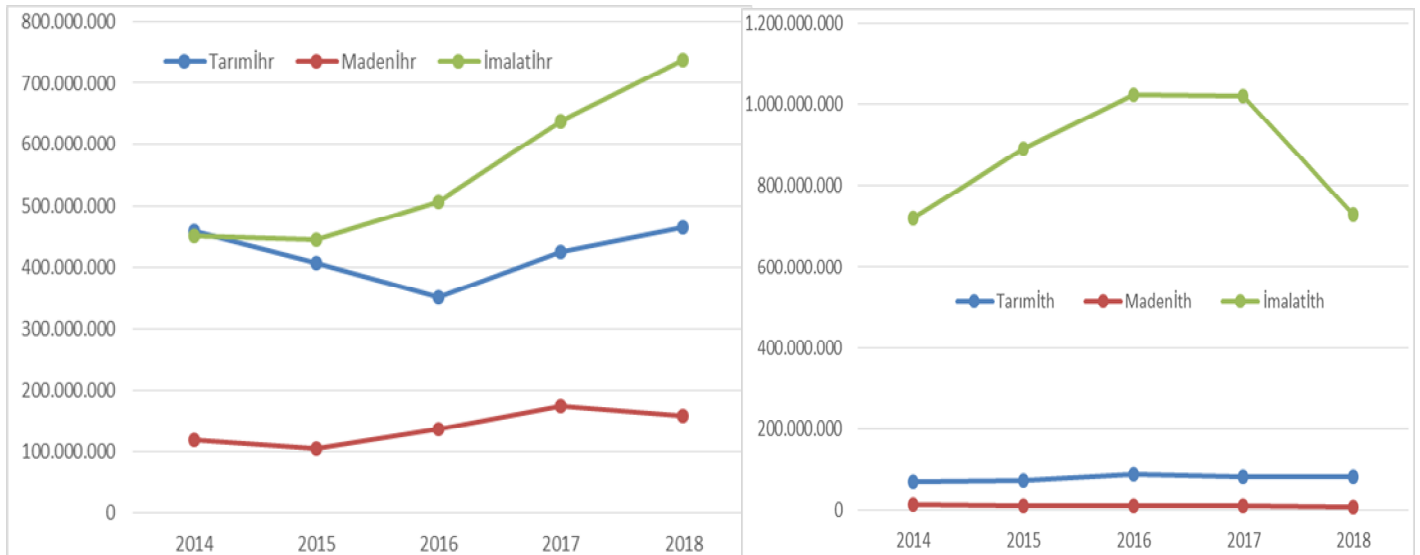
Antalya dış ticaret performansında uzun yıllar boyunca dış ticaret fazlası vermesi bakımından Türkiye dış ticaret performansından daha iyi bir konumda olmuştur. Nominal değerler itibariyle de milyar USD’lik bir düzeyi tutturabilmiştir. Şekil 3.6’da ihracatın ithalatı karşılama oranları bakımından Türkiye – Antalya eğilimleri verilmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında ise bu fazla verme eğilimi Antalya için eksiye dönmüş yıllar olmuştur.

Şekil-3.6. Türkiye – Antalya Dış Ticaret Oranları Eğilimi.

Antalya’nın ihracat ve ithalat rakamları, sektörel ayrımlarla Şekil 3.7’de verilmiştir. İhracattaki en büyük paylar, tarım ve madencilik sektörlerinde olurken ithalatta ise imalat sanayi malları olmuştur.

Şekil-3.7. Antalya’nın Sektörel İhracat ve İthalat Kalemleri.

Antalya, Burdur ve Isparta illerinden oluşan Batı Akdeniz Bölgesi (BAB) işsizlik ve istihdam gerçekleştirmeleri, Tablo 3.2’de verilmiştir. Buna göre 1,340,000 kişi işe yerleştirilmiştir. Tablonun sağ blokunda yer alan işgücü rakamlarından 2018 yılı için 15+ kadın-erkek toplamıdır. Bu istihdamın %21.8’i tarımda, %16.5’i sanayide ve %61.7’si hizmetler sektöründe yer almıştır. Türkiye ortalaması itibariyle sektörlere dağılım ise %19.4’ü tarım, %26.5’i sanayi ve %54.1’i hizmetler olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılındaki bu işgücü toplamı ile 2017 yılı rakamı karşılaştırıldığında 179,000 kişinin ilave istihdam edildiğini görmekteyiz.

Türkiye – BAB karşılaştırmasında istihdamın sektörlere dağılımı birbirinden farklılaşan bir yapıda olmuştur. Her üç sektörde de BAB istihdamının dağılımı, hizmetler ve tarım lehine yüksek ve sanayide ise düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir. Bu sonuç BAB’ın ayırıcı özellikleriyle son derece uyumlu durumdadır. Bu tablodaki sanayi sektörü istihdamı içerisinde inşaat sektörü de bulunmaktadır.

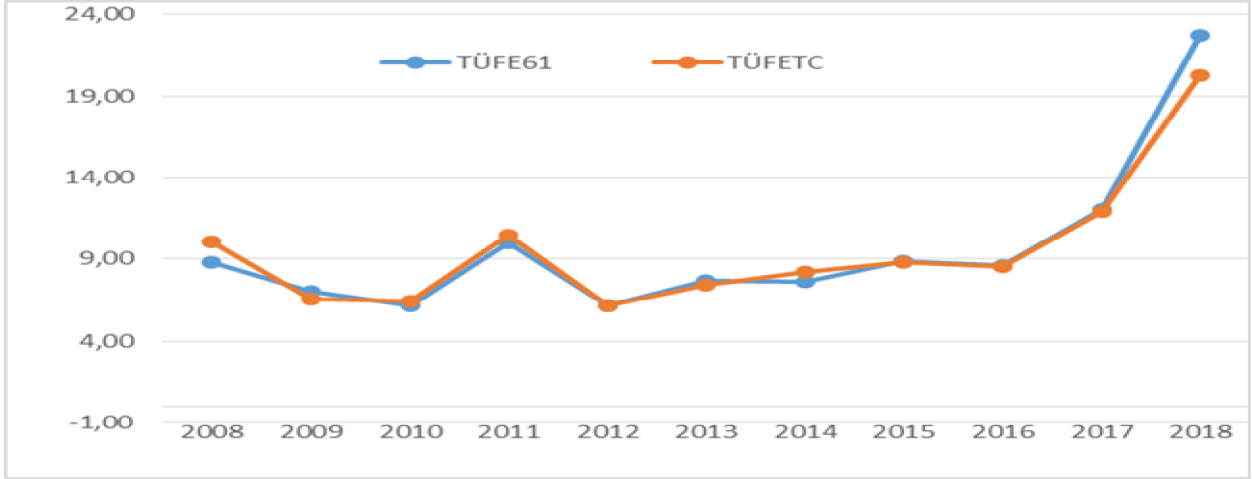
Tablo-3.2. İşsizlik ve İşgücü Eğilimleri Batı Akdeniz (BAB) -Türkiye (TC)

		İşsizlik (%)		İşgücü (bin kişi)	
		BAB	TC	BAB	TC
1. (15+) ve Erkek	2014	6,7	9	2014	796
	2015	8	9,2	2015	803
	2016	9,2	9,6	2016	834
	2017	10	9,4	2017	862
	2018	9	9,5	2018	862
1. (15+) ve Kadın	2014	11,4	11,9	2014	428
	2015	12,7	12,6	2015	423
	2016	15,8	13,7	2016	443
	2017	16	14,1	2017	459
	2018	16,3	13,9	2018	478
3. (15-64) ve Erkek	2014	6,8	9,2	2014	772
	2015	8,2	9,4	2015	782
	2016	9,3	9,8	2016	814
	2017	10,1	9,6	2017	840
	2018	9,1	9,7	2018	839
3. (15-64) ve Kadın	2014	11,5	12,2	2014	420
	2015	13	12,9	2015	414
	2016	16	14	2016	436
	2017	16,2	14,4	2017	453
	2018	16,5	14,2	2018	471

Kaynak: TÜİK

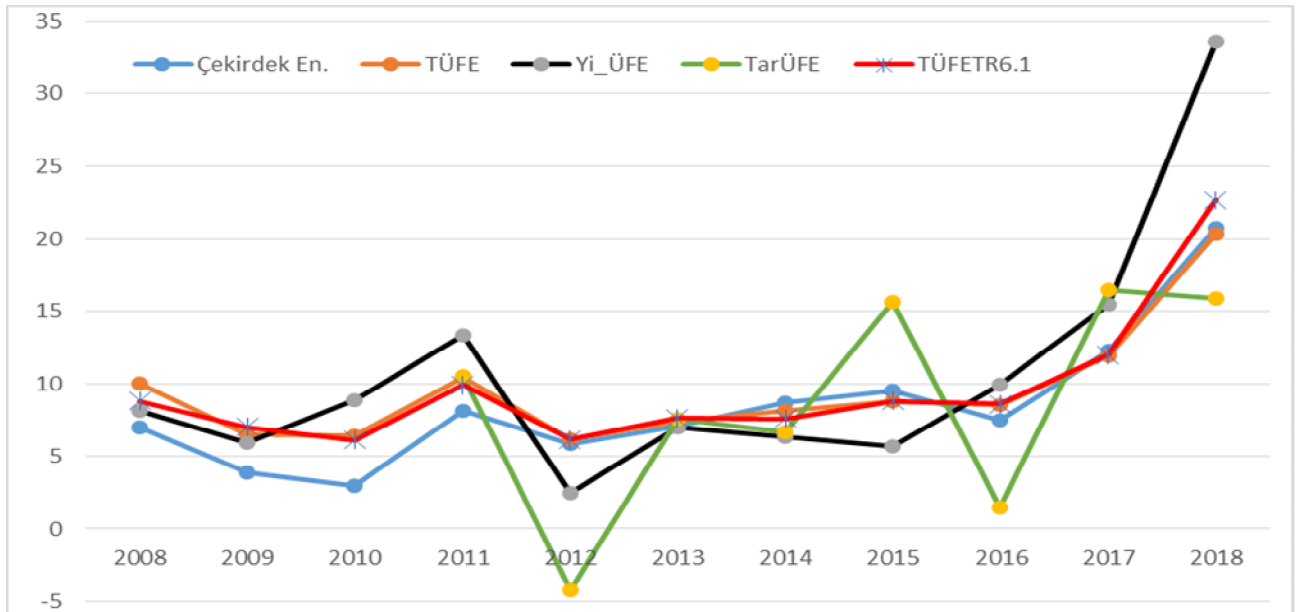
Antalya ekonomisi; özellikle turizmin ve tarımın iyi performans gösterdiği zamanlarda bir taraftan büyümesini hızlandırırken diğer taraftan da enflasyonunu da ortalama civarında tutmayı başarmıştır. Şekil 3.8’de bu durum görülmektedir.

Şekil-3.8. Türkiye ve Batı Akdeniz Bölgesi TÜFE Eğilimleri (%)

Türkiye TÜFE’si ile böylesine bir uyumluluk ve yakınlık içerisinde olan bölge TÜFE’si, enflasyonun diğer bileşenleri için benzer bir yakınlık göstermemektedir. Üretici enflasyonu ÜFE ve çekirdek enflasyon olarak tanımlanan C Endeksi ile birlikte değerlendirildiğinde Şekil 3.9’daki eğilimler ortaya çıkmaktadır.

Şekil-3.9. Batı-Akdeniz Bölgesi ve Türkiye Enflasyonları Eğilimi (%)

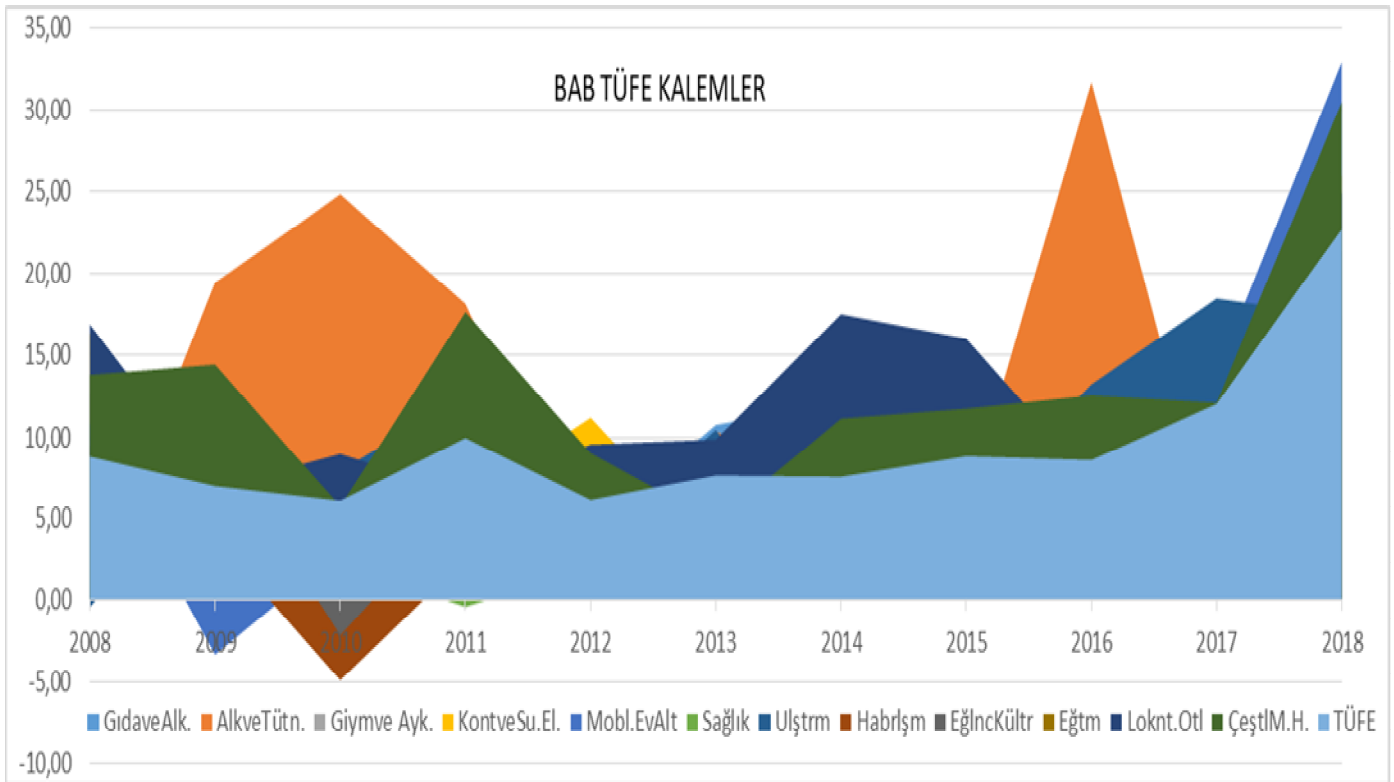
Burada en dikkat çekici eğilim, ÜFE'deki aşırı oynaklıktır. Aslında normal koşullar altında en azından TÜFE'ye göre ÜFE daha az oynak olmalıdır. Daha enteresanı ise ikinci yüksek oynaklığın çekirdek enflasyonda olmasıdır. 2008 – 2011 döneminde aşağıda olması beklenen durumdur. Ancak 2012 ve 2013 yıllarında TÜFE ve ÜFE'ye yaklaşan çekirdek enflasyon, takip eden dönemde yüksek seyre geçmiştir.

Başta Antalya olmak üzere Batı-Akdeniz bölgesinin enflasyonuna harcama kalemleri itibariyle zaman serisi olarak baktığımızda Şekil 3.10'daki eğilimleri görmekteyiz.

2008-2018 dönemindeki 10 yılda Batı-Akdeniz bölgesinde Alkollü İçecekler ve Tütün kalemi, % 0 – 25 aralığı ile diğer tüm harcama kalemlerinden açık ara oynaklık yaşamıştır. Eğitim harcamaları kalemi ise % 5 – 8 aralığı ile 8 yılda oynaklığı en düşük kalem olmuştur.

Harcama kalemlerinin toplamı için enflasyon oynaklığının en yüksek olduğu yıl ise 2010 yılı olarak gözükmemektedir. Harcama kalemleri bazında % -5 ile % 31 arasında dalgalanma gösteren bir yıl olarak yaşanmıştır.

Şekil-3.10. Batı-Akdeniz Bölgesi Harcama Kalemleri Enflasyon Eğilimi (%).

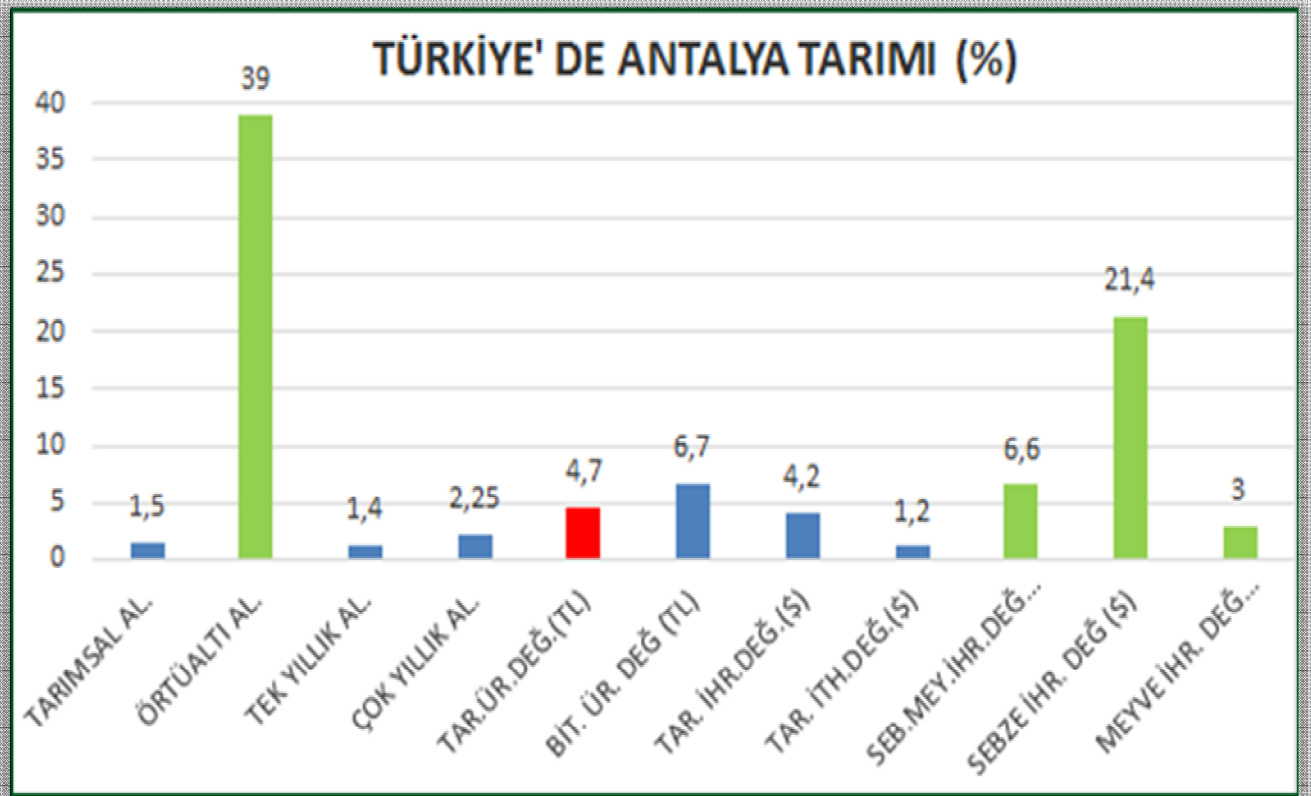
Batı-Akdeniz bölgesindeki Gıda ve Alkolsüz İçecekler, Konut-Su ve Elektrik, Mobilya ve Ev Aletleri ile Ulaştırma kalemleri bölgenin genel TÜFE'sinden daha fazla oynaklık göstermiştir.

Eğitim ve Haberleşme harcama kalemleri ise genel TÜFE'den çok daha az oynaklık göstermiştir.

Antalya'nın tüm coğrafyasına ve kır-kent ayırımı yapmaksızın tüm nüfusuna yayılma etkisine sahip tarımsal üretim ve ticaret yapısının Türkiye içindeki payı, Şekil 3.11'de özetlenmeye çalışılmıştır.

Temel göstergelerden 11 adediyle özetlenen bu pay, Antalya'nın tıpkı turizme olduğu gibi tarımsal üretim ve ticarete Türkiye ortalamasının dışında bir özelliği bulunmaktadır.

Şekil-3.11. Antalya Tarımının Türkiye'deki yeri.

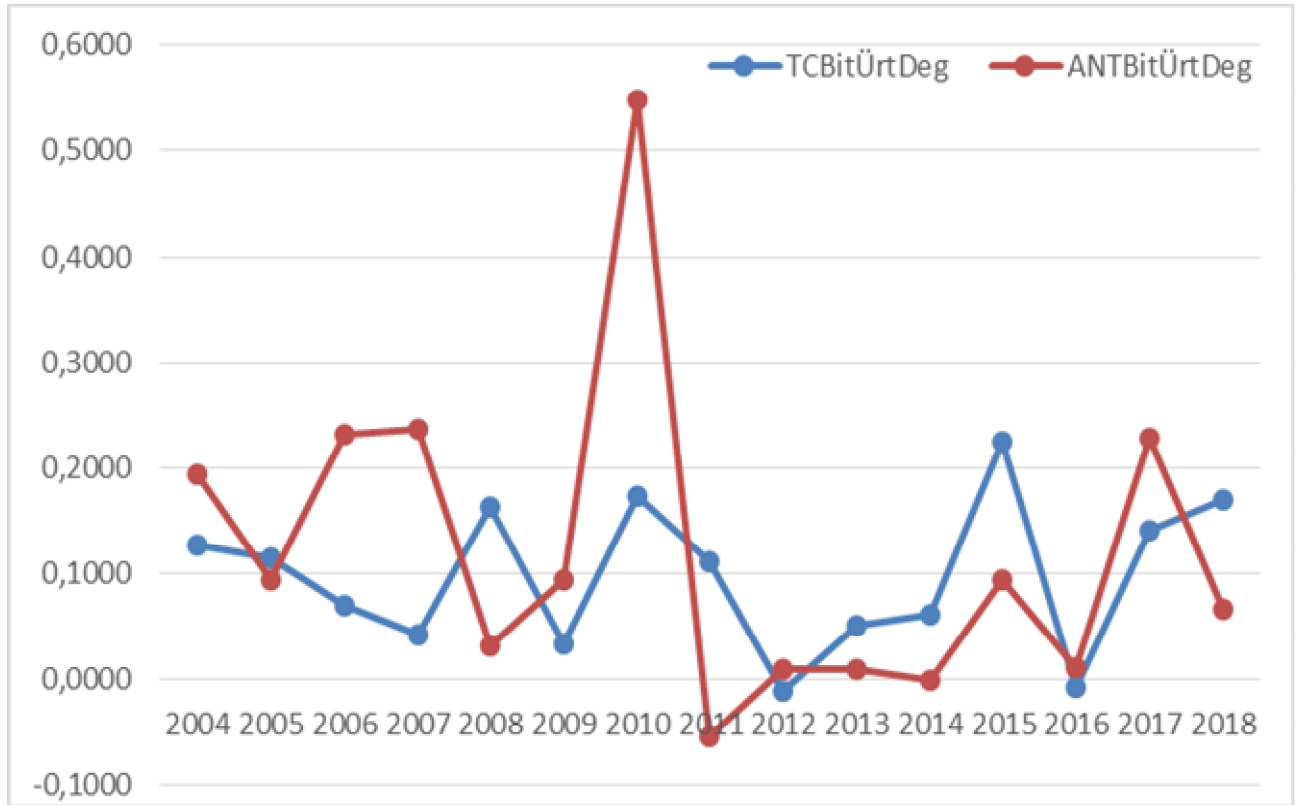
KAYNAK: ATB ve ATAİK

Bu göstergelere göre Antalya; toplam tarımsal alanların %1.5'ne, örtüaltı alanların %39'una, tek yıllık üretim alanlarının %1.4'üne, çok yıllık üretim alanlarının %2.25'ine, toplam tarımsal üretim değerinin %4.7'sine, bitkisel üretim değerinin %6.7'sine, tarımsal ihracat değerinin %4.2'sine, ithalat değerinin %1.2'sine, yaş sebze/meyve ihracat değerinin %6.6'sına, yaş sebze ihracat değerinin %21.4'üne ve yaş meyve ihracat değerinin %3'üne sahip bulunmaktadır. Bu veriler her ne kadar 2017 yılına ait olsa da genel olarak yıldan yıla değişen nitelikte olmaması dolayısıyla çok yıllık olarak kullanılabilir yapıdadır.

Görüldüğü gibi özellikle örtüaltı sebze üretim ve ihracatında, diğer göstergelerdeki ortalama konumundan açık ara ileri bir düzeye sahip bulunmaktadır. Uzun bir geçmişe sahip olan Antalya örtüaltı üretimi, özellikle 1990'lı yıllarda küresel piyasalara açılma bakımından ciddi atılım göstermiştir. Zaten bu açılımın da etkisiyle yatırım ve üretim kapasitesi ciddi atılım göstermiştir.

Antalya bitkisel üretim değeri büyümesinde Türkiye geneliyle paralel bir yapı göstermiştir. Ancak özellikle 2010 yılında bu paralellik açık ara Antalya lehine gelişmiş ve Türkiye'de %2'nin altındaki büyümeye karşılık Antalya, %6'ya yakın büyümeyi başarmıştır.

Şekil-3.12. Antalya ve Türkiye Bitkisel Üretim Değeri Cari Büyüme Eğilimi.

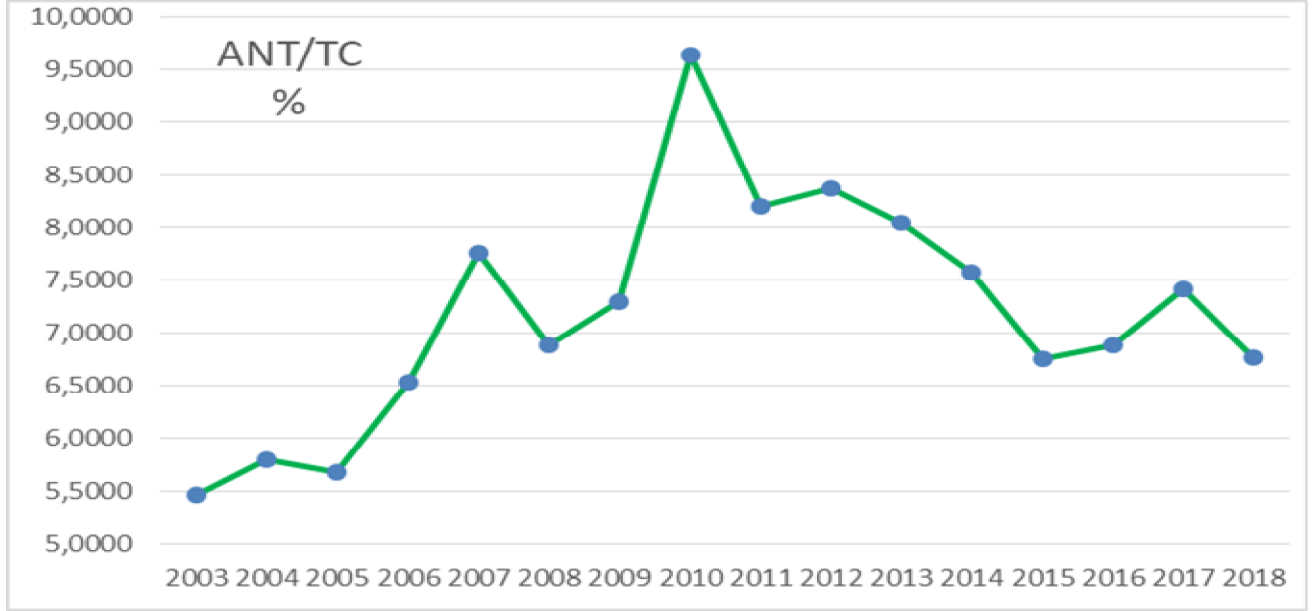

Şekil 3.12'de 15 yıllık süreyi kapsayan 2004 – 2018 döneminde bitkisel üretim değeri büyümesinin Türkiye-Antalya karşılaştırması değerlendirildiğinde 5 yıl Antalya'nın, 6 yıl da Türkiye genelinin daha yüksek bir büyüme seyri izlediği, diğer yıllarda da birbirine yakın büyümeleri olduğu görülmektedir. 2011 yılında ise Antalya bitkisel üretim değerinde negatif büyüme göstermiştir.

2018 yılında Antalya bitkisel üretim büyümesi, 2017 yılının aksine Türkiye büyümesine göre ciddi bir düşüş göstermiştir. Böylesi bir düşüşün özellikle 2019 sezonu için ciddi üretim-fiyat bozulmalarına neden oluşturma riski bulunmaktadır.

Şekil 3.12'deki eğilim yıllık büyümeleri gösterirken Şekil 3.13'teki çizim ise Antalya bitkisel üretim değerinin Türkiye içerisindeki payına yönelik eğilimi göstermektedir.

Şekil-3.13. Antalya Bitkisel Üretim Değerinin Türkiye'deki Yeri Eğilimi (%)

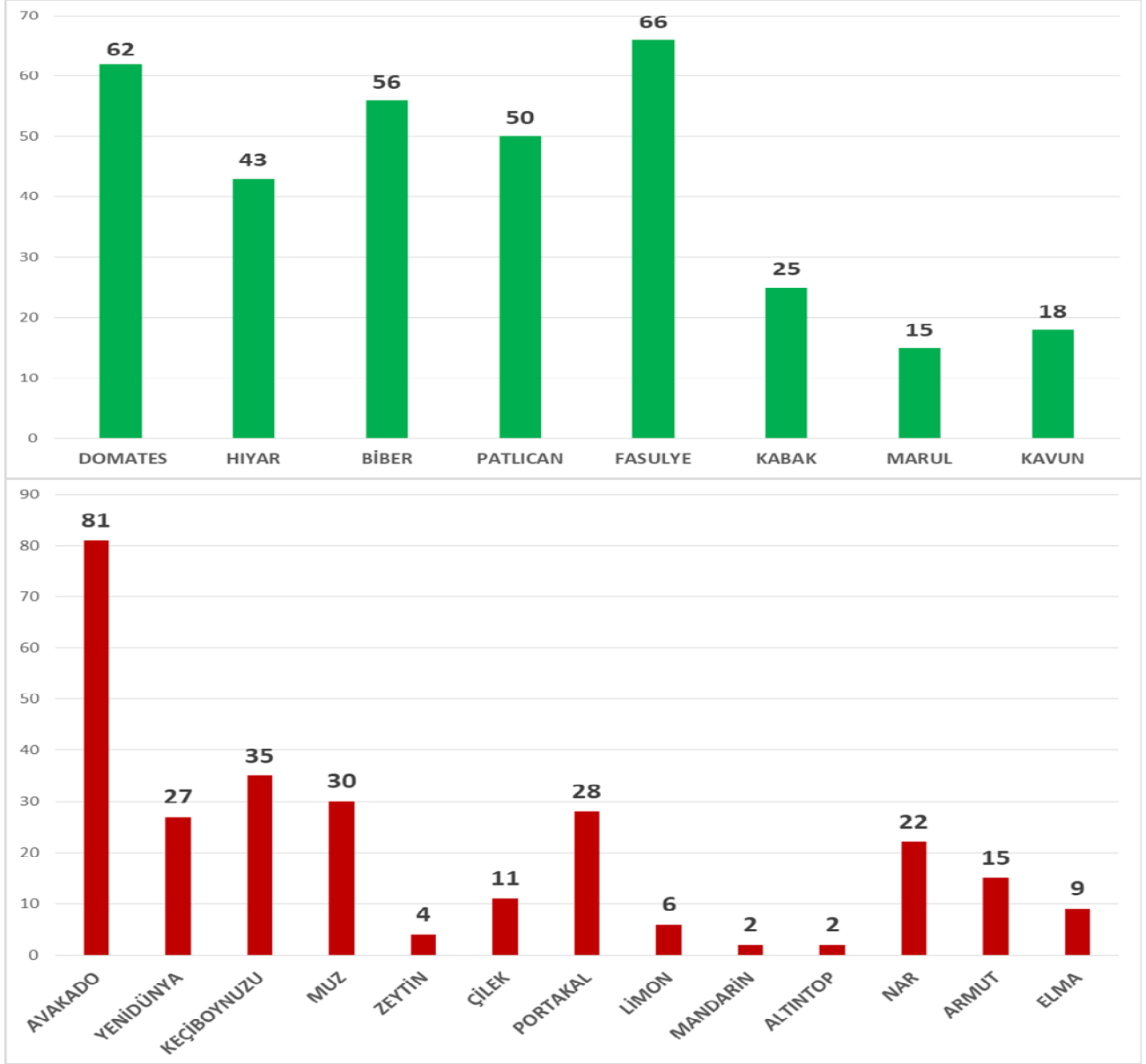
Bitkisel üretim değeri konusunda Antalya, 2000 yılından bu yana Türkiye ortalamasını iki kata yaklaşan bir farkla geçen gelişme göstermiştir. 2000 yılında Türkiye bitkisel üretim değerinin yaklaşık %4'üne sahip olan Antalya, 2010 yılında bu oranı %10'a yaklaştırmıştır.

2010 yılından sonra ise Türkiye payında ciddi bir ivme kaybı yaşamaya başlayan Antalya bitkisel üretim değeri eğilimi, 2017 yılında Türkiye genelinden %7.5 pay alma düzeyine gerilemiştir. 2018 yılında ise bu pay daha da gerileyerek %6.8 civarına düşmüştür.

Antalya tarımındaki bitkisel üretim değeri artışının uzun dönemli toplam değerlendirmesine baktığımızda 5'er yıllık alt dönemlerde hep aynı olmadığını görmekteyiz. Özellikle 2000-2005 döneminde gösterilen performans, takip eden 5 yılda hız kaybetmiş ve ülke ortalamasına yaklaşmış, son 5 yılda ise ülke ortalamasının altında bir performans gösterilmiştir. 2009-2010 dönemi ise Antalya bitkisel üretim miktarı ve değerinin ülke payı bakımından arttığı, hatta rekor kırdığı bir dönem olmuştur. 2018 yılı ise Antalya bitkisel üretim değerinin Türkiye payı itibariyle tekrar düşüşe geçtiği bir yıl olmuştur.

Antalya'da bitkisel üretim denince ilk akla gelen kuşkusuz örtüaltı tarımsal üretim faaliyetleridir. Bu üretim biçiminin en önemli özelliği, üretime konu olan ürünlerin zaman faydasını artırmaktır. Böylece hem ulusal hem de uluslararası piyasalarda daha yüksek katma değerli ürünler üretilip ticaretini yapmak mümkün olmaktadır.

Şekil-3.14. Örtüaltı Üretim ve Meyvecilikte Antalya'nın En'leri

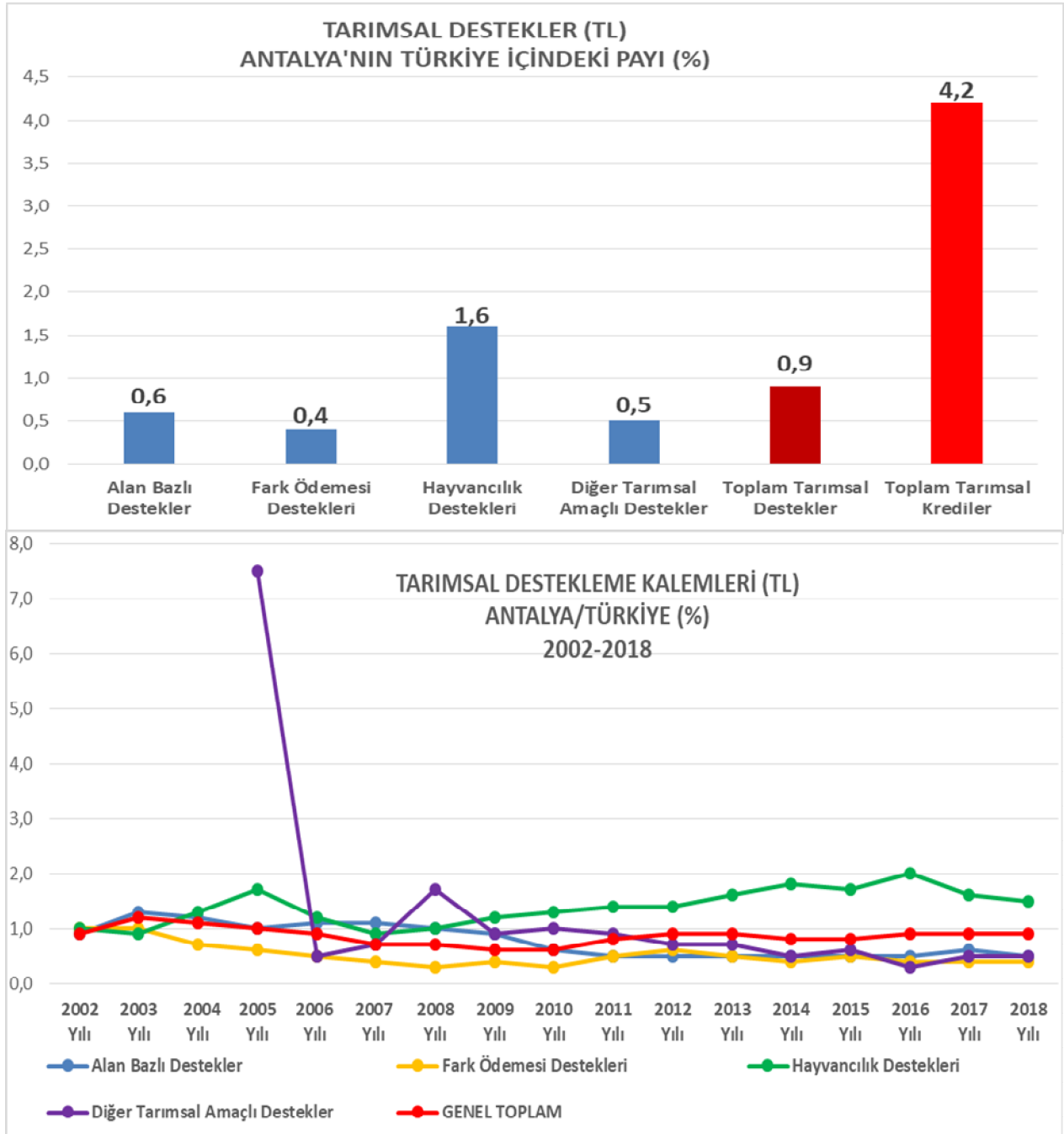

KAYNAK: ATB ve ATA

Şekil 3.14'ün üst çiziminde örtüaltı üretimde Türkiye'deki yeri itibariyle ürünlerin payı verilmektedir. Örtüaltı üretimdeki payları itibariyle domates ve fasulye başı çekmektedir. Daha sonraki payları ise biber ve patlıcan oluşturmaktadır. Marul ise en düşük paya sahip olmuştur.

Şeklin alt çiziminde ise meyvecilikte Antalya'nın yeri verilmektedir. Burada özellikle avokado % 81'lik payı ile başı çekmektedir. Çizimdeki diğer ürünlerde ise keçiyoynuzu, muz, portakal ve yenidoynya meyveleri ortalama olarak % 30'un üzerinde bir paya sahip gözükmektedirler.

Şekil-3.15. Antalya'nın Tarımsal Destek Ödemeleri Eğilimi (%)

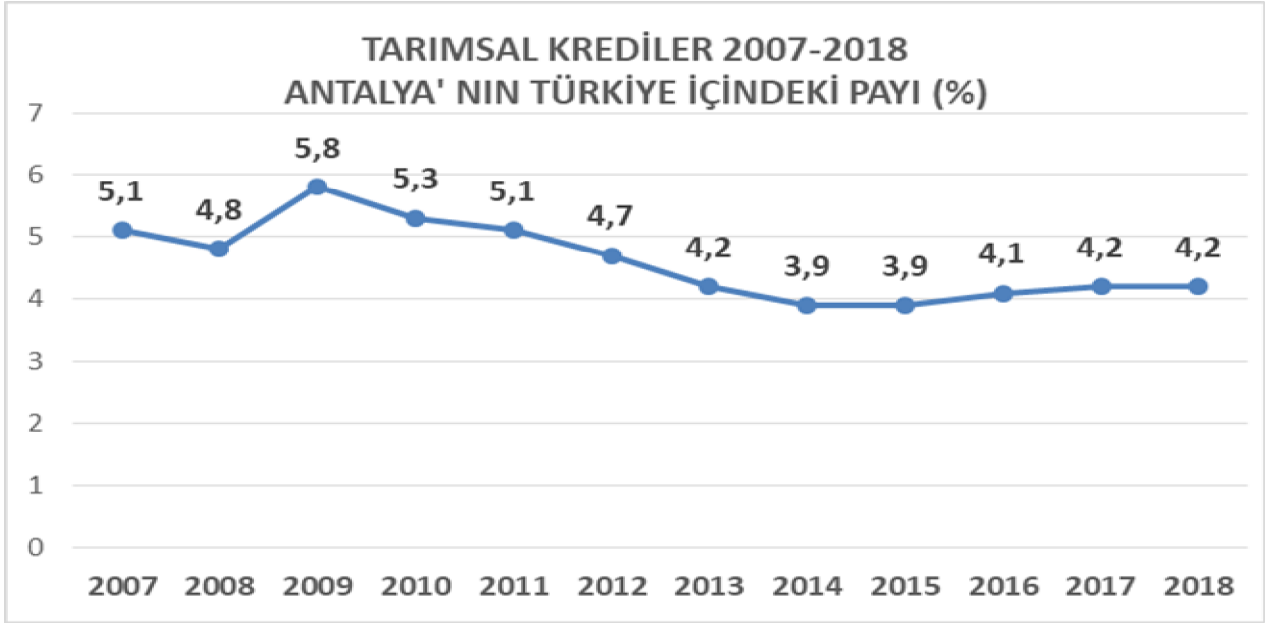

Şekil 3.15'in üst çiziminde 2018 yılı itibariyle Antalya'nın aldığı tarımsal destekleme ödemelerinin Türkiye içindeki payları ve kullandığı tarımsal kredilerin Türkiye'deki payı verilmektedir. Buna göre Türkiye'de %7'lik paya sahip sektörün ancak % 0.9'luk destek alabilmesinin kaçınılmaz sonucu olarak kredi payı, % 4.2 gibi çok yüksek bir düzeyde gerçekleşmiştir.

Şeklin alt çiziminde ise 2002 – 2018 dönemindeki 17 yılda Antalya’ya yapılan tarımsal destekleme ödemelerinin yıllar itibariyle Türkiye payları verilmektedir. Burada dikkat çeken konulardan biri, diğer tarımsal amaçlı ödemelerin 2006 yılında % 7.5 gibi rekor bir paya sahip olması ve sonraki yıllarda bu payın birden bire diğer ödeme paylarına düşürülmesi olmuştur.

Hayvancılık destekleme ödemeleri ise diğer 3 çeşit destekleme ödemelerinin oldukça üzerinde bir paya sahip olması da diğer dikkat çeken bir konu olmuştur. Toplam ödeme payı ise % 1’in altında kalması da dikkat çekicidir.

Şekil-3.16. Antalya’ya Yapılan Tarımsal Ödemelerin Türkiye İçindeki Payı Eğilimi (%)

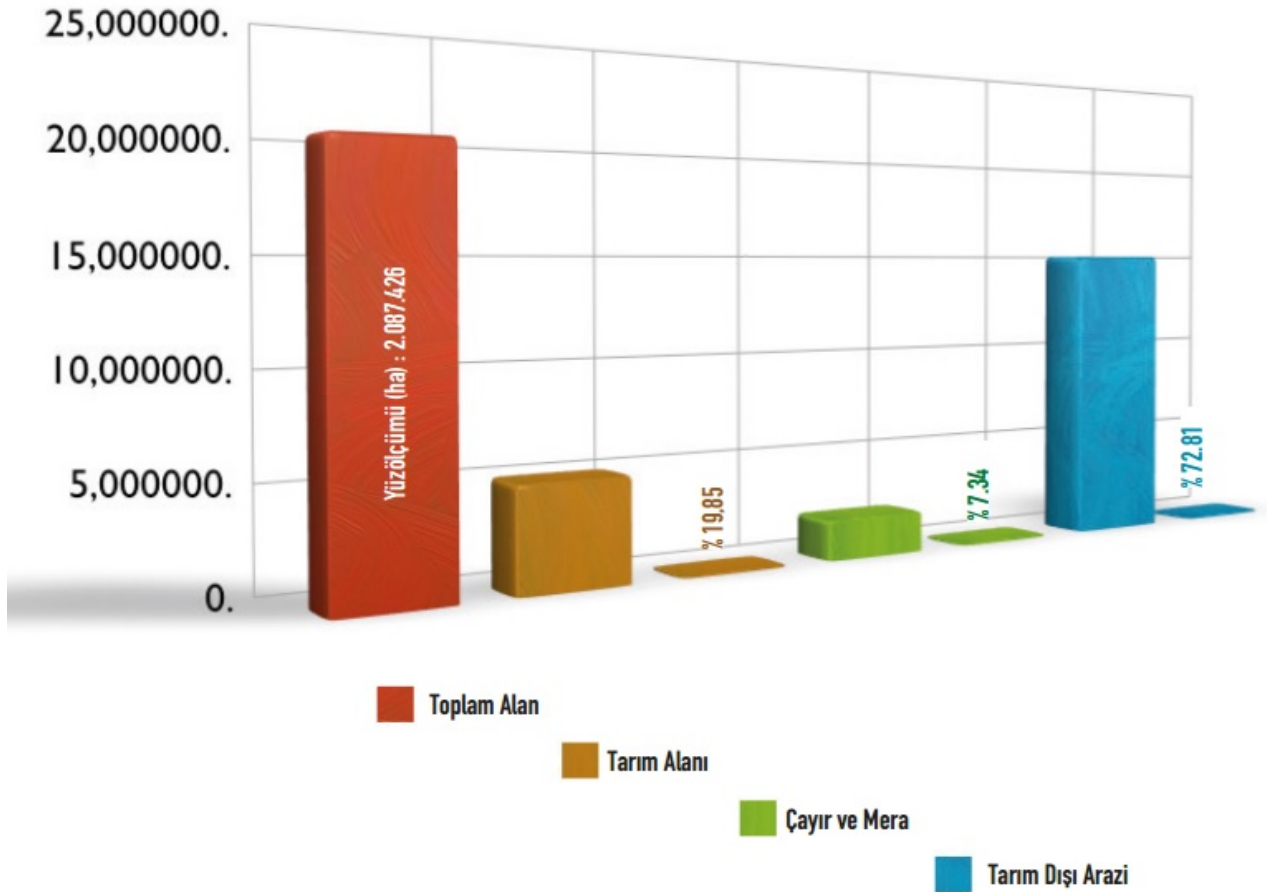
Şekil 3.16’da ise 2007 -2018 dönemindeki 11 yılda Antalya’da kullanılan tarımsal kredilerin Türkiye içindeki payına yönelik eğilim verilmektedir. 2007 yılında % 5.1 olan kredi kullanım payı, 2017 yılında % 4.2’ye gerilemiştir. Ancak bu oran destekleme ödemelerinin 4 katından fazla bir payı işaret etmektedir.

2018 yılındaki tarımsal destekleme ödemeleri ile kullanılan tarımsal kredilerdeki ilişki de geçen yıldan farklı bir yapı göstermemiş, destekleme ödemesinde çok güdük kalan Antalya, finansman ihtiyacını krediye yüklenerek gidermek zorunda kalmıştır.

Antalya İlinin toplam yüzölçümü 20.723.000 dekarıdır. Bu alanın ancak % 19,99'luk bölümü olan 4.143.255 dekarını Tarım Alanları, % 4,32 ile 896.102 dekarını Çayır-Mera, % 53,99 ile 11.189.084 dekarını Orman ve Fundalıklar ve % 21,69'luk oran ile 4.494.599 dekarını da Tarım dışı alanlar ve yerleşim alanları oluşturmaktadır.

Fiziki yapısı itibariyle Antalya'nın diğer 81 ilden temel ayırıcı özelliklerinden biri, kentin Kaş – Gazipaşa arasındaki mesafenin 650 km olmasıdır. Yani bir uçtan diğerine bu kadar mesafeye sahip başka bir ilimiz bulunmamaktadır. Diğer taraftan kentin enine derinliği ise yaklaşık 20 km gibi dar bir şeride sahiptir.

Şekil-3.17. Antalya İli Genel Arazi Dağılımı

KAYNAK: Tarım İl Müdürlüğü

Antalya gerek coğrafi konumu ve özellikleri itibariyle, gerek kent fiziki konumu ve biçimi itibariyle, diğer illerimizden ayrıcalıklıdır. Mesela bir ucundan diğerine (Kaş – Gazipaşa) 650 km'dir. Bu uzunlukta başka bir ilimiz bulunmamaktadır. Bu boya karşılık eni ise ortalama 20 km ile dar bir genişliğe sahiptir. Bunun da önemli bir kesimi dağlık arazidir. Antalya İlinin genel arazi dağılımı ilçeler bazında ve detaylı olarak aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo-3.3. Antalya İli ve İlçeleri Arazi Dağılımı

GENEL ARAZİ DAĞILIMI (da)					
İLÇELER	TARIM ALANI	ÇAYIR-MER'A ALANI	ORMAN VE FUNDALIK	TARIM DIŞI ALAN	TOPLAM YÜZEY
MERKEZ	448.940	42.020	975.320	553.720	2.020.000
AKSEKİ	114.060	36.372	1.134.090	478	1.285.000
ALANYA	261.290	98.600	1.060.915	177.195	1.598.000
ELMALI	593.350	240.000	509.272	287.378	1.630.000
FİNİKE	71.010	10.520	507.310	64.160	653.000
GAZİPAŞA	165.150	114.760	613.820	27.270	921.000
GÜNDOĞMUŞ	105.915	64.620	492.120	680.345	1.343.000
İBRADI	13.630	17.200	460.595	750.575	1.242.000
KALE	53.500	500	313.455	6.545	374.000
KAŞ	225.360	19.500	1.147.800	474.340	1.867.000
KEMER	29.680	0	363.910	74.410	468.000
KORKUTELİ	1.014.650	58.000	906.672	551.678	2.531.000
KUMLUCA	170.000	77.760	576.300	395.940	1.220.000
MANAVGAT	423.360	106.950	1.496.625	210.065	2.237.000
SERİK	453.360	9.300	630.880	240.460	1.334.000
İL TOPLAMI	4.143.255	896.102	11.189.084	4.494.559	20.723.000
%	19,99	4,32	53,99	21,69	100

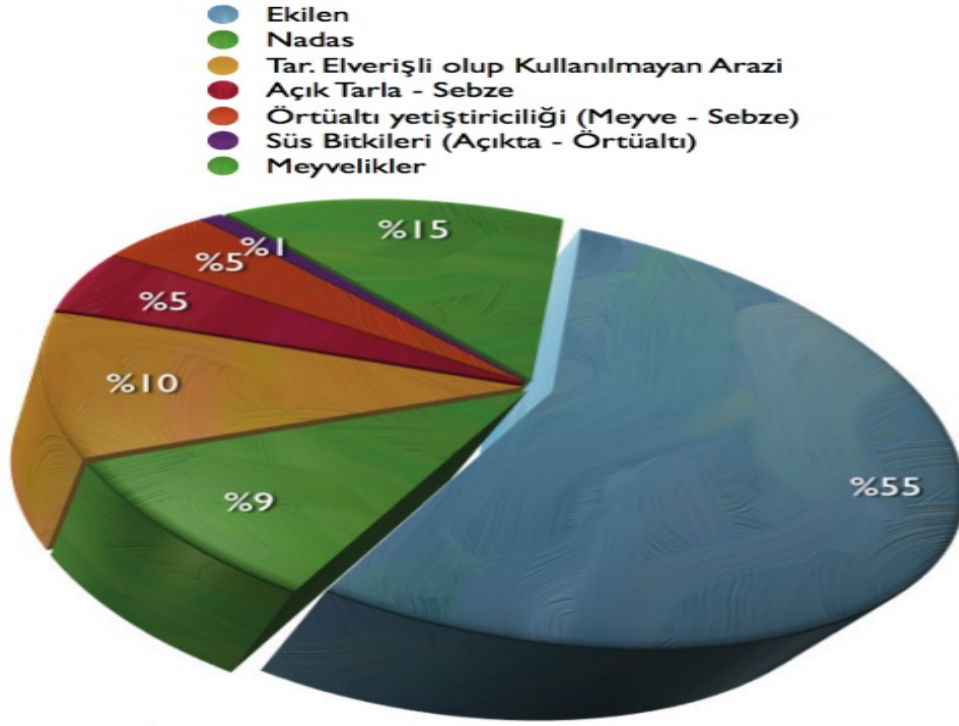
(Tarım İl Müdürlüğü)

Arazi büyüklüğü itibariyle Korkuteli ve Manavgat ilçeleri ilk iki sırayı almaktadır. Buna karşılık Kale ve Kemer ilçeleri ise son iki sırayı oluşturmaktadır.

İbradı ve Gündoğmuş ilçeleri ise toplam alanlarındaki tarım dışı alan büyüklüğü ile dikkat çekmektedir. Toplam arazilerinin yarısından fazlası tarım dışı konumundadır ve ortalama değerin çok üzerinde bulunmaktadır.

Antalya, tarımsal alanların özellikleri ve kullanımı itibariyle ciddi zenginliğe sahip bir kenttir. Her ne kadar son yıllardaki genel eğilime uygun olarak tarımın hem arazi kullanımı hem de üretim değeri itibariyle daraltıldığı bir dönem söz konusu olsa da kent, sahip olduğu potansiyelini korumaya ve geliştirmeye önem vermelidir.

Şekil-3.18. Tarımsal Alanların Kullanımı.

KAYNAK: Tarım İl Müdürlüğü.

Antalya tarımsal alanının %55'ini ekilen olması ve nadas alanlarının hala ikinci en geniş alan olarak kalması ve meyveliklerin nispi düşük alan büyüklüğü, iyileştirilmesi gereken alan kompozisyonunun en önemli bölümlerini oluşturmaktadır.

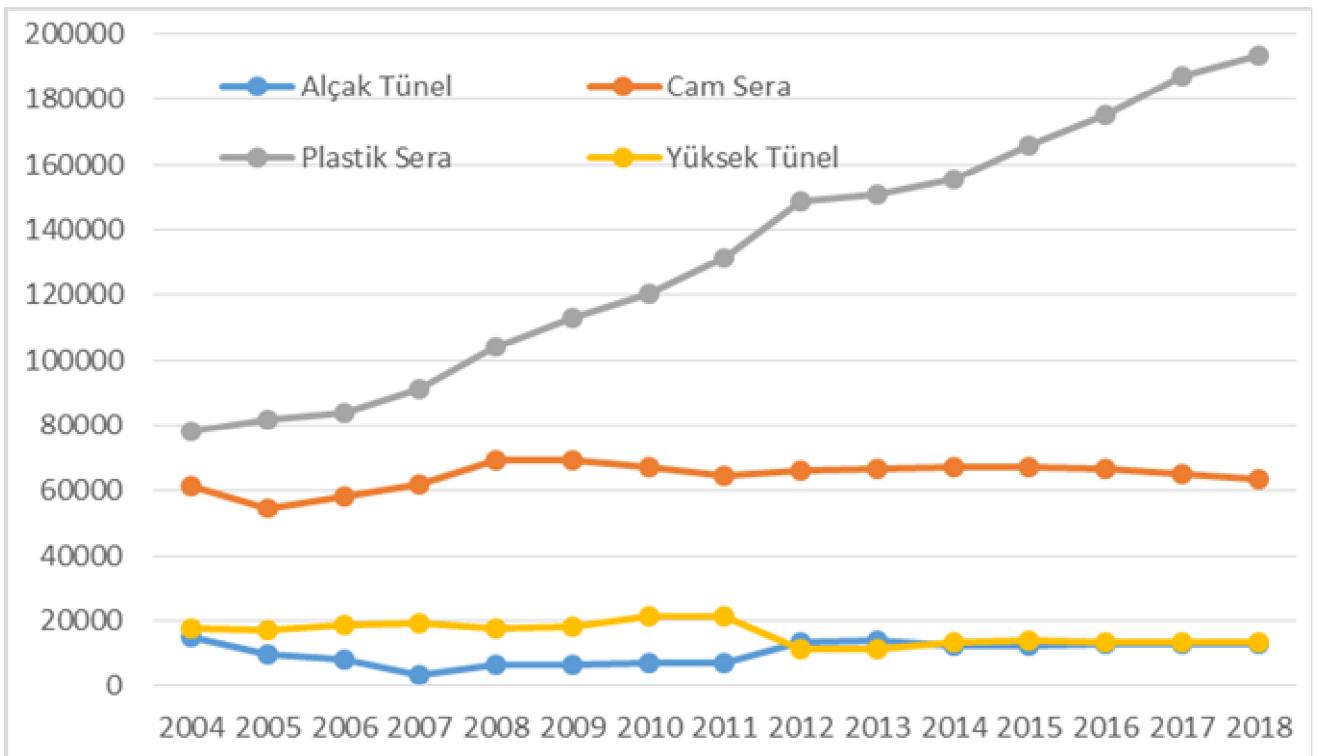
Tarım arazisi büyüklüğü, il büyüklüğüne göre nispi düşük olan Antalya'nın tarım arazileri doğal olarak son derece kıymetli ve kısıtlı durumdadır. Buna bir de son yıllardaki tarımdan uzaklaştırılan arazi büyüklüğü de ilave edildiğinde karşımıza geriye kalan arazi itibariyle ne kadar kritik bir durumda olduğumuzu anlayabiliriz.

Antalya ilçelerindeki tarım alanlarının kullanım amaçlarına göre dağılımında dikkat çeken konulardan biri, toplam arazinin yaklaşık %10'unu nadas bırakılmasıdır. En büyük tarım alanına sahip Korkuteli İlçesinde çok büyük ölçüde açık tarla üretimi yapılmaktadır. Kullanım amaçları içerisinde bağcılık en az yeri işgal etmektedir. Daha sonra zeytincilik gelmektedir. Sebzeçilik ve süs bitkiciliği ise toplam alanın yaklaşık %10'u kapsamaktadır.

Antalya, Türkiye tarımsal üretim değerinde yaklaşık %4 oranına sahipken bitkisel üretim değerinde ise %7'lik paya sahip bulunmaktadır. Bu temel göstergelere rağmen Antalya, tarımsal destekleme ödemelerinde bu payların yanına bile yaklaşmamaktadır.

Destekleme ödemelerinde Antalya'nın bu derece düşük kalmasının temel sebebi; ortalama tarımsal yapıdan ayrı bir tarımsal yapıya ve gereksinimlere sahip bulunmasıdır. Dolayısıyla ortalama tarımsal faaliyetler için tasarlanmış olan destekleme ödeme sistemi, Antalya'ya yeterince hitap edememektedir. Antalya üretici ve ticaret erbabı ise varlığını sürdürebilmek için ihtiyaç duyduğu finansmana ancak borçlanarak ulaşabilmektedir. Nitekim son 17 yılda Antalya'nın tarımsal kredi hacmi büyümesi Türkiye ortalamasının iki kat üzerinde olmuştur.

Şekil-3.19. Antalya'nın Sera Varlığı Eğilimi (da)

Antalya sera varlığı; sadece plastik serada nispi hızlı bir artış göstermiş, diğerleri genellikle ya aynı ya da azalan bir varlık büyüklüğü ile 15 yılı geçirmiştir.

Plastik sera, sabit maliyetler ve üretim verimliliği itibariyle mukayeseli bir üstünlüğe sahip gözükmektedir. İklim şartlarından faydalanan bu sera yapısı kendisine önemli bir alan yaratmıştır. Buradaki en büyük risk, zaman içerisinde iklim şartlarındaki olası olumsuz dalgalanmalardan daha fazla etkilenmeleridir.

4. Antalya Ticaret Borsası

4.1. Kuruluş ve Tarihçe

Borsamız 30.Nisan.1302 tarihli Borsalar Nizamnamesine göre; geçici encümen azaları olan Ak Hüseyin Bey, Ahmet Muhtar Bey, Hacı Kadir Bey, Tacettin Bey, Hacı İstavri Bey ve Komiser Salih Zeki Bey idaresinde 23.06.1920 tarihinde kurulmuş, ilk toplantısını 02.07.1920 tarihinde yaparak çalışmalarına **ANTALYA TİCARET ve ZAHİRE BORSASI** olarak başlamıştır.

Hükümet caddesinde küçük bir binada çalışmalarına başlayan Borsaya ürününü getiren müstahsiller daha çok Ekşili Bahçe, Bir Kapılı Han ve Kışlahan'da ürününü bekletirler ve Borsada müzayedeye çıkarırlardı. Müzayedeye çıkarılan ürünler simsarlar tarafından müstahsil ve tacirin hazır olduğu salonda açık ihale ile satılırdı.

Borsamız Kuruluş tarihi itibariyle ülkemizin en eski üçüncü Borsası olup, göller bölgesinin en gelişmiş borsası olarak görevini sürdürmektedir.

Borsamız 1924 yılında 655 sayılı Kanuna, 25.Nisan.1944 tarihinde 4355 sayılı Kanuna, 08.Mart.1950 tarihinde 5590 sayılı Kanuna intibak olunmuş ve **ANTALYA TİCARET BORSASI** unvanı kazanmıştır, 24.Aralık.1981 tarihinde 2567 sayılı Kanuna intibak olunmuştur.

Antalya Ticaret Borsası'nın ilk Bütçesi **1920 yılında 6.260 TL**. Umumi Gelire karşılık, **2.960 TL**. Umumi Masraf tespit edilmiştir.

Borsamızın **2011Yılı Bütçesi 2.150.000- TL,**

2012 Yılı Bütçesi 2.250.000-TL,

2013 Yılı Bütçesi 2.475.000-TL,

2014 Yılı Bütçesi 2.475.000-TL,

2015 Yılı Bütçesi 2.722.500-TL,

2016 Yılı Bütçesi 2.800.000-TL,

2017 Yılı Bütçesi 2.800.000-TL,

2018 Yılı Bütçesi ise 2.940.000-TL olarak tespit edilmiştir.

Kuruluşunda 45 üyesi bulunan Borsamız üye sayısı hayatın paralelinde devamlı artış göstermiştir.

Antalya Ticaret Borsası Aktif Üye Sayısı	
2012	900
2013	999
2014	1051
2015	1024
2016	1040
2017	1085
2018	1075

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 71 / 80

4.2. Temsil, İmza Yetkisi ve Ehliyet

Borsaları protokolde Meclis Başkanı veya başkanın görevlendireceği bir meclis üyesi temsil eder.

Borsanın hukuki temsilcisi Yönetim Kurulu Başkanıdır.

Borsa adına düzenlenen taahhütname, sözleşme ve vekaletname gibi borsayı hukukten bağlayan belgeleri Yönetim Kurulu Başkanı veya başkan vekiliyle diğerk birkaç üyenin birlikte imzalaması gerekir.

Borsaların taşınmaz mal alması, satması, rehin, ifraz ve tevhid ettirmesi ve yapı yapması, ödünç para alması ve bağışta bulunabilmesi için meclislerinin kararı gereklidir.

4.3. Gelir Kaynakları

Borsamız Gelir Kaynakları şöyledir.

- A) Borsaya kayıt ücretleri ile üyelerimizden alınan yıllık aidatlar,
- B) Borsaya tescil olunan muamelelerden alınan tescil ücretleri,
- C) Borsamızca yapılan diğerk hizmetler karşılığı alınan ücretler,
 - Fatura tasdik ücreti,
 - Eksperlik ücreti,
 - Komisyoncu, ajan ve simsar sıfatıyla alınan nispi ücretler,
 - Borsaya konu alıcı ve satıcının ihtilâfı halinde alınan hakem ücretleridir,
- D) Kira gelirleri (gayrimenkul)
- E) Mevduat faizleri,
- F) Hisse senetleri temettüleri.

4.4. Yayın Faaliyetleri

Borsada muamele gören maddeler günlük, haftalık, aylık, yıllık bültenler vasıtasıyla diğerk borsalar ve ilgili kuruluşlara gönderilmektedir.

Ayrıca diğerk kişi ve kuruluşlarca yayımlanan Kanun-Tüzük, Yönetmelikler üyelerimize bildirilmekte ve üyelerimizin istekleri doğrultusunda kendilerine müşavirlik hizmetleri verilmektedir.

İzmir Ticaret Borsasında işlem gören pamuk fiyatları günlük olarak alınıp, ilgili üyelerimize bildirilmektedir.

İki aylık sürelerle yayınladığımız Borsanomi Dergisi hem tüm üyelerimize ve üst kurulumuza, hem de protokol ve kütüphaneler başta olmak üzere ilgili kamuoyuna dağıtılmaktadır.

4.5. Borsa Tescilleri

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın onaylarıyla borsalarda işlem gören maddeler "Ticaret Borsalarına kote edilen maddeler" olarak 241 ürün borsalarda işlem görmektedir.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 72 / 80

Borsalara dahil maddelerin en az miktarları üzerinde yapılan alım-satım işlemlerinin borsalarda tescili zorunludur.

Borsamız yasadan kaynaklanan bu görevlerini yerine getirirken tarım ve hayvancılık sektörlerinde üretici, tacir ve tüketicilerin hak ve menfaatlerini korumakta, haksız rekabetin önlenmesini sağlamakta ve vergi ziyanın önüne geçilmesine yardımcı olmaktadır.

Bir maddenin borsaya dahil edilebilmesi için aranan özellikleri genel olarak şöyle sıralanabilir:

O yörede ürünün önemli miktarda üretilmesi veya ithalat-ihracatının yapılması,

Standartlarının veya tiplerinin tespit edilmiş olması, veya numune ile temsil edilebilmesi,

Stoklamaya elverişli olması ve çabuk bozulan mallardan olmaması,

Alınıp satılabilecek asgari miktarının günün şartlarına göre belirlenmiş olması,

Borsa meclisinin; o maddeyle ilgili tescil kararı olması, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanması,

4.6. Ticaret Borsaları Kotasyonuna Dahil Maddeler (Ana Grup İtibariyle)

Hububat ve Hububat Mamulleri,

Bakliyat,

Yağlı Tohumlar,

Küspeler,

Nebati Yağlar,

Bitkisel ve Hayvani Yağlar,

Bitkisel ve Hayvansal Gıda Maddeleri,

Kuru ve Yaş Meyveler,

Orman Mahsulleri,

Tekstil Hammaddeleri,

Canlı Hayvanlar,

Deriler,

Çeşitli Maddelerdir.

Antalya Ticaret Borsası, kendi kapsama alanında anlamlı yoğunlaşmaya sahip ana grupları, gerekli prosedürleri yerine getirerek, kotasyonuna dahil etmiştir. Diğer taraftan bu türden kotasyon listeleri statik yapıya değildir. Bölgenin ve sektörün zaman içerisindeki gelişimine paralel olarak bu listelerde değişimler veya güncelleştirmeler yapılmaktadır.

Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı'nın 02/12/1988 tarih ve 1988/789 sayılı onayıyla 01/03/1989 tarihinden itibaren yürürlüğe konulan Borsa Kotasyonuna Dahil Maddeler, güncelleştirilmiş haliyle aşağıda verilmektedir:

Tablo-4.1. ATB Kapsamındaki Maddeleri Gösterir Kotasyon Cetveli

Maddenin Adı	En az Miktar	Maddenin Adı	En az miktar”
I)HUBUBAT		VII) ÇEŞİTLİ GIDA MADDELERİ	
Arpa	100 Kg	A)Bitkisel Gıda Maddeleri	
Buğday	100 Kg	Tahin	100 Kg
Çavdar	100 Kg	Kanola	500 Kg
Çeltik	100 Kg	Pekmez (üzüm-harnup)	150 Kg
Mısır	100 Kg	Patates	200 Kg
Pirinç	100 Kg	Sarımsak	200 Kg
Yulaf	100 Kg	Kabak	200 Kg
II) HUBUBAT MAMULLERİ		Mantar	500 Kg
Buğday Kepeği	100 Kg	B) Hayvansal Gıda Maddeleri	
Buğday Unu	144 Kg	Büyük Baş Hayvan Etleri	25 Kg
Bulgur	100 Kg	Küçük Baş Hayvan Etleri	16 Kg
III) BAKLİYAT		Peynir	16 Kg
Burçak	100 Kg	Bal	100 Kg
Kuru Börülce	100 Kg	Yumurta	500 Adet
Kuru Fasulye	100 Kg	Sade yağ	85 Kg
Mercimek	100 Kg	Tere yağ	85 Kg
Nohut	100 Kg	Canlı Tavuk ve Piliç	250 Adet
IV) YAĞLI TOHUMLAR		Tavuk ve Piliç Eti	50 kg
Anason	100 Kg	Peynir (Beyaz-Tulum-Kaşar)	100 Kg
Ay Çiçeği	100 Kg	Yoğurt	100 Kg
Pamuk Çekirdeği (Çiğit)	500 Kg	Hindi Eti	100 Kg
Soya Fasulyesi	200 Kg	VIII) KURU VE YAŞ MEYVELER	
Susam	100 Kg	A) Kuru Meyveler	
Yer Fıstığı	100 Kg	Keçi Boynuzu (Harnup)	100 Kg
V) KÜSPELER		B) Yaş Meyveler	
Soya Küspesi	500 Kg	Altıntop	500 Kg
Pamuk Çekirdeği Küspesi	500 Kg	Limon	500 Kg
Ay Çiçeği Küspesi	500 Kg	Mandarin	500 Kg
VI) NEBATİ YEMEKLİK YAĞLAR		Portakal	500 Kg
Ay Çiçeği Yağı	50 Kg	Nar	500 Kg
Pamuk Yağı	50 Kg	XII) SU ÜRÜNLERİ	
Soya Yağı	50 Kg	Balık (Deniz ve Çiftlik)	50 Kg
Zeytin Yağı	50 Kg	Kerevit	50 Kg
Nebati Margariner	50 Kg	Ceviz	100 Kg
IX) TEKSTİL HAMMADDELERİ		XIII) ORMAN MAHSULLERİ	
İpek Kozası	5 Kg	Defne Yapağı	500 Kg
Pamuk (Mahlıç)	50 Kg	Kekik (Kekik Otu)	300 Kg
Çekirdekli Pamuk (Kütlü)	100 Kg	Adaçayı	300 Kg
Pamuk İpliği	500 Kg	İhlamur	50 Kg
Yapağı	25 Kg	Kavak	1000 Kg
X) KASAPLIK CANLI HAYVANLAR		XI) HAM DERİLER	
A) Büyük Baş Canlı Hayvanlar	50 Kg	Büyük Baş Hayvan Derileri	50 Adet
B) Küçükbaş Canlı Hayvanlar	15 Kg	Küçük Baş Hayvan Derileri	3 Adet

4.7. Borsanın İşlem Hacmi

Borsanın 2017-2018 yılları arasındaki işlem hacimleri ve yıllık gelişmeleri aşağıda verilmiştir:

Tablo-4.2. ATB Tescil ve İşlem Hacmi Cetveli

MADDELER	2017		2018	
	MİKTAR (kg)	TUTAR (TL)	MİKTAR (kg)	TUTAR (TL)
HUBUBAT	238.627.520,03	181.164.361,61	315.821.450,93	217.717.896,63
HUBUBAT MAMÜLLERİ	5.010.212,00	3.843.758,49	3.666.923,81	3.097.335,95
BAKLİYAT	2.921.912,98	14.244.198,55	2.867.034,42	11.105.060,70
YAĞLI TOHUMLAR	1.509.594,94	10.185.325,53	2.008.448,25	20.845.098,60
BİTKİSEL YAĞLAR	1.033.755,29	3.227.582,75	1.833.971,47	5.990.797,34
KÜSPELER	1.964.580,00	1.663.239,20	4.314.830,00	4.220.562,87
HAYVANSAL YAĞLAR	1.047.463,46	22.633.519,21	1.184.099,99	35.413.276,86
YAŞ SEBZELER	287.813.919,23	320.268.753,33	380.439.103,88	489.584.120,26
HAYVANSAL GIDA MADDELERİ	165.786.314,02	300.257.552,86	188.934.726,22	405.070.823,60
KURU MEYVELER	10.331.633,50	28.883.421,91	9.089.333,70	38.867.708,65
YAŞ MEYVELER	304.480.531,63	419.213.355,51	362.332.360,93	623.179.855,51
MEYVE ÇEKİRDEKLERİ	619.870,00	2.706.445,64	635.078,00	8.409.599,81
ORMAN MAHSULLERİ	20.682.500,99	45.056.883,78	33.893.995,47	55.119.484,30
TEKSTİL HAMMADDELERİ	42.457.457,00	102.997.901,44	37.105.825,00	138.614.402,00
KASAPLIK CANLI HAYVANLAR	30.443,00	65.900.606,30	25.808,00	85.481.795,76
BÜYÜKBAŞ HAYVAN ETLERİ	5.087.565,50	131.696.912,22	6.557.110,49	191.811.088,92
KÜÇÜBAŞ HAYVAN ETLERİ	836.412,84	26.349.959,62	517.095,28	19.052.718,42
KANATLI HAYVAN ETLERİ	4.734.578,41	32.203.674,50	2.158.397,14	14.499.102,86
SU ÜRÜNLERİ	1.054.812,57	17.858.000,59	1.170.483,28	23.619.836,89
ÇEŞİTLİ MADDELER	163.650.763,28	54.072.164,50	184.162.438,31	82.541.045,04
KASAPLIK HAMDERİLER	516.561,00	2.519.722,26	99.916,00	500.661,98
TOPLAM	1.260.198.401,65	1.786.947.339,80	1.538.818.430,57	2.474.742.272,95

2018 yılında borsa işlem hacmi, miktarda %22 ve tutarda ise %39 artış göstermiştir. Hacim derinliği ve Türkiye gündemi bakımından yaş meyve ve yaş sebze işlemleri de dikkat çekicidir. 2018 yılında yaş meyvede işlem hacmi miktarda %18 ve tutarda ise %39 artış gösterirken yaş sebzede ise miktarda %32 ve tutarda ise %53'lik artışlar yaşanmıştır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 75 / 80

4.8. Yönetmel Proje ve Ar-Ge Faaliyetleri

Antalya Ticaret Borsası Yönetimi ve Meclisi olarak geçtiğimiz yıl yaptığımız çalışmalara bakacak olursak bunları girişimler, toplantılar, projelerimiz ve etkinliklerimiz olarak gruplandırabiliriz.

Başlıca projelerimiz;

- Ürün İhtisas Borsası,
- Canlı Hayvan Borsası,
- Finike Portakalının Markalaşması,
- ISO 9001 Kalite Belgesi ve Akreditasyon çalışmaları.
- Zeytinpark
- YÖREX
- Antalya Buğdayı'nı Arıyor Projesi
- Korkuteli Karyağdı Armudu ve Antalya Tavşan Yüreği Zeytini Coğrafi İşaret tescil çalışmaları
- Keçiboynuzu (Harnup) Pekmezi Standart Çalışmaları
- Sektörel Analiz Toplantısı: Süt
- Türkiye Cumhuriyeti - Rusya Federasyonu krizinin Antalya Tarım Sektörüne Etkileri ve Sorunların Çözümüne Yönelik Talepler Raporu
- Çiçek Festivali
- Çiçek Açan Şehirler Projesi
- EXPO2016

Başlıca etkinliklerimiz ise; Growtech Tarım Fuarı, Çiçek Festivali, Mantar Festivali, Kentimize gelecek doğal gaz şirketine ortaklığımız, yapılmakta olan kalıntı laboratuvarına verdiğimiz destek, Akdeniz Üniversitesinde düzenlenen 12. Tarla Bitkileri Kongresi ve Bölgesel Borsalar toplantısını sayabiliriz. Batı Akdeniz Ekonomisini Geliştirme Vakfı (BAGEV) yönetim Kurulu Başkanı ve Antalya Tarım Konseyi (ATAK) icra komitesi başkanı, başkanımız Ali ÇANDIR'dır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 76 / 80

4.9. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

1. ANTALYA TİCARET BORSASI SEMT POLİKLİNİĞİ

3,500 m² alanda kurulu Semt Polikliniği 25.05.2000 tarihinde Sağlık Bakanı Osman **DURMUŞ** tarafından açılmıştır.

Borsamız tarafından armağan edilen bir ambulans acil servis hizmetinde kullanılmaktadır.

Genel cerrahi, Ortopedi, Kadın doğum, Göz, Üroloji, Çocuk, Cildiye, Kulak-Burun-Boğaz, Fizik Tedavi, Diş, Röntgen, Ultrason poliklinik hizmetleri verilmektedir.

2. ANTALYA TİCARET BORSASI ANADOLU TİCARET ve TİCARET MESLEK LİSESİ

8.500 m² alanda kurulu 40 derslikli lise, 13.10.1997 tarihinde Sn.Cumhurbaşkanı Süleyman **DEMİREL**'in huzurlarıyla açılmış ve 1997-98 yılında eğitime başlamış, 30 derslik ve 10 bilgisayar laboratuvarı ve 17 bilgisayar destekli eğitim verilmektedir. Anadolu Ticaret ve Ticaret Meslek Lisesinde 2018 yılında 851 öğrenci eğitim görmektedir. Her iki lisede 89 öğretmen görev yapmaktadır.

Geçmiş yılda Borsamızın yürüttüğü ya da ana paydaşı olduğu projeler listesi

(AB, Kalkınma Ajansı, UR-GE ve Diğer Projeler)

- YÖREX
- ZEYTİNPARK
- Antalya Buğdayını Arıyor
- Antalya İli Geleneksel ve Yöresel Tarım Ürünleri Tıbbi Aromatik Bitkiler, Uçucu Yağlar,
- Reçel, Pekmez, Baharat ve Zeytin-Zeytinyağı İhracatının Geliştirilmesi
- Korkuteli'de Tıbbi Aromatik Bitki Üretimi
- Coğrafi İşaret Çalışmaları
- BagevKariyer
- Çiçek Festivali
- Kent Buluşmaları
- Tarım Sohbetleri
- Sektörel Analiz Toplantıları

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019 Ver:1.0 77 / 80	
---	--	--	-------------------------------	--

2018 YILINDA DÜZENLENEN EĞİTİM, PANEL VE DİĞER TOPLANTILAR

- Borsamız üyelerinin katılımıyla gerçekleşen Antalya İli Geleneksel ve Yöresel Tarım Ürünleri Kümelenmesi URGE Projemiz eğitimleri yapıldı.
- Zeytinyağında Markalaşmanın Sırları eğitim toplantısı
- Antalya İli Geleneksel ve Yöresel Tarım Ürünleri İhracatının Geliştirilmesi URGE Projesi Yeni Nesil Dış Ticaret İstihbaratı ile Hedef Pazar Tespiti Eğitim ve Atölye Çalışması
- Antalya Tarım Sektörü Değerlendirme Toplantısı
- Akdeniz Süs Bitkileri Üreticileri Derneği ile Sektörel Değerlendirme Toplantısı
- Özbekistan Buhara Eyalet Valisi Liderliğinde Özbek İş Adamları İle Türk İş Adamları Heyetler Arası Toplantısı
- YÖREX fuarı kapsamında Borsamız, TOBB Türkiye Perakende Sektör Meclisi Üyesi ulusal market zincirleri ile Türkiye Perakendeciler Federasyonu ve Gıda Perakendecileri Derneği bünyesindeki yerel marketlerin üst düzey yöneticileri ve satın alma müdürlerinin katılımıyla ANFAŞ Merkezi'nde ikili görüşmeler
- Perakende Sektörü ve Coğrafi İşaretler Toplantısı
- Sürdürülebilir Gıda İçin: Yöresel Ürünler Paneli
- Yönetim Kurulu Başkanımız Ali ÇANDIR ve Başkan Yardımcımız Halil BÜLBÜL ile Yönetim Kurulu Üyemiz Cüneyt DOĞAN YÖREX'e katılan kalkınma ajanslarının temsilcileriyle bir araya geldi. Başkan ÇANDIR ve yönetim kurulu üyeleri, YÖREX'e destekleri nedeniyle kalkınma ajansı temsilcilerine teşekkür plaketi takdimi
- 2019-2022 Stratejik Planı, ISO 9001:2015 ve 10002 Müşteri Memnuniyeti Yönetim Sistemi Eğitimi
- Korkuteli'nde tıbbi ve aromatik bitkilerin yaygınlaştırılması için faaliyetleri

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 78 / 80

PROJELER

- 2018 Yılı TOBB Nefes Kredisi ile üyelerimize ilave finansman olanağı
- Antalya İli Geleneksel ve Yöresel Tarım Ürünleri İhracatının Geliştirilmesi Projesi UR-GE Güney Kore ve Japonya'ya ticari ziyaretler
- Antalya Tavşan Yüreği Zeytini coğrafi işaret tescili
- Korkuteli Karyagdı Armudu coğrafi işaret tescili
- Canlı Hayvan Borsası ilk etap çalışmaları
- YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı
- Antalya Buğdayını Arıyor

KENT BULUŞMALARI TOPLANTILARI

- Dışişleri Bakanı ve Antalya Milletvekili Mevlüt ÇAVUŞOĞLU'nun katılımıyla gerçekleştirilen Kent Buluşmaları
- Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı ve Antalya Milletvekili Çetin Osman BUDAK'ın katılımıyla gerçekleştirilen Kent Buluşmaları

SEKTÖREL ANALİZ TOPLANTILARI

- Zeytinyağ Sektörel Analiz Toplantısı
- Zeytin Hasadı Öncesi Sektörel Analiz Toplantısı
- Antalya Kurban Varlığı ve Et Ticareti Sektörel Analiz Toplantısı
- Yaş Meyve-Sebze Sektörü Sezona Başlarken Sektörel Analiz Toplantısı

BORSAMIZCA İMZALAN İŞBİRLİĞİ PROTOKOLLERİ

- Kırklareli Ticaret Borsası ile Borsamız arasında kardeş borsa protokolü
- İzmir Ticaret Borsası ile E-Commodity Bazaar protokolü

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 79 / 80

5. 2019 Yılı Hedefleri ve Planları

Antalya Ticaret Borsası, 2018 yılında Türkiye ve sektör ortalamalarının üzerinde bir performans göstermiştir. Bunun sonucunda işlem gören miktarda % 22 ve hacimde ise % 39'luk bir büyümeyi başarmıştır.

Bu performansa rağmen sektörümüzü oldukça zorlayan bir yıl olan 2018 yılının zorluklarını 2019 yılında tekrar yaşamama hedefine sahip bulunmaktayız. Yaşadığımız zorlukların sebepleri salt dış kaynaklı olmamış, onun etkilerini artıran kendi darboğazlarımız da bu olumsuzluklarda ciddi etkili olmuştur. Keza dış ticaretimiz de ciddi bir artış ivmelenmesi başarılamamıştır. Bu dönemde ilave bir olumsuzluk da yükselen enflasyon olmuştur. Çünkü, dolarize olmuş ekonomimizdeki değerini yılın ikinci yarısında hızla kaybeden TL, enflasyonist baskıyı artıran ya da tetikleyen bir güç olmuştur.

Reel faizlerimizin OECD ülkelerinin en yükseği olması, sıcak para girişleri itibariyle hala ciddi bir cazibe kaynağı oluşturmaktadır. Ancak iç ve dış pek çok etkiyle oluşan bu değerli TL düzeyinin ilelebet sürdürülme olanağı bulunmamaktadır.

Borsa yönetimi olarak bir yıllık faaliyetimizin temel dayanağı olan katılımcı ve paylaşımcı anlayış ve birlikte hareket ederek sinerji üretme gayretimizin bir uygulamasını, çalışma grupları organizasyonu ile gerçekleştirmeye çalıştık. Bu uygulamanın ilk ürünlerini de aynı yıl içerisinde almayı başardık.

2019 yılında da giderek artan bir yoğunlukta bu çalışma grupları organizasyonunu geliştirmeye devam edeceğiz. Böylece ekip çalışması alışkanlığını Borsa faaliyetleri geneline yaymaya çalışmaya devam edeceğiz.

Borsa yönetimi olarak 2006 yılında ilk örneklerini verdiğimiz sektör araştırmalarını ve eğitim çalışmalarını, 2019 yılında da geliştirerek devam ettirme planlarına sahibiz.

Tarım ve tarımsal ticaretin en yoğun sektörlerini oluşturan yaş meyve ve sebze, mısır başta olmak üzere hububat, örtü altı üretim, süs bitkileri üretimi ve mantar üretimi sektörleriyle ilgili sorunları tespit etme ve çözüm önerileri hazırlama planları öncelikli konular olacaktır.

Tarım ve tarımsal ticarete standardizasyon, organizasyon ve planlama çalışmalarının projelendirilmesi önemini koruyacaktır.

Borsamız önümüzdeki dönemde yerel yönetimlerle sektörümüzü biraraya getirme ve bir yönetişim sağlama konusunda etkinlikler yapacaktır.

	ANTALYA TİCARET BORSASI 2018 YILI EKONOMİK RAPORU		17/03/2019
			Ver:1.0 80 / 80

Borsamızın ilgi alanlarına yönelik sektörel araştırmalar için ortak çalışmalar yapılması ile ilgili planlarımız güncelliğini korumaya devam edecektir.

Borsamızın kurumsal düzeyde sahip olduğu ISO:9000 Kalite Yönetim Sistemi belgesi ile AB Akreditasyon belgesi gereklerini yerine getirmeye devam edecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu Raporda, 2018 yılı ekonomik gelişmelerinin bir zaman serisi algılayışı ile değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Yapılan tespit ve değerlendirmelerin Borsamız faaliyetlerine yansımaları sayısal olarak farklı boyutlarda ve detayda gösterilmeye çalışılmıştır.

2018 yılı genel olarak Borsamız faaliyetleri bakımından, zorlu uluslararası ilişkiler ve daralan uluslararası ticaret koşulları altında geçmiştir. Bu dönemde yoğunlaştığımız ana konu, gittikçe zorlu koşullara karşı direncimizi artırmak üzerine kurgulanmıştır.